

Program Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji w ścisłym porozumieniu i przy współpracy z samorządem i przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zamawiający:
Miasto Ostrołęka
pl. gen. J. Bema 1
07-400 Ostrołęka

Wykonawca:
EU-Consult Sp. z o.o.
ul. Wały Piastowskie 1
80-855 Gdańsk

ResPublic Sp. z o.o.
ul. Podmiejska 5
01-498 Warszawa

Gdańsk, 2017

Spis treści

1.	Wprowadzenie – cel, założenia i zakres opracowania.....	5
2.	Kompatybilność z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy	8
3.	Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych.....	10
3.1.	Metodologia opracowania diagnozy	10
3.2.	Sfera społeczna	12
3.3.	Sfera gospodarcza.....	24
3.4.	Sfera środowiskowa	25
3.1.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	27
3.2.	Sfera techniczna	29
3.3.	Podsumowanie sfer	33
4.	Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	35
4.1.	Podobszar I – osiedle Wojciechowice	46
4.2.	Podobszar II – osiedle Stare Miasto, osiedle Parkowe i Starosty Kosa.....	49
4.3.	Podobszar III – część osiedla Henryka Sienkiewicza.....	50
4.4.	Podobszar IV – osiedle Pomian.....	52
4.5.	Podsumowanie obszar rewitalizacji	52
5.	Zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji - pogłębiona charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	54
5.1.	Podobszar I – osiedle Wojciechowice	54
5.2.	Podobszar II – osiedle Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa	57
5.3.	Podobszar III – część osiedla Sienkiewicza.....	62
5.4.	Podobszar IV - osiedle Pomian.....	66
6.	Wizja wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)	71
7.	Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	72
8.	Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz indykatywne ramy finansowe	75
8.1.	Projekty podstawowe	75
8.2.	Projekty uzupełniające.....	97
9.	Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji.....	101
10.	Indyktywne ramy finansowe.....	105
11.	Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji.....	107
12.	System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji.....	110
13.	System monitoringu i oceny PR.....	113
13.1.	Monitoring	113
13.2.	Ewaluacja	114
13.3.	Aktualizacja PR	116

14.	Spis tabel, rysunków i wykresów	117
14.1.	Spis rysunków	117
14.2.	Spis tabel.....	117
14.3.	Spis wykresów	118

1. Wprowadzenie – cel, założenia i zakres opracowania

Celem opracowania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki na lata 2017-2023 jest zaprogramowanie procesu rewitalizacji, który umożliwi proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Program Rewitalizacji ma charakter kompleksowy i dotyczy zarówno społecznej, sfery przestrzennej, jak i gospodarczej. Działania rewitalizacyjne mają charakter zintegrowany i wielopłaszczyznowy, a w tworzenie opracowania została włączona społeczność lokalna m.in. mieszkańcy czy lokalni przedsiębiorcy. Program Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki na lata 2017-2023 został opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446). Jednocześnie jego zapisy są zgodne z:

- Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego.

W pracach nad dokumentem wykorzystano również główne założenia i wytyczne kierunkowe, jakie wynikają z Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. rok 2015, poz. 1777).

Zgodnie z wytycznymi przez proces rewitalizacji należy rozumieć: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji”. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez jego interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.), w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są następujące działania:

- Uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju miasta.
- Pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analiza dotyczących go problemów. Diagnoza obejmuje kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe.
- Ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych.
- Właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb oraz uwarunkowań danego obszaru.
- Zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej.
- Koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji.
- Realizacja zasady partnerstwa wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego, polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

W ramach prac nad Programem Rewitalizacji przeprowadzono proces diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych w oparciu o analizę

wskaźnikową i przeprowadzone konsultacje społeczne. Te działania pozwoliły na wyznaczenie obszarów zdegradowanych oraz rewitalizacji na terenie Miasta Ostrołęki.

Obszar zdegradowany stanowi obszar, na którym zidentyfikowany został stan kryzysowy (tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych). Może być on podzielony na podobszary, w tym podobszary, które nie posiadają wspólnych granic (warunek – występowanie sytuacji kryzysowej na każdym podobszarze).

Obszar rewitalizacji jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym zamierza się prowadzić rewitalizację. Cechuje go koncentracja negatywnych zjawisk oraz znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Należy zaznaczyć, że głównym **źródłem finansowania** projektów rewitalizacyjnych z funduszy europejskich są środki RPO (EFS i EFRR). Komplementarnym źródłem ich współfinansowania są także środki KPO (EFS, EFRR, FS), środki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, a także pozostałe np. prywatne.

W celu stworzenia kompleksowego programu rewitalizacji, szczególną uwagę zwrócono na dokładną diagnozę, opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele rewitalizacji oraz opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Należy także zaznaczyć, że nieodłącznym elementem programu rewitalizacji jest **partycypacja społeczna**, która pozwala nie tylko na przygotowanie, ale także ocenę całego procesu rewitalizacji. Zainteresowani interesariusze mogli uczestniczyć w projekcie poprzez konsultacje społeczne, spotkania, festyny osiedlowe oraz badanie społeczności lokalnej.

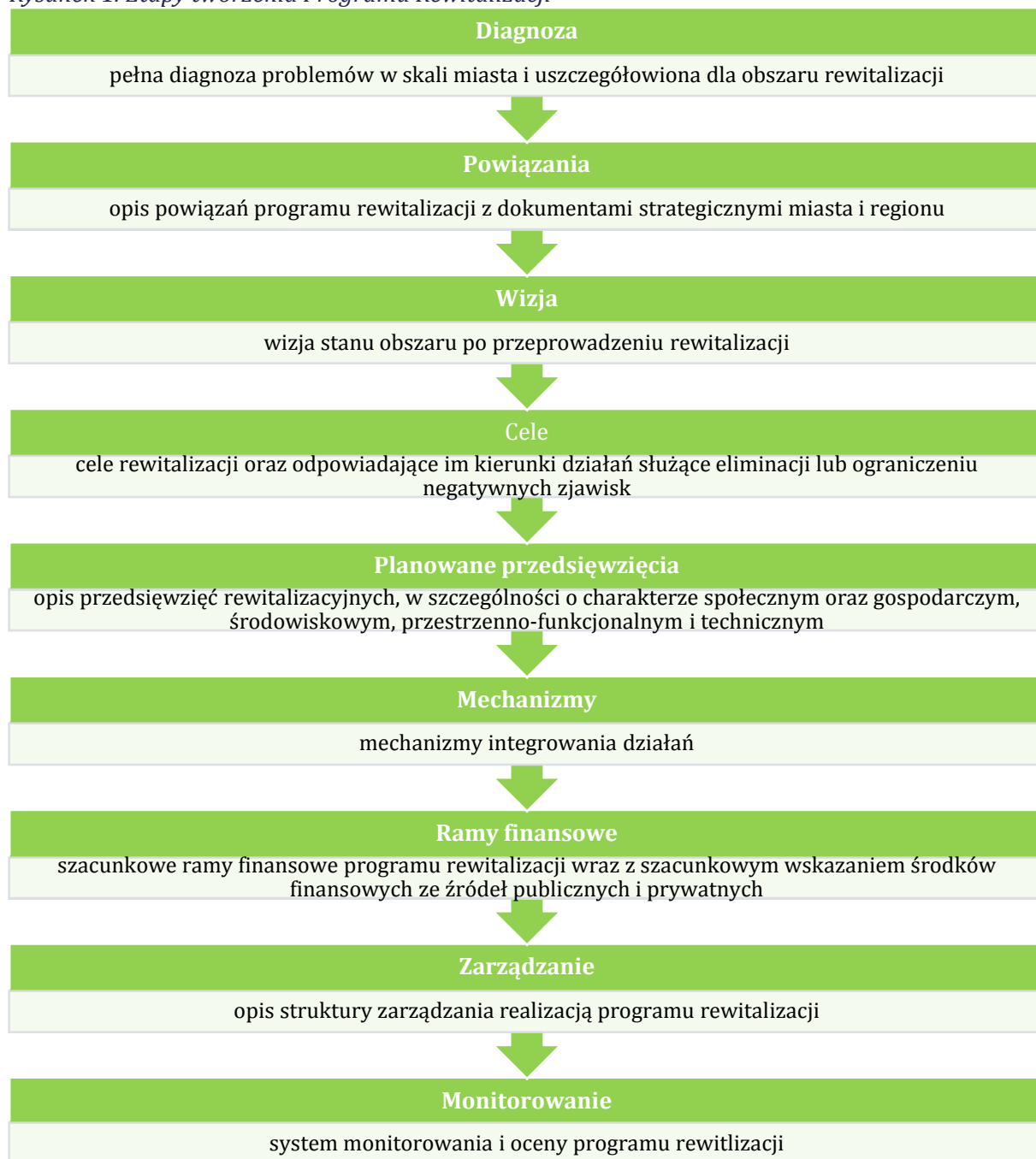
Innymi formami włączenia mieszkańców w proces powstawania dokumentu były:

- badanie bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety (PAPI);
- wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI);
- ankieta internetowa (CAWI).

Do informowania społeczności lokalnej wykorzystane zostały przede wszystkim: strona internetowa Urzędu Miasta Ostrołęki, BIP, lokalne media, portale społecznościowe, gdzie umieszczane były terminy spotkań oraz wiadomości na temat postępu prac w opracowywaniu dokumentu, a także ulotki, plakaty. W konsultacjach społecznych aktywnie uczestniczyć mogły wszystkie zainteresowane strony, co pozwoliło na wspólne sformułowanie wizji obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenie kierunków dalszych działań.

Na poniższym rysunku przedstawiono poszczególne etapy tworzenia Programu. W ten sposób zapewniona została kompleksowość i komplementarność działań. Oceniono także możliwości miasta w oparciu o środki finansowe realne do uzyskania.

Rysunek 1. Etapy tworzenia Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 9 października 2015 r o rewitalizacji, Dz. U. rok 2015, poz. 1777 oraz Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.

2. Kompatybilność z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy

Program Rewitalizacji jest dokumentem programowym, którego zapisy są zgodne z programami strategicznymi na szczeblu regionalnym i krajowym. Wpasowuje się on również w ustalenia z dokumentów gminnych, co jest warunkiem koniecznym do jego skutecznej realizacji.

Program Rewitalizacji jest podrzędny wobec Strategii Rozwoju Miasta Ostrołęki do roku 2020, w której to jednym z celów programu strategicznego jest jego stworzenie. Również inne dokumenty lokalne tj. Program Ochrony Środowiska Miasta Ostrołęki na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych – Program Lokalny w zakresie Pomocy Społecznej w mieście Ostrołęka na lata 2009-2016 dopełniają Program Rewitalizacji i razem tworzą spójny system dokumentów strategicznych Miasta. W poniższej tabeli przedstawione zostały szczegółowe powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie Miasta.

Tabela 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy

Dokument	Powiązanie z Programem Rewitalizacji
Strategia Rozwoju Miasta Ostrołęki do roku 2020	<p>Strategia Rozwoju Miasta Ostrołęki z punktu widzenia zarządzania Miastem jest najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju całej gminy. W związku z tym opracowywany Program Rewitalizacji musi być wobec niego spójny i przyczyniać się do rozwiązywania problemów zidentyfikowanych w Strategii, a także do realizacji celów postawionych w tym dokumencie. Wśród celów i zadań zawartych w Strategii Rozwoju w kontekście procesu rewitalizacji najważniejsze znaczenie mają:</p> <p>Cel strategiczny I: Poprawa jakości życia w mieście</p> <p>Program strategiczny I.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego Ostrołęki</p> <p>Program strategiczny I.3. Poprawa bezpieczeństwa w mieście</p> <p>Program strategiczny I.5. Dbanie o wizerunek miasta</p> <p>Program strategiczny I.6. Aktywizacja społeczności lokalnej</p> <p>Program strategiczny I.9. Rewitalizacja Miasta Ostrołęki</p> <p>Program strategiczny I.10 Rozwiązywanie Problemów Społecznych</p> <p>Cel strategiczny II: Dynamizacja Rozwoju gospodarczego</p> <p>Program strategiczny II.4. Rozwój rekreacji i turystyki sezonowo-weekendowej</p> <p>Cel strategiczny III: Kreowanie tożsamości miasta i kultywowanie dziedzictwa kulturowego</p> <p>Program strategiczny III.1. Animacja lokalnej kultury</p> <p>Program strategiczny III.2. Kultywowanie kultury regionu kurpiowskiego</p> <p>Program strategiczny III.3. Promocja kultury i folkloru kurpiowskiego</p>
Program Ochrony Środowiska Miasta Ostrołęki na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020	Nadrzędny cel Programu: Czyste środowisko naturalne motorem rozwoju społecznego i gospodarczego
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych – Program Lokalny w zakresie Pomocy Społecznej w mieście	Cel Strategii: Stworzenie spójnego systemu współpracy podmiotów realizujących zadania w zakresie pomocy społecznej, który zagwarantuje kompleksowość i efektywność podejmowanych działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej

Dokument	Powiązanie z Programem Rewitalizacji
Ostrołęka na lata 2009-2016	<p>Cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapobieganie marginalizacji osób/rodzin, a szczególnie dyskryminacji dzieci i młodzieży z powodu ubóstwa 2. Zahamowanie wzrostu bezrobocia i minimalizacja kosztów społecznych towarzyszących bezrobociu 3. Tworzenie warunków do lepszej jakości życia poprzez wszechstronne wsparcie osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych oraz starszych 4. Kształtowanie właściwych postaw rodzicielskich 5. Ograniczenie uzależnień od środków psychoaktywnych 6. Zminimalizowanie przemocy w rodzinie 7. Zwiększenie skuteczności działań podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów bezdomności
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ostrołęki	<p>Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego zawiera zapisu określające długoterminowe zamierzenia rozwoju przestrzennego Gminy. Wyznacza ono między innymi: Cele i zadania polityki przestrzennej, w ramach, który określone są Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym w zakresie prowadzenia polityki społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inwestycje dotyczące systemu oświaty; • realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększanie zasobów komunalnej substancji mieszkaniowej; • rewitalizacja Starego Miasta, której obszar ustalono w obowiązującym planie miejscowym oraz terenów: fortu Bema, zabytkowego parku miejskiego i wybranych rejonów dzielnicy Wojciechowice.

Źródło: opracowanie własne

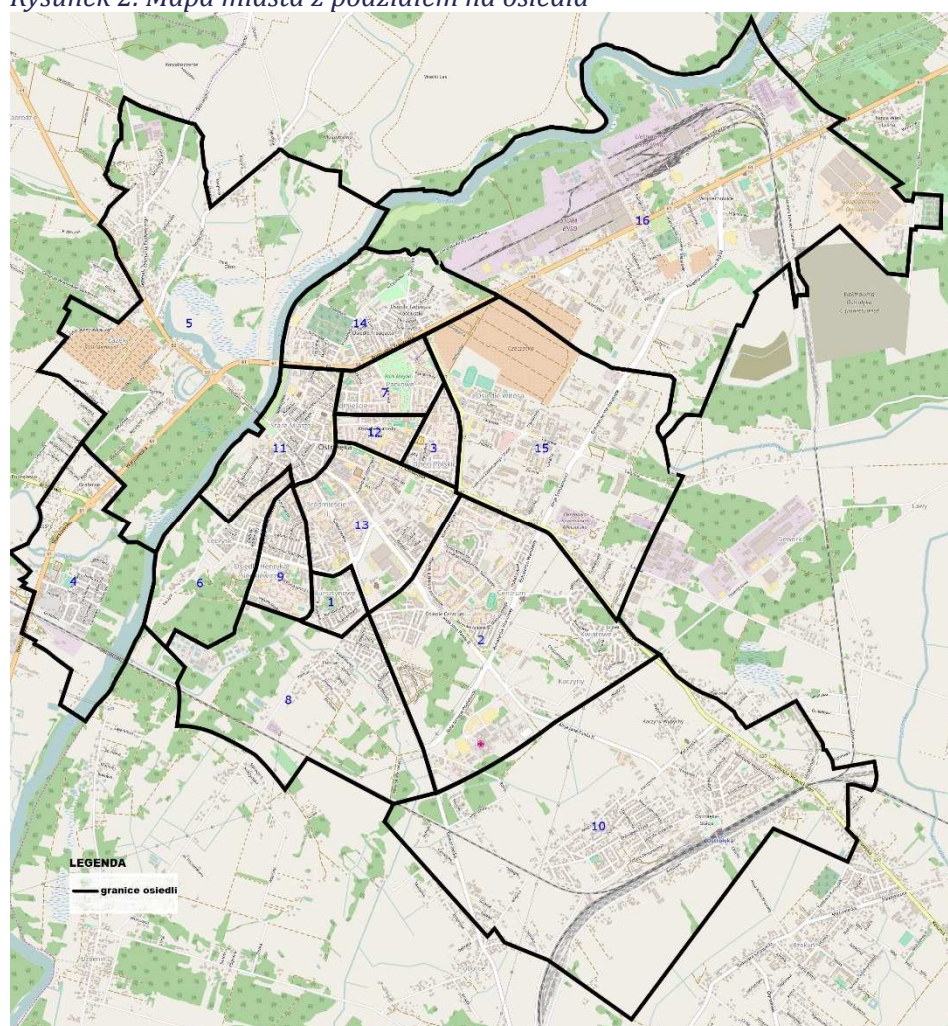
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych

3.1. Metodologia opracowania diagnozy

Miasto Ostrołęka podzielone jest na mniejsze jednostki urbanistyczne – osiedla: „Bursztynowe”, „Centrum”, „Dzieci Polskich”, „Leśne”, „Łazek”, „Łęczysk”, „Parkowe”, „Pomian”, „Sienkiewicza”, „Starosty Kosa”, „Stacja”, „Stare Miasto”, „Śródmieście”, „Traugutta”, „Witosa”, „Wojciechowice”. Podział ten wykorzystano do dokonania delimitacji obszarów kryzysowych. W celu przygotowania pogłębionej analizy, wskaźniki przygotowane zostały w podziale na ulice, które następnie przyporządkowane zostały do osiedli.

Poniżej przedstawiona mapa prezentuje podział miasta na osiedla.

Rysunek 2. Mapa miasta z podziałem na osiedla

Legenda:

- 1 - Bursztynowe
- 2 - Centrum
- 3 - Dzieci Polskich
- 4 - Leśne
- 5 - Łazek
- 6 - Łęczysk
- 7 - Parkowe
- 8 - Pomian
- 9 - Sienkiewicza
- 10 - Stacja
- 11 - Stare Miasto
- 12 - Starosty Kosa
- 13 - Śródmieście
- 14 - Traugutta
- 15 - Witosa
- 16 - Wojciechowice

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Zestawienie wykorzystanych wskaźników

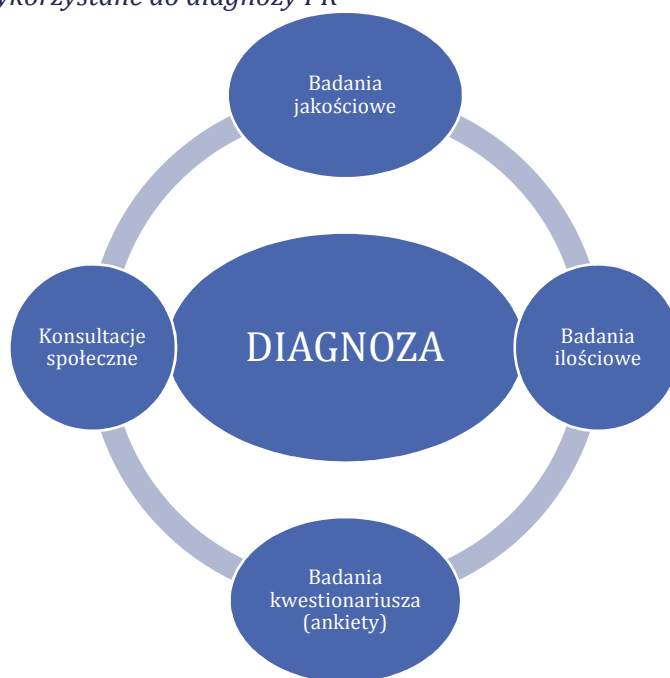
Lp.	Nazwa wskaźnika
Sfera społeczna	
W1	Liczba osób korzystająca ze świadczeń społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W2	Liczba osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (prowadzenie gospodarstwa domowego)
W3	Liczba kradzieży w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W4	Liczba przestępstw rozbójniczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W5	Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W6	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W7	Liczba osób objęta leczeniem odwykowym a liczba osób uzależniona od alkoholu
W8	Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W9	Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem
W10	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych
Sfera gospodarcza	
W11	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Sfera środowiskowa	
W12	Liczba punktów świetlnych wymagających remontu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
W13	Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Sfera techniczna	
W14	Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W15	Średnia liczba osób przypadająca na mieszkanie

Źródło: opracowanie własne

Do wyznaczenia obszaru rewitalizacji posłużyła także **metodologia badań jakościowych i ilościowych**. W celu pogłębienia problemów występujących na terenie miasta, przeprowadzone zostały takie badania jak:

- ankieta CATI (N=50);
- ankieta CAWI (N=75);
- ankieta PAPI (N=100);
- konsultacje społeczne (1 lipca 2016 r. przeprowadzono konsultacje z takimi grupami jak: jednostki organizacyjne miasta, organizacje pozarządowe, radni oraz przewodniczący osiedli, przedsiębiorcy, mieszkańcy).

Rysunek 3. Metody wykorzystane do diagnozy PR

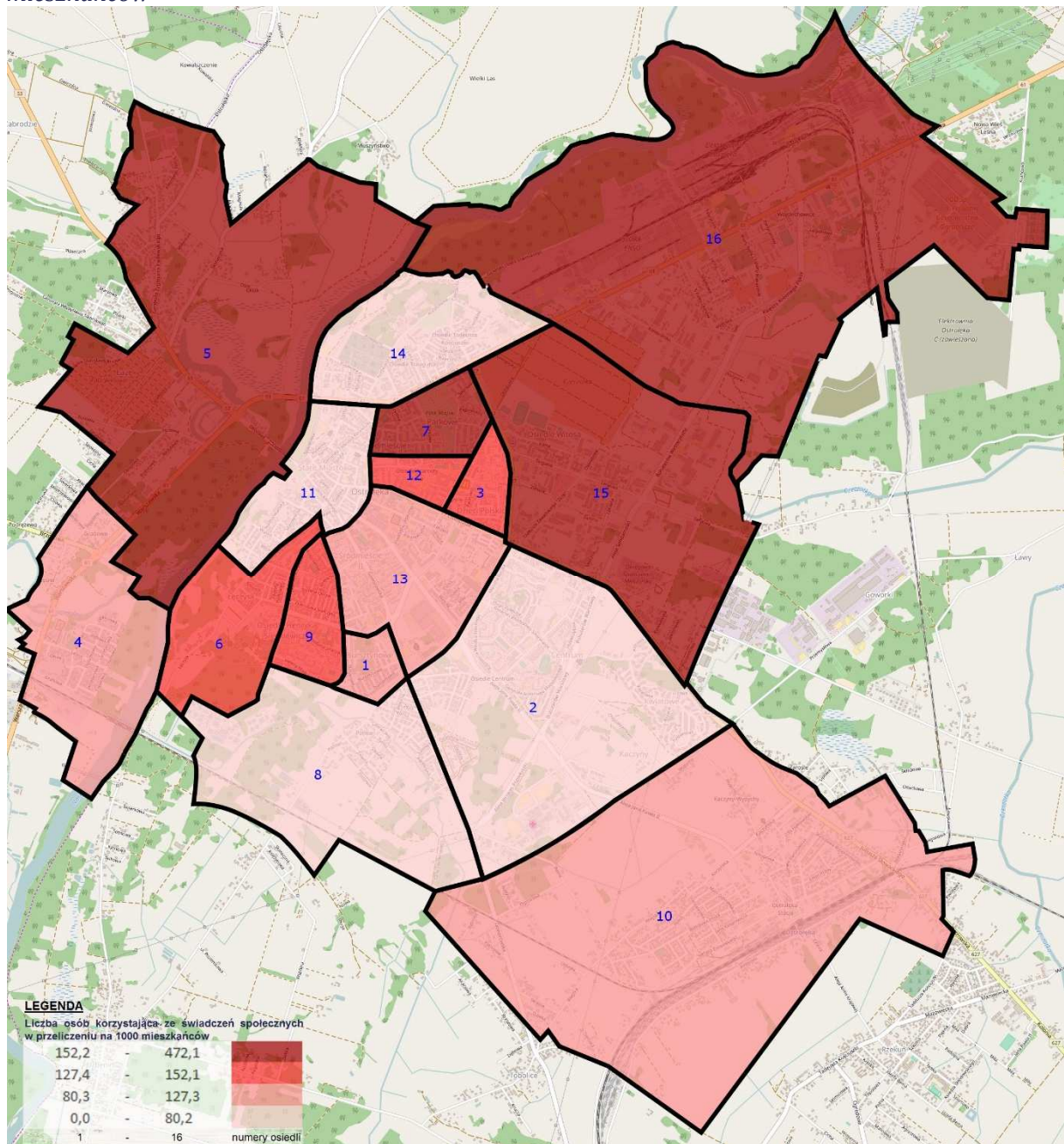

Źródło: opracowanie własne

3.2.Sfera społeczna

Największy udział (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zaobserwować można w północnej i centralnej części miasta. Najwyższy wskaźnik (aż 472,05) odnotowano na obszarze najbardziej wysuniętego na północ osiedla miasta, tj. Wojciechowic. Poza tym, stosunkowo wysokie wartości ww. wskaźnika zanotowano na terenie takich osiedli, jak Łazek, Parkowe i Witosia (od 156,07 do 231,06). Na przeciwnym biegunie znalazło się osiedle Pomian, gdzie zaobserwowano najniższy udział osób korzystających z tychże świadczeń (niespełna 61 w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców).

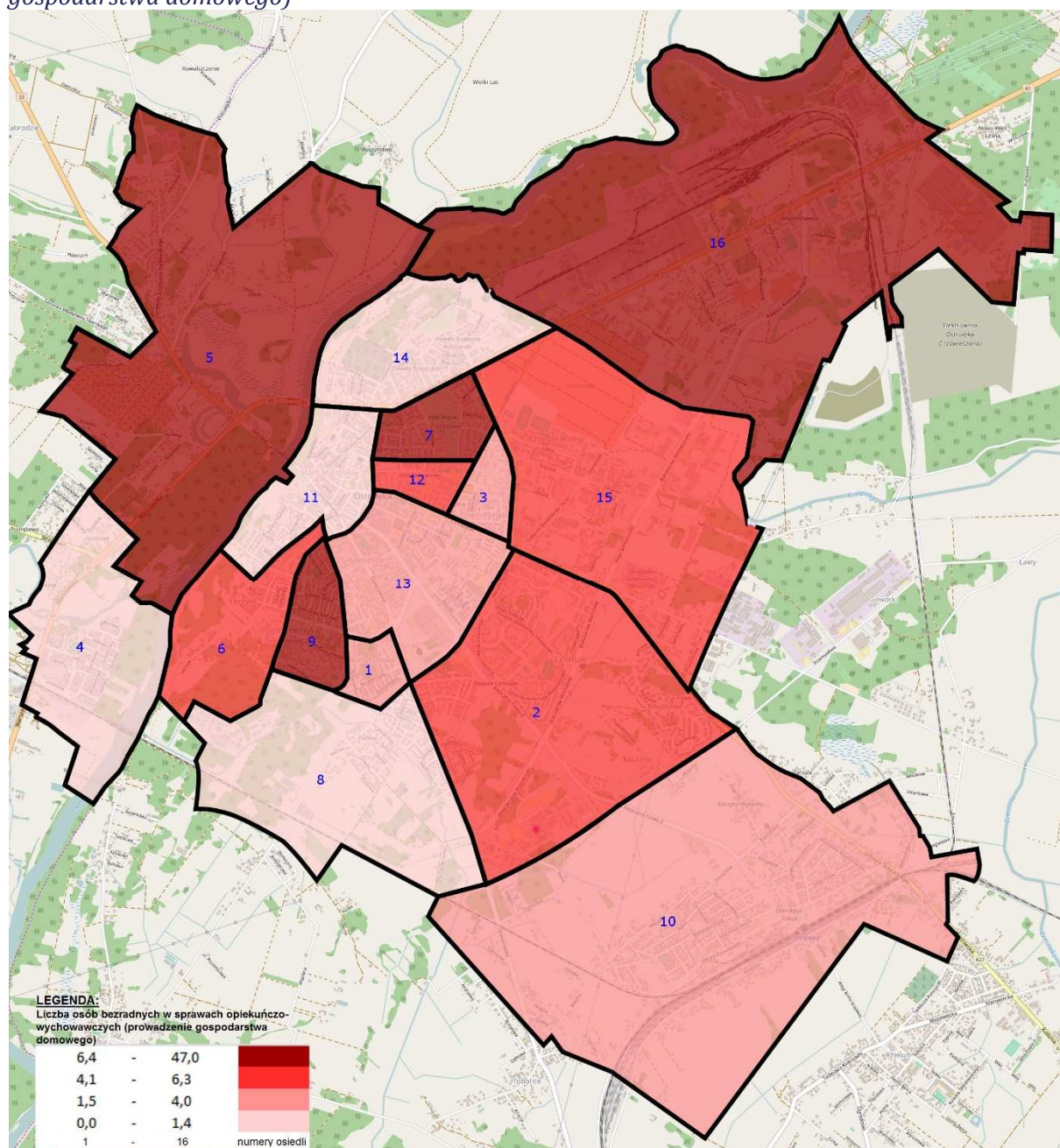
Rysunek 4. W1 – Liczba osób korzystająca ze świadczeń społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę udział osób (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, najwyższą wartość wskaźnika ponownie odnotowano na terenie osiedla Wojciechowice (46,89). Stosunkowo wysoką wartość (w porównaniu do pozostałych terenów miasta) zanotowano również w przypadku osiedli: Parkowe, Łazek oraz Sienkiewicza (od 6,37 do 9,99). Najkorzystniej prezentują się z kolei osiedla: Leśne i Traugutta, gdzie wskaźnik ten osiągnął wartość zerową.

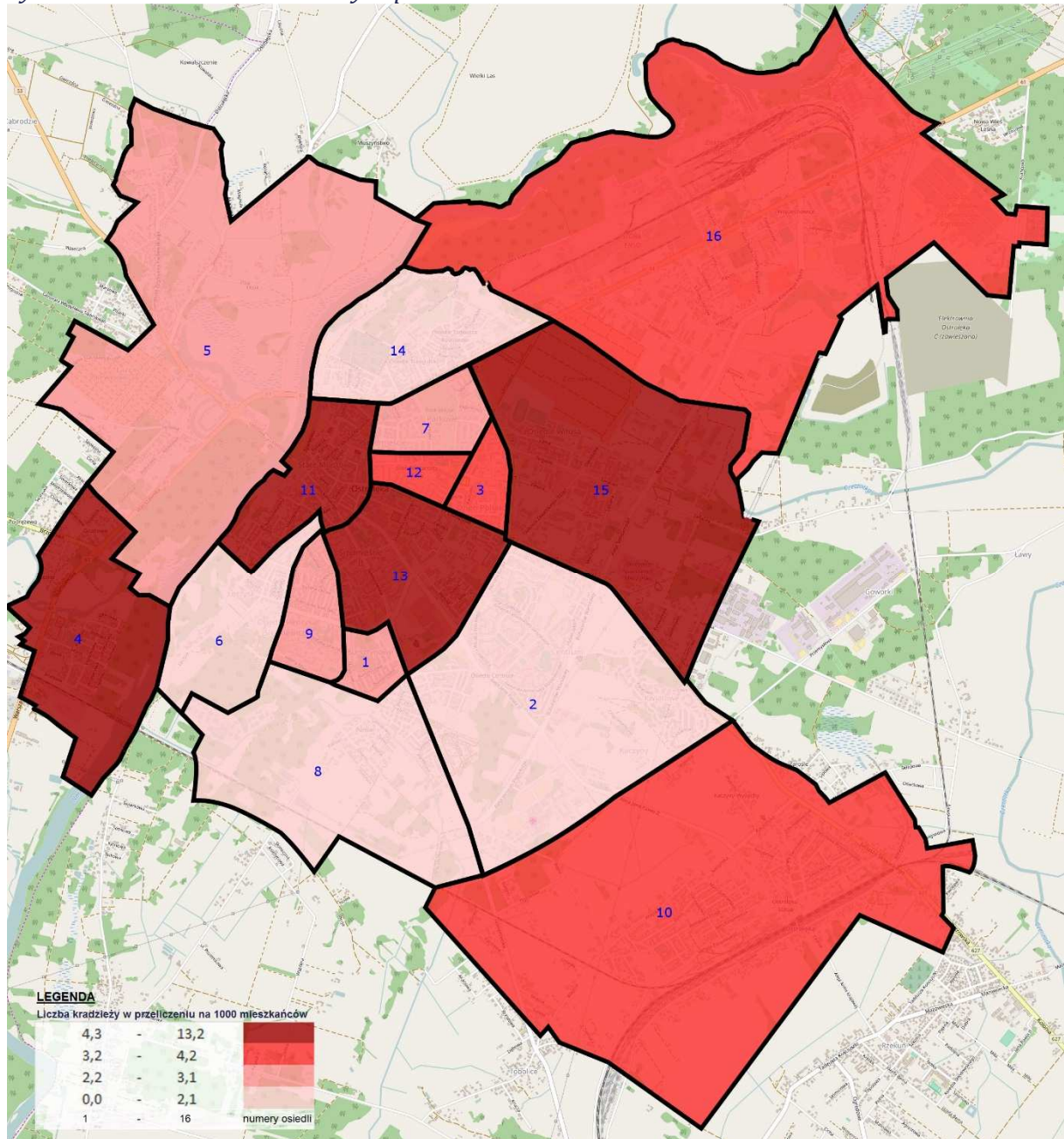
Rysunek 5. W2 – Liczba osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (prowadzenie gospodarstwa domowego)

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym z analizowanych wskaźników jest liczba popełnionych kradzieży w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Tym razem, najgorszą sytuację zaobserwowano na terenie os. Witosa, gdzie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźnik popełnionych kradzieży wyniósł aż 13,09. O niskim poziomie bezpieczeństwa wynikającym ze stosunkowo wysokim udziale kradzieży można również mówić w przypadku osiedli: Leśne, Śródmieście i Stare Miasto, w przypadku których wartość ww. wskaźnika oscylowała w granicach 4,21-4,93. Przypadki kradzieży były z kolei najmniej powszechne na terenie os. Pomian (1,22).

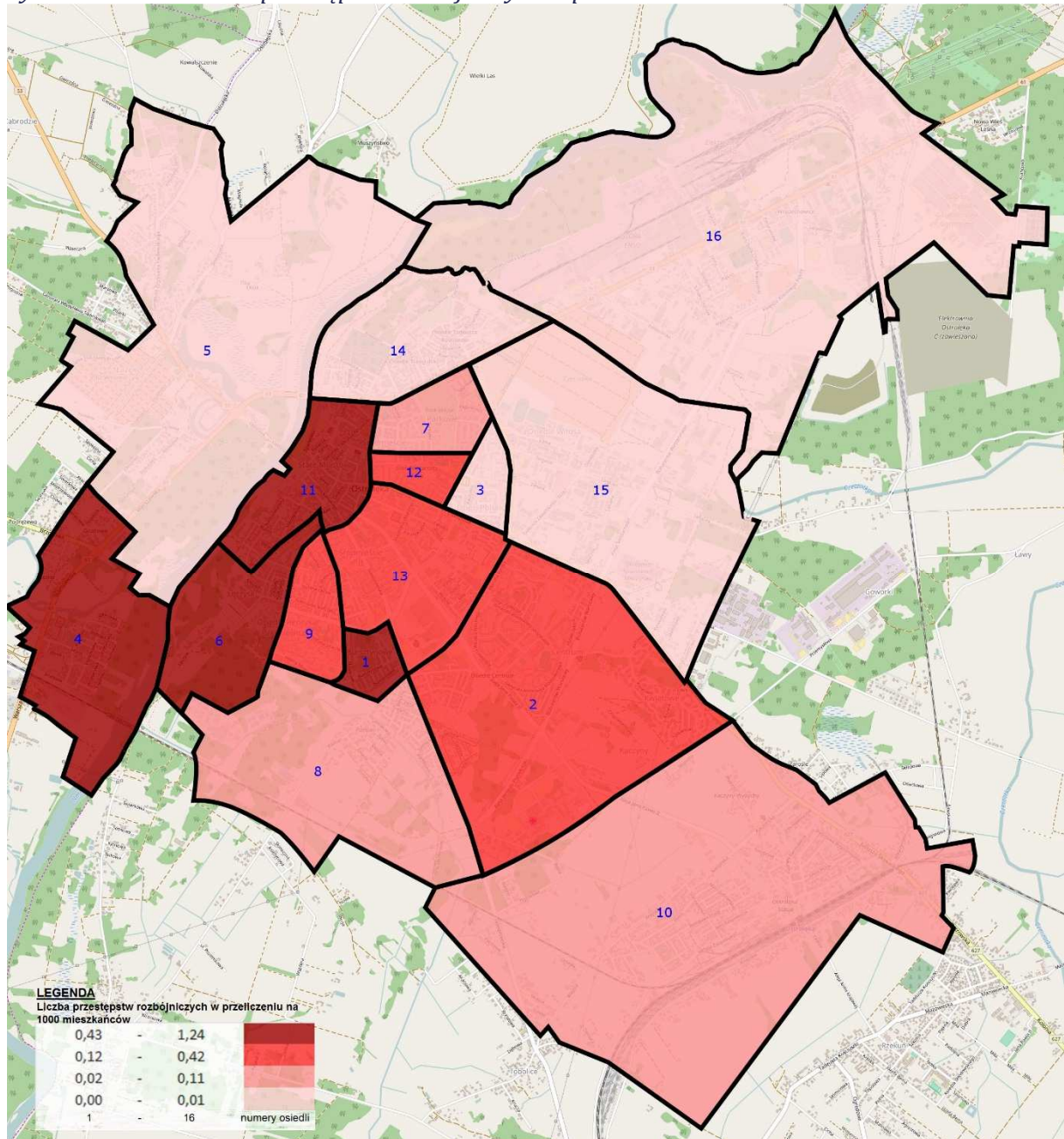
Rysunek 6. W3 – Liczba kradzieży w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Udział przestępstw - rozboju (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) był najwyższy w przypadku osiedli położonych w zachodniej i centralnej części miasta Ostrołęki. Najwyższa wartość ww. wskaźnika dotyczy os. Leśne, gdzie wyniosła aż 1,23. W największym stopniu problem rozbojów dotyczy również takich os. jak Stare Miasto, Bursztynowe czy Łęczysk, gdzie wskaźnik ten znajduje się w granicach 0,56 – 1,04.

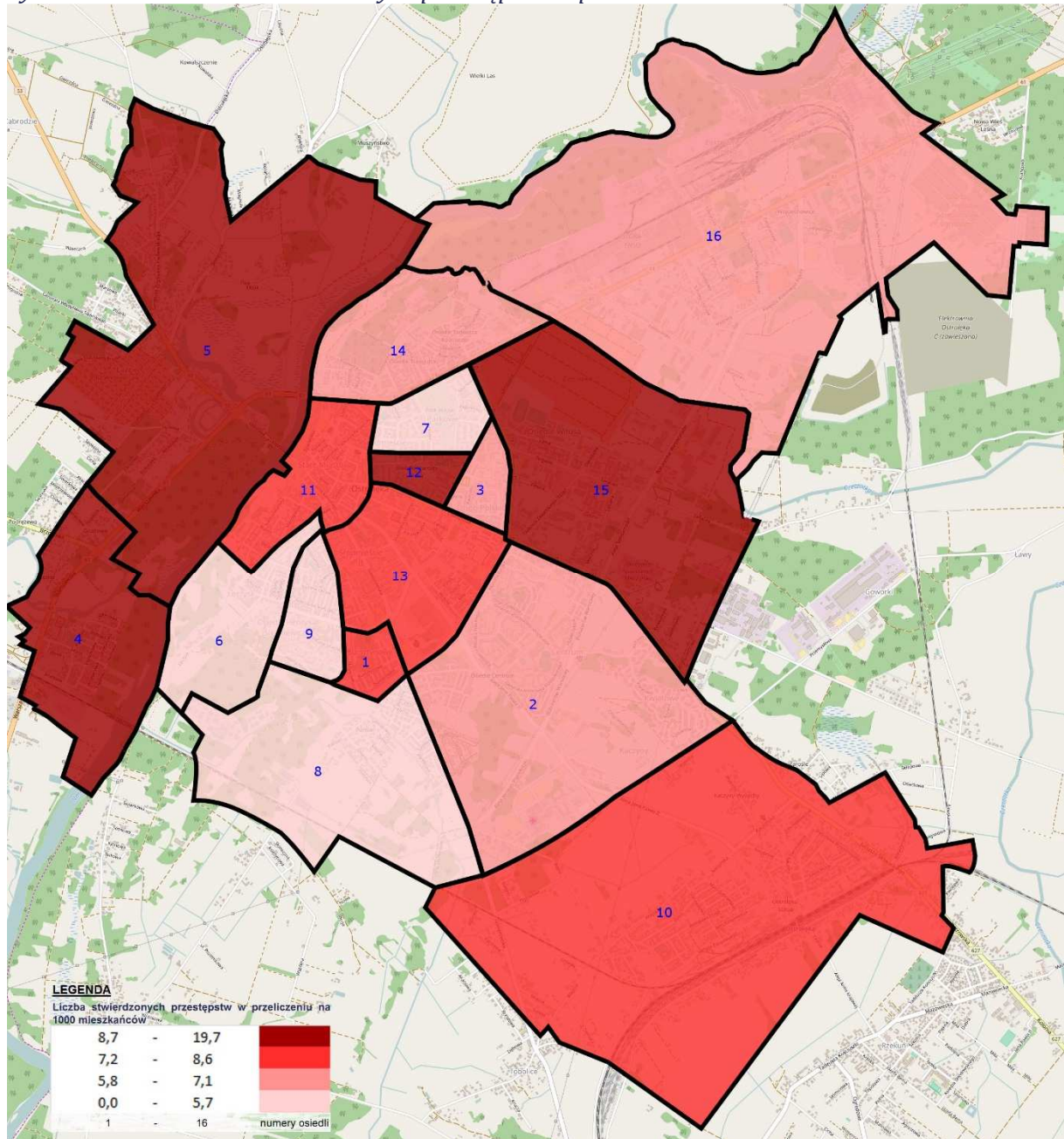
Rysunek 7. W4 – Liczba przestępstw rozbójniczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Analizując liczbę popełnionych przestępstw ogółem, zauważyć można ich szczególne natężenie na terenie os. Witosa, gdzie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców popełniono ich aż blisko 20. O niskim poziomie bezpieczeństwa mieszkańców mówić można również w przypadku osiedli: Łazek, Starosty Kosa i Leśne (wskaźnik na poziomie od 8,64 do 14,98). Z kolei o najwyższym poziomie bezpieczeństwa, wynikającym z niskiego udziału popełnionych przestępstw ogółem, mówić można w przypadku os. Pomian (wskaźnik na poziomie zaledwie 2,26).

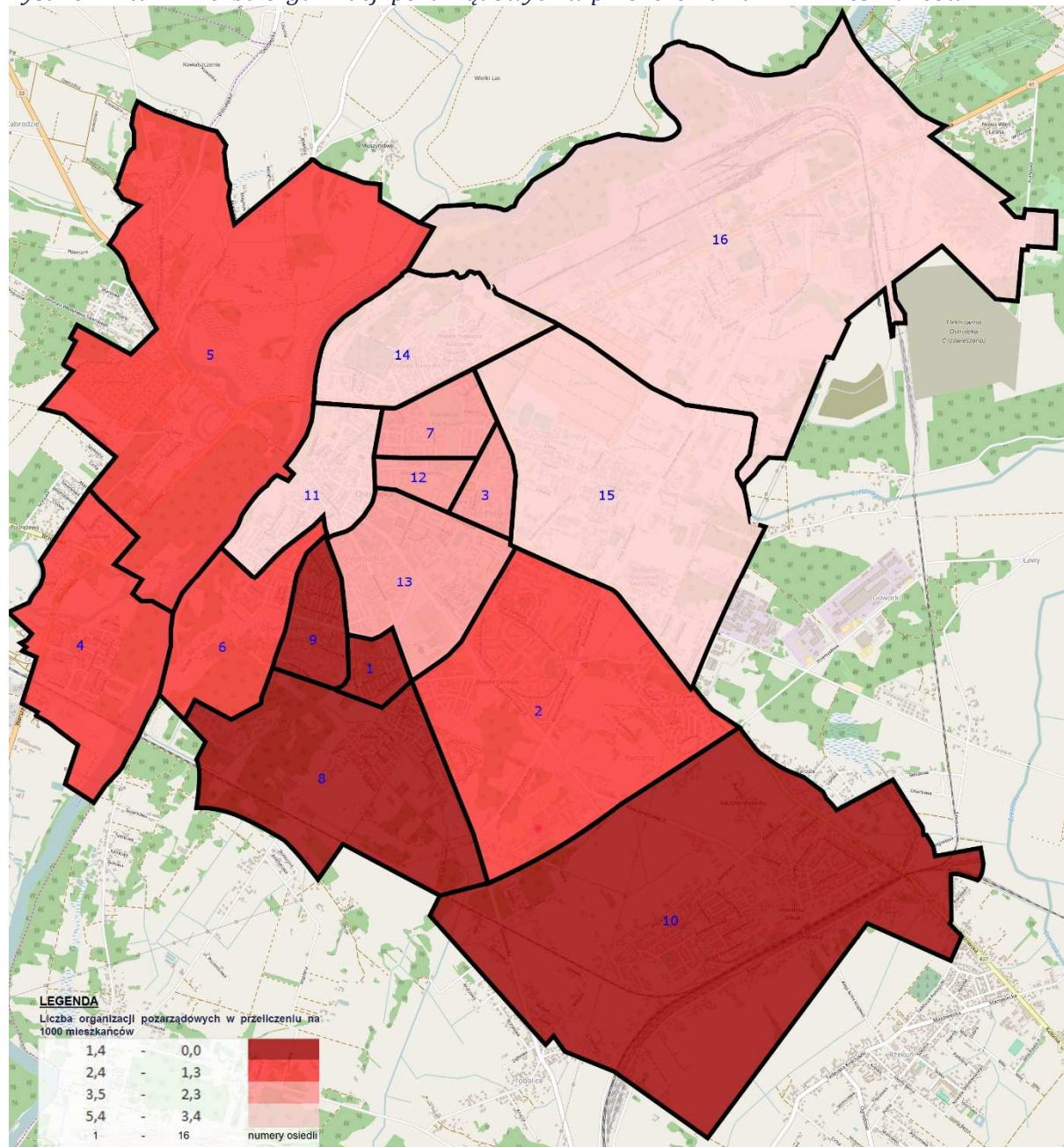
Rysunek 8. W5 – Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Najniższy udział organizacji pozarządowych (przypadających na 1000 mieszkańców) występuje na terenie południowych dzielnic miasta Ostrołęki. Spośród nich najgorszy wynik uzyskała dzielnica Pomian, gdzie na 1000 mieszkańców przypada zaledwie 0,42 organizacji pozarządowych. Ponadto, nienajlepsze wyniki charakteryzują również takie dzielnice, jak Stacja, Bursztynowe i Sienkiewicza (od 0,95 do 1,08). Na przeciwległym biegunie znalazła się dzielnica Witosa, gdzie na 1000 mieszkańców przypada aż 5,32 organizacji pozarządowych.

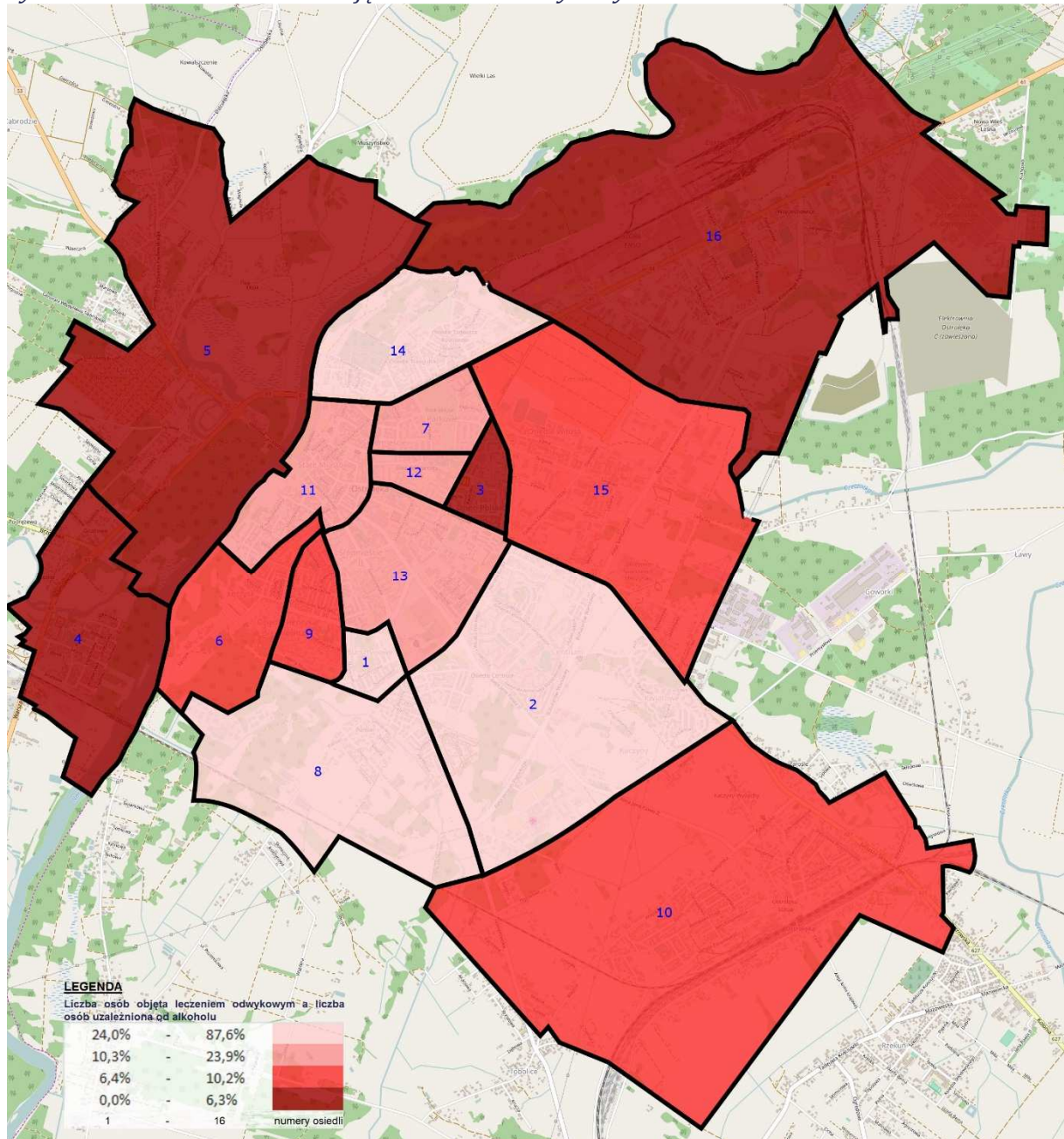
Rysunek 9. W6 – Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym z analizowanych wskaźników jest udział osób objętych leczeniem odwykowym wśród osób uzależnionych od alkoholu. Najwyższy wskaźnik w tym względzie odnotowano na terenie osiedla Traugutta, gdzie wyniósł aż 87,5%. Stosunkowo wysoka wartość ww. wskaźnika przypadła również na osiedla: Centrum i Bursztynowe (kolejno 33,9% oraz 28,1%), co oznacza, że wiele osób z problemami alkoholowymi objęta jest pomocą. Najgorsza sytuacja w tym aspekcie występuje na terenie osiedli Łazek (2,5%), Wojciechowice (5,3%) i Dzieci Polskich (6,2%). Natomiast żadna osoba uzależniona od alkoholu nie jest objęta leczeniem odwykowym na terenie osiedla Leśne.

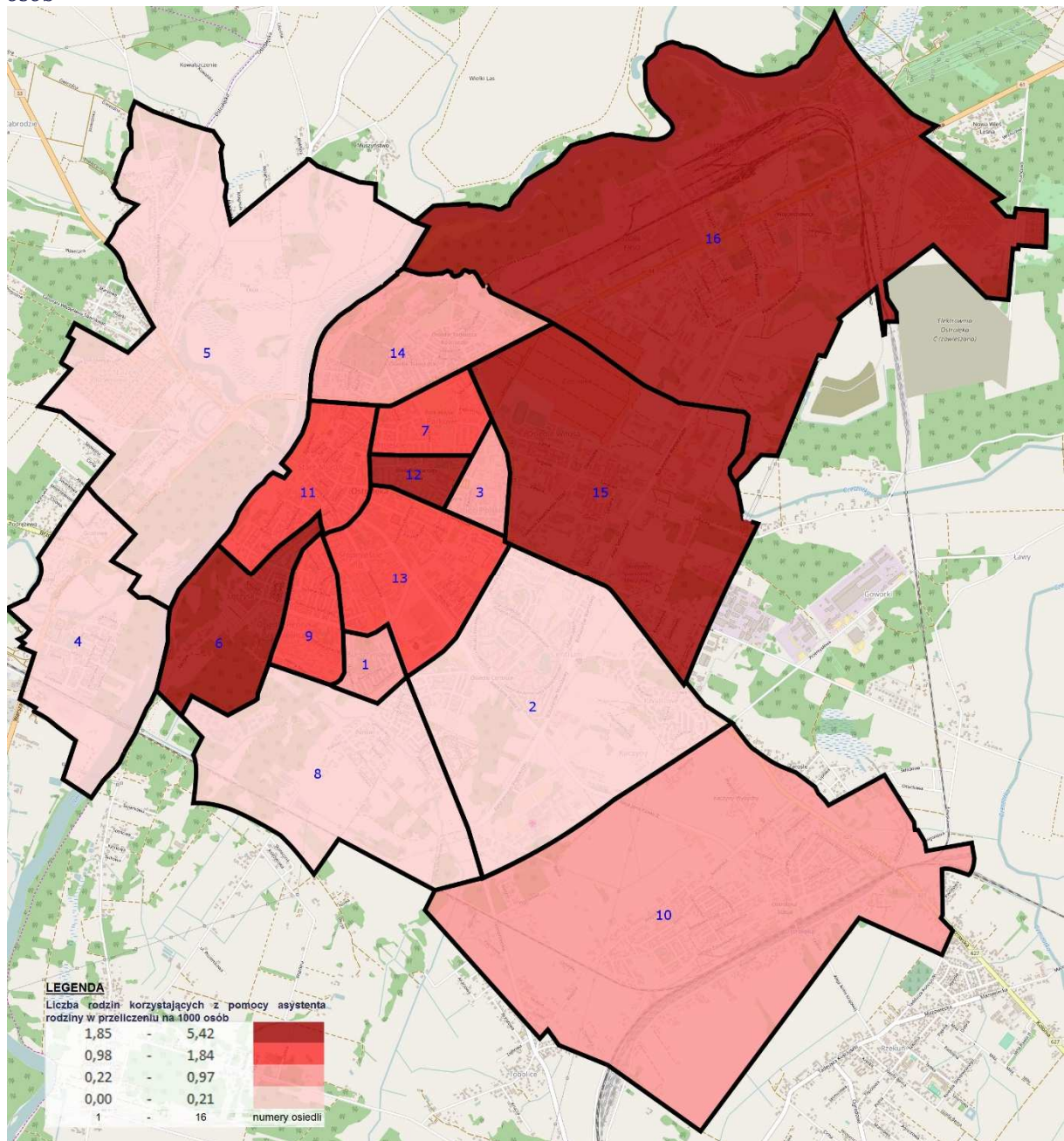
Rysunek 10. W7 – Liczba osób objęta leczeniem odwykowym a liczba osób uzależniona od alkoholu

Źródło: opracowanie własne

Pod względem udziału rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ponownie najgorszą sytuację odnotowano w przypadku osiedla Wojciechowice, gdzie wskaźnik ten wyniósł aż 5,41. Nienajlepsza sytuacja występuje również na terenie takich osiedli, jak Łęczysk i Witosa (2,04 i 2,15).

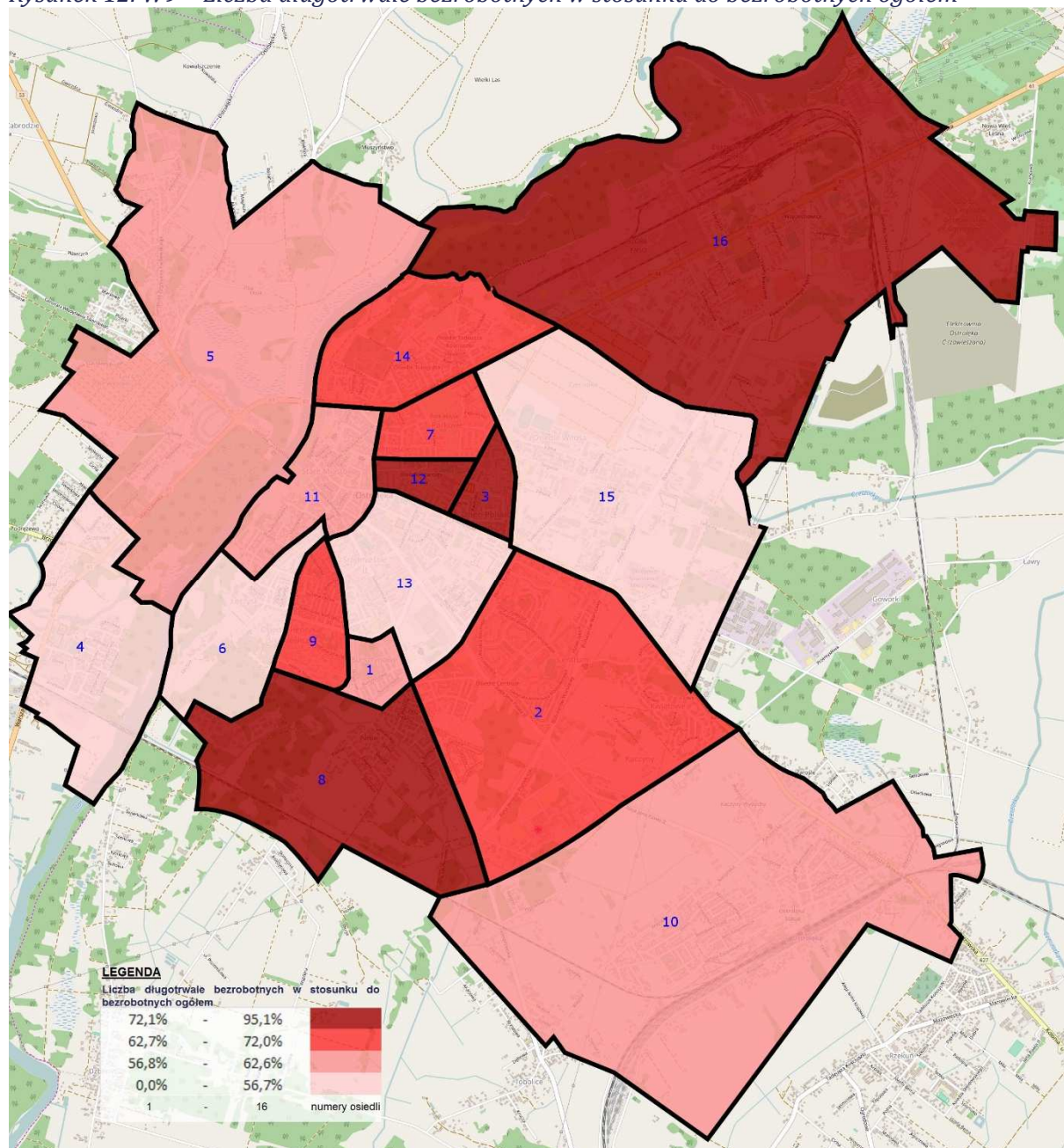
Rysunek 11. W8 – Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie jest odsetek osób długotrwale bezrobotnych wśród osób bezrobotnych ogółem. Pod względem tego aspektu problemowego najgorzej wypadają osiedla Starosty Kosa, Dzieci Polskich, Pomian i Wojciechowice (kolejno 95%, 86,4%, 76,2% oraz 74,4%). Najmniejsze natężenie tego aspektu problemowego odnotowano na terenie dzielnicy Witosa (39,6% osób długotrwale bezrobotnych wśród osób bezrobotnych ogółem).

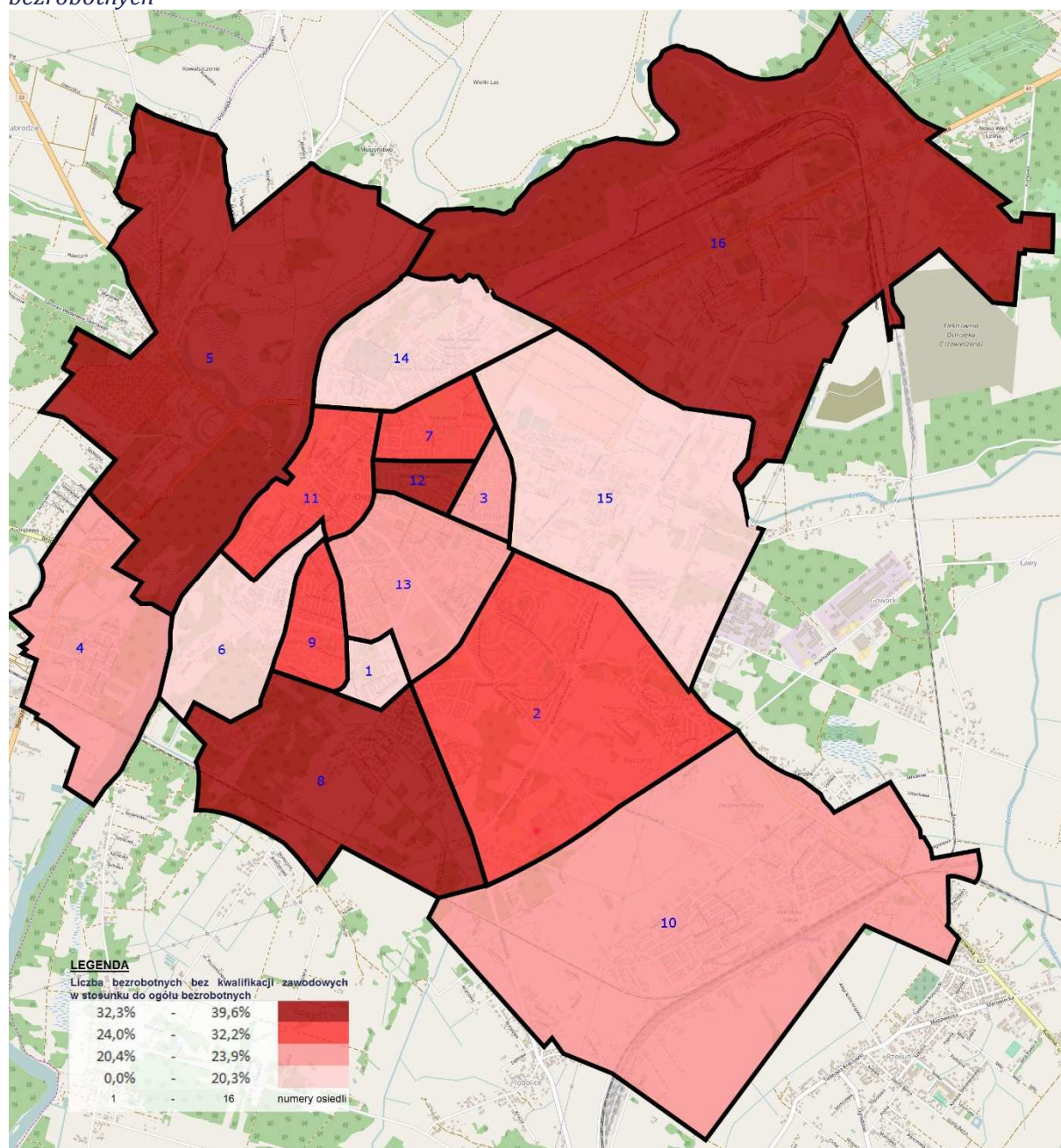
Rysunek 12. W9 – Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym wskaźnikiem analizującym problem bezrobocia na terenie miasta jest odsetek osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych wśród osób bezrobotnych ogółem. Wyróżnić należy 3 osiedla, które odznaczają się szczególnym natężeniem tego problemu: Pomian, Łazek, Wojciechowice i Starosty Kosa (kolejno 33,1%, 39,5%, 36% oraz 39,1%). Najniższe natężenie tego problemu dotyczy z kolei dzielnicy Witosa, gdzie udział ten wyniósł 15,9%.

Rysunek 13. W10 – Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

Poniżej znajduje się szczegółowe zestawienie wartości wskaźników w sferze społecznej dla wszystkich osiedli.

Tabela 3. Zestawienie wartości wskaźników w sferze społecznej

Lp.	Nazwa	Wskaźniki									
		W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	W10
1	Bursztynowe	93,9	2,41	3,01	0,75	8,28	0,98	28,10%	0,3	57,90%	19,70%
2	Centrum	64,45	4,38	1,28	0,2	5,76	1,41	33,90%	0,2	68,10%	25,70%
3	Dzieci Polskich	150,37	3,87	3,1	0	6,49	2,23	6,20%	0,96	76,20%	21,10%
4	Leśne	127,16	0	4,94	1,23	8,64	1,23	0,00%	0	50,90%	23,60%
5	Łazek	261,06	9,99	2,85	0	14,98	1,43	2,50%	0	61,40%	39,50%
6	Łęczysk	151,97	6,19	2,04	0,56	5,32	1,62	7,60%	2,04	55,10%	20,20%
7	Parkowe	245,98	16,07	2,49	0,1	5,57	2,81	15,50%	1,75	65,10%	32,10%
8	Pomian	60,81	0,94	1,22	0,1	2,26	0,42	31,20%	0,1	86,40%	33,10%
9	Sienkiewicza	136,72	6,37	2,94	0,41	5,5	1,08	10,10%	1,61	71,90%	24,00%
10	Stacja	95,71	2,74	4,09	0,06	7,86	0,95	7,30%	0,24	57,20%	23,80%
11	Stare Miasto	80,11	1,3	4,21	1,04	7,58	3,31	23,80%	1,36	62,50%	25,00%
12	Starosty Kosa	140,04	5,17	3,85	0,26	10,11	3,3	14,10%	2,16	95,00%	39,10%
13	Śródmieście	118,1	2,9	4,31	0,3	8,52	3,26	20,10%	1,83	56,60%	23,10%
14	Traugutta	73,95	0	1,4	0	7	3,92	87,50%	0,28	66,50%	19,30%
15	Witosa	156,07	4,23	13,09	0	19,56	5,32	8,40%	2,15	39,60%	15,90%
16	Wojciechowice	472,05	46,89	4,06	0	6,76	4,06	5,30%	5,41	74,40%	36,00%

Źródło: opracowanie własne

3.3.Sfera gospodarcza

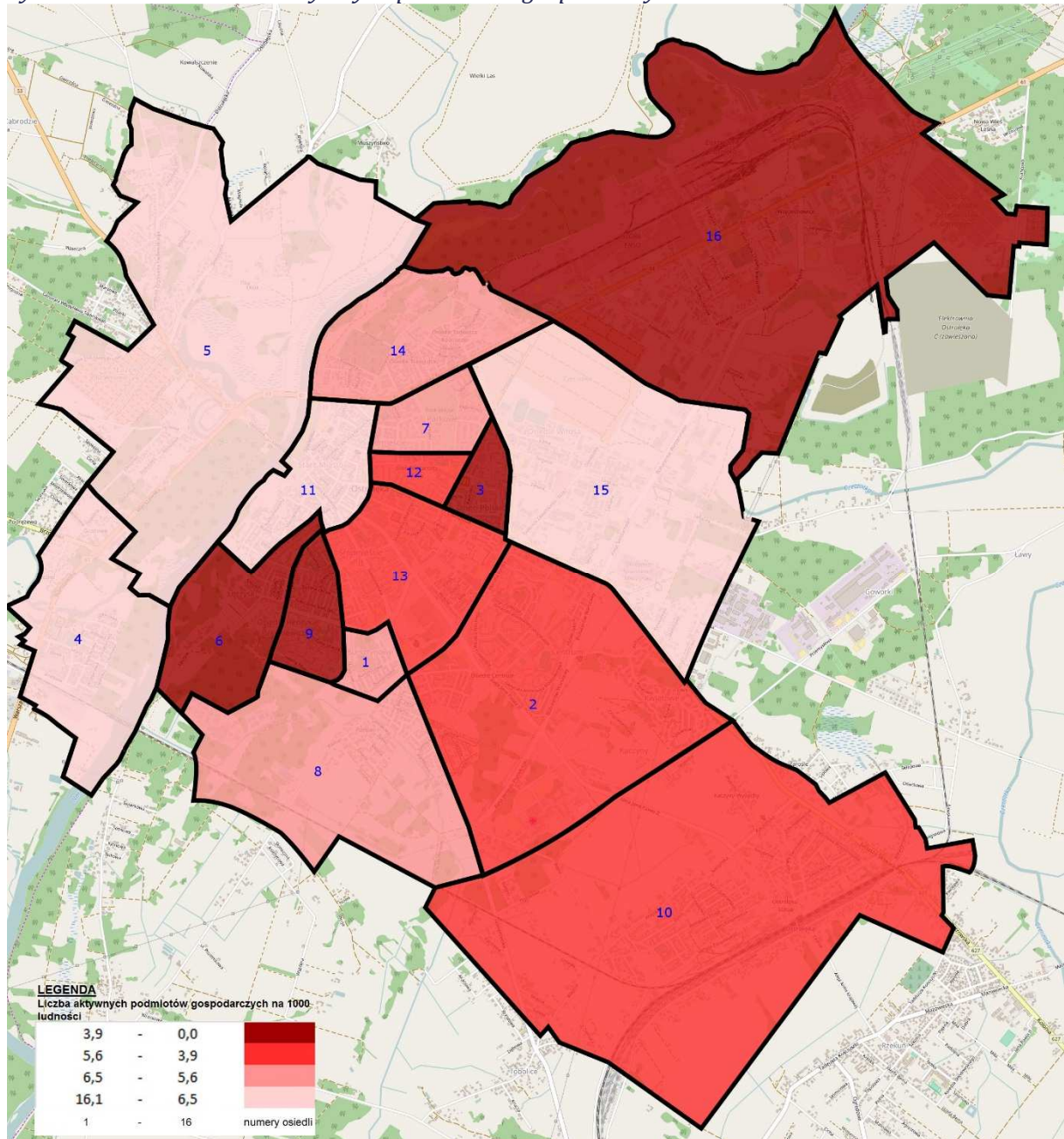
Jednym z najważniejszych elementów mających wpływ na lokalną sferę gospodarczą jest liczba przedsiębiorców funkcjonujących na terenie miasta. Szczególnie wysokie natężenie problemu w postaci niskiego udziału aktywnych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zaobserwować można na terenie osiedla Sienkiewicza (zaledwie 2,10 tego typu podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) i Wojciechowice (3,16).

Tabela 4. W11 – Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności

Lp.	Nazwa	Wartość
1	Bursztynowe	3,84
2	Centrum	5,89
3	Dzieci Polskich	3,72
4	Leśne	16,05
5	Łazek	7,13
6	Łęczysk	3,47
7	Parkowe	3,97
8	Pomian	4,66
9	Sienkiewicza	2,10
10	Stacja	5,59
11	Stare Miasto	10,37
12	Starosty Kosa	5,57
13	Śródmieście	6,42
14	Traugutta	4,76
15	Witosa	6,51
16	Wojciechowice	3,16

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 14. W 11 Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne

3.4. Sfera środowiskowa

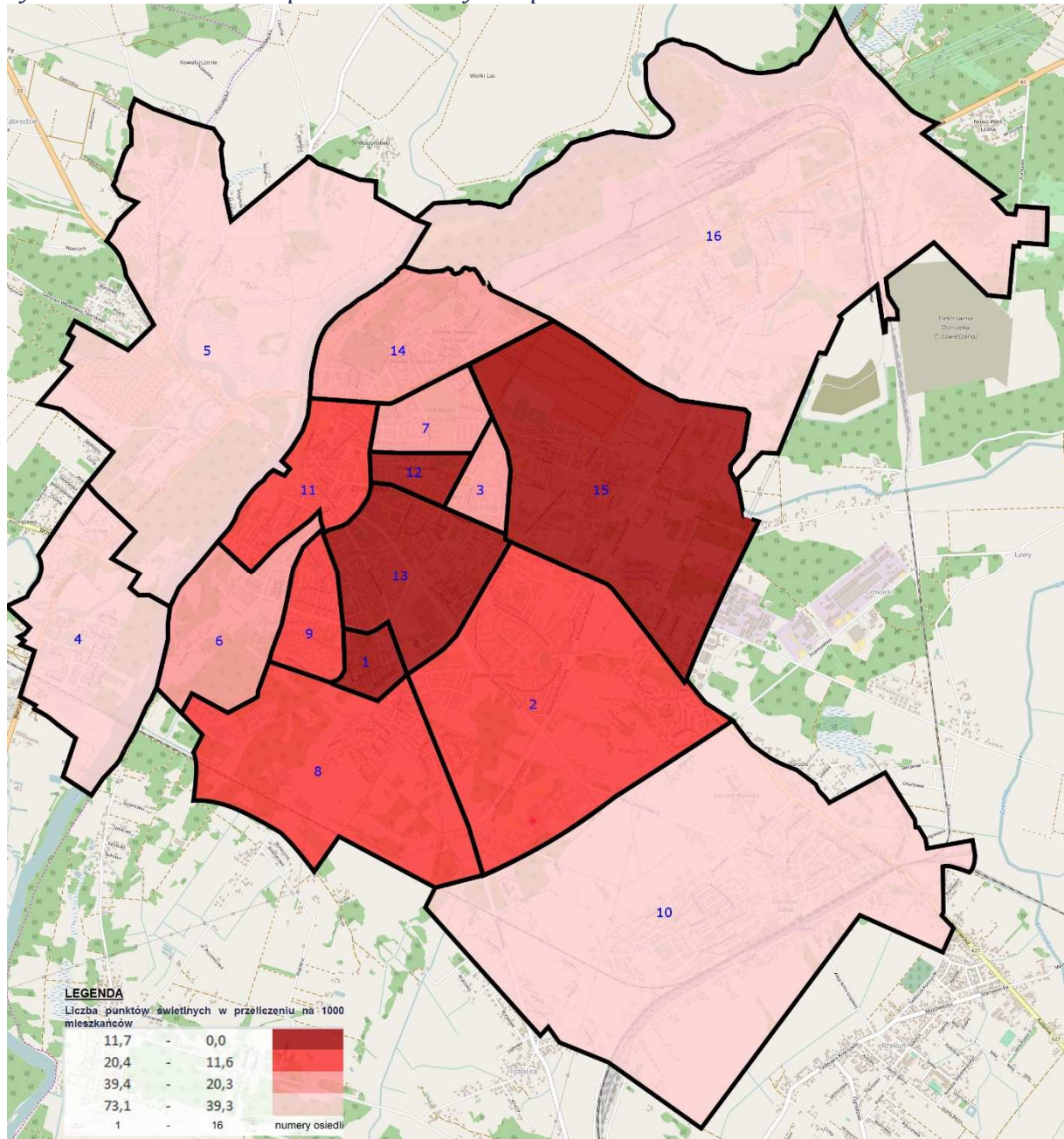
W przypadku sfery środowiskowej jako wskaźnik poddany analizie została wybrana liczba punktów świetlnych koniecznych do wymiany na 1000 mieszkańców – część oświetlenia na terenie miasta wymaga modernizacji i wymiany na energooszczędne, dotychczasowe oświetlenie ulega częstym awariom i jego eksploatacja zwiększa emisję do powietrza dwutlenku węgla. Najgorzej pod tym względem wypadają osiedla: Wojciechowice, Leśne, Stacja, Łazek, Łęczysk, Parkowe, gdzie wymiany wymaga najwięcej tych punktów. Najlepszą sytuację można zaobserwować na terenie osiedli: Bursztynowe, Starosty Kosa oraz Witosa, gdzie wartość ww. wskaźnika wynosi 0.

Tabela 5. W12 – Liczba punktów świetlnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Lp.	Nazwa	Wartości
1	Bursztynowe	0,00
2	Centrum	11,49
3	Dzieci Polskich	22,39
4	Leśne	69,14
5	Łazek	39,23
6	Łęczysk	34,21
7	Parkowe	31,85
8	Pomian	15,99
9	Sienkiewicza	14,35
10	Stacja	63,98
11	Stare Miasto	19,45
12	Starosty Kosa	0,00
13	Śródmieście	9,44
14	Traugutta	20,17
15	Witosa	0,00
16	Wojciechowice	73,04

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 15. W12 – Liczba punktów świetlnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

3.1. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

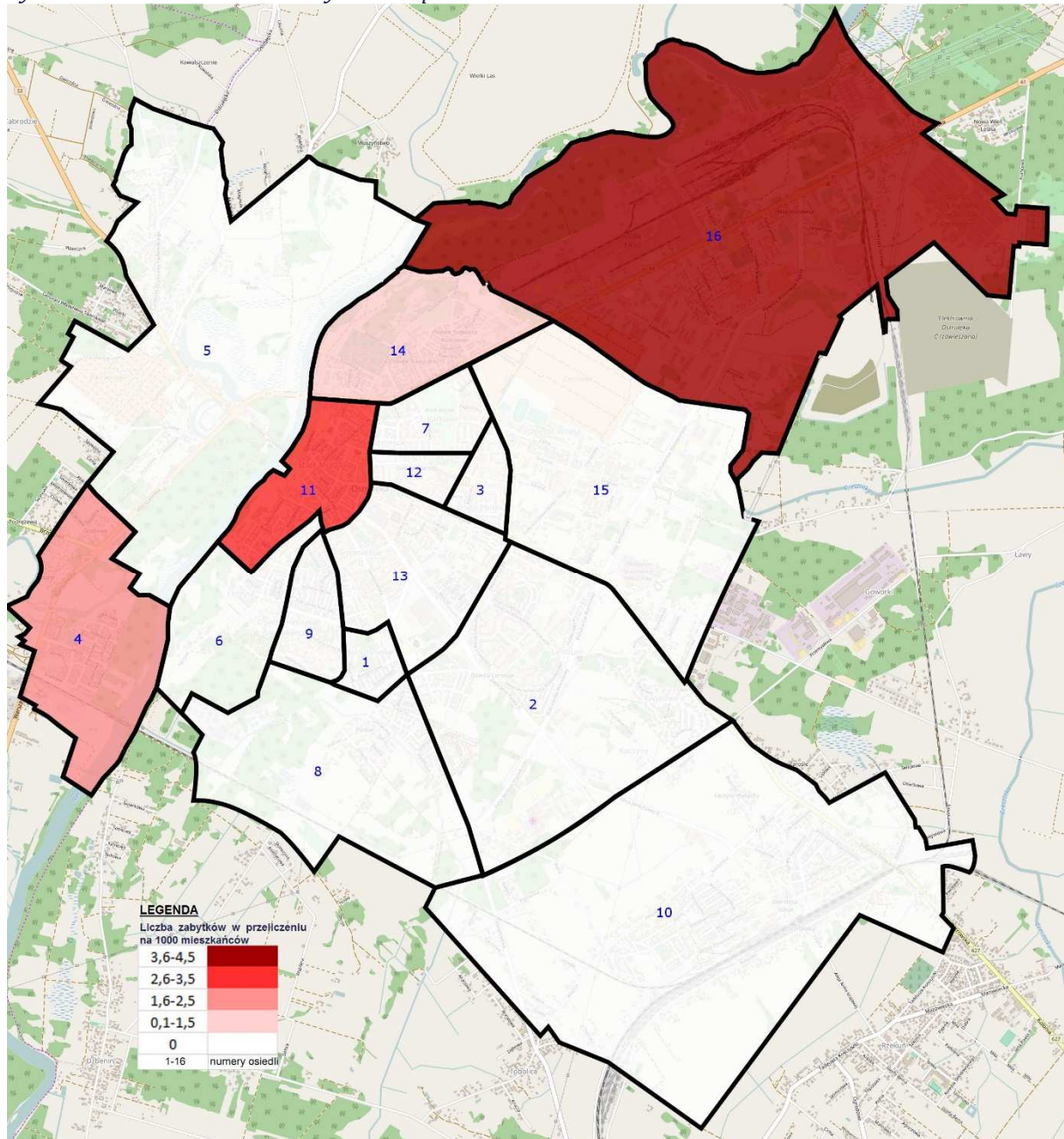
W przypadku sfery przestrzenno-funkcjonalnej do analizy wybrano liczbę zabytków przypadających na 1000 mieszkańców. Z jednej strony zabytki stanowią potencjał do wykorzystania przy realizacji działań rewitalizacyjnych, ale z drugiej wymagają one nakładów pracy i środków finansowych, aby utrzymać je w odpowiednim stanie. Dodatkowo konieczne jest uwzględnienie specjalnych przepisów dotyczących prac remontowych w przypadku tego typu obiektów. Szczególnie wysokie natężenie liczby zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców cechuje os. Wojciechowice. W osiedlu tym, na 1000 mieszkańców przypada 4,06 obiektów zabytkowych. Stosunkowo wysoki udział przypadł również na Stare Miasto i Leśne (kolejno 3,37 i 2,47). Za wyjątkiem osiedla Traugutta, na pozostałych obszarach miasta odnotowano wartości zerowe w ramach ww. wskaźnika.

Tabela 6. W13 – Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Lp.	Nazwa	wartość
1	Bursztynowe	0,00
2	Centrum	0,00
3	Dzieci Polskich	0,00
4	Leśne	2,47
5	Łazek	0,00
6	Łęczysk	0,00
7	Parkowe	0,00
8	Pomian	0,00
9	Sienkiewicza	0,00
10	Stacja	0,00
11	Stare Miasto	3,37
12	Starosty Kosa	0,00
13	Śródmieście	0,00
14	Traugutta	1,12
15	Witosa	0,00
16	Wojciechowice	4,06

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 16. W13 – Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

3.2. Sfera techniczna

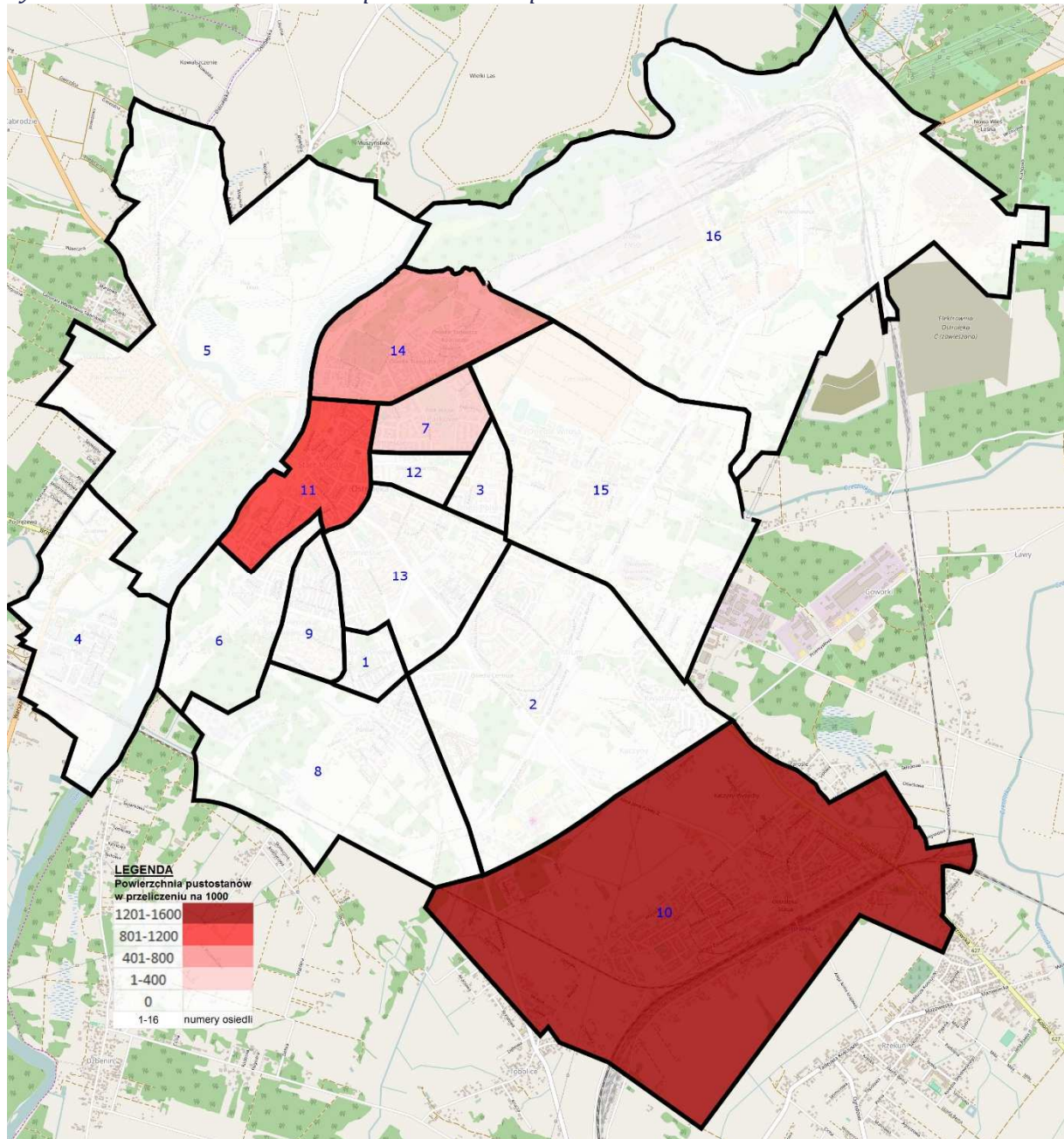
W przypadku sfery technicznej analizie poddano dwa wskaźniki – liczba pustostanów oraz średnia powierzchnia mieszkania przypadająca na mieszkańca. Analizując udział pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, należy wskazać, iż najgorsza sytuacja występuje na terenie osiedli Stacja i Stare Miasto. Na tychże obszarach ww. wskaźnik osiągnął wartość kolejno 1217,20 i 1014,72. Pustostany znajdują się również na terenie osiedli Parkowe i Traugutta, lecz ich udział jest już znacznie niższy. Dla pozostałych obszarów miasta wartości wskaźnika osiągnęły wartości zerowe.

Tabela 7. W14 – Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Lp.	nazwa	Wartość
1	Bursztynowe	0,00
2	Centrum	0,00
3	Dzieci Polskich	0,00
4	Leśne	0,00
5	Łazek	0,00
6	Łęczysk	0,00
7	Parkowe	155,74
8	Pomian	0,00
9	Sienkiewicza	0,00
10	Stacja	1217,20
11	Stare Miasto	1042,72
12	Starosty Kosa	0,00
13	Śródmieście	0,00
14	Traugutta	466,75
15	Witosa	0,00
16	Wojciechowice	0,00

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 17. W14 – Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Analizując średnią liczbę osób w stosunku do liczby mieszkań na terenie poszczególnych osiedli, można zauważyć, że najgorsza sytuacja pod tym względem panuje na terenie osiedli Łazek i Traugutta (2,94 oraz 2,89 osób/mieszkanie). Stosunkowo wysoka liczba ludzi zamieszkuje również mieszkania w osiedlach Pomian i Stacja (kolejno 2,83 oraz 2,86). Najlepsza sytuacja z kolei cechuje os. Parkowe (1,99).

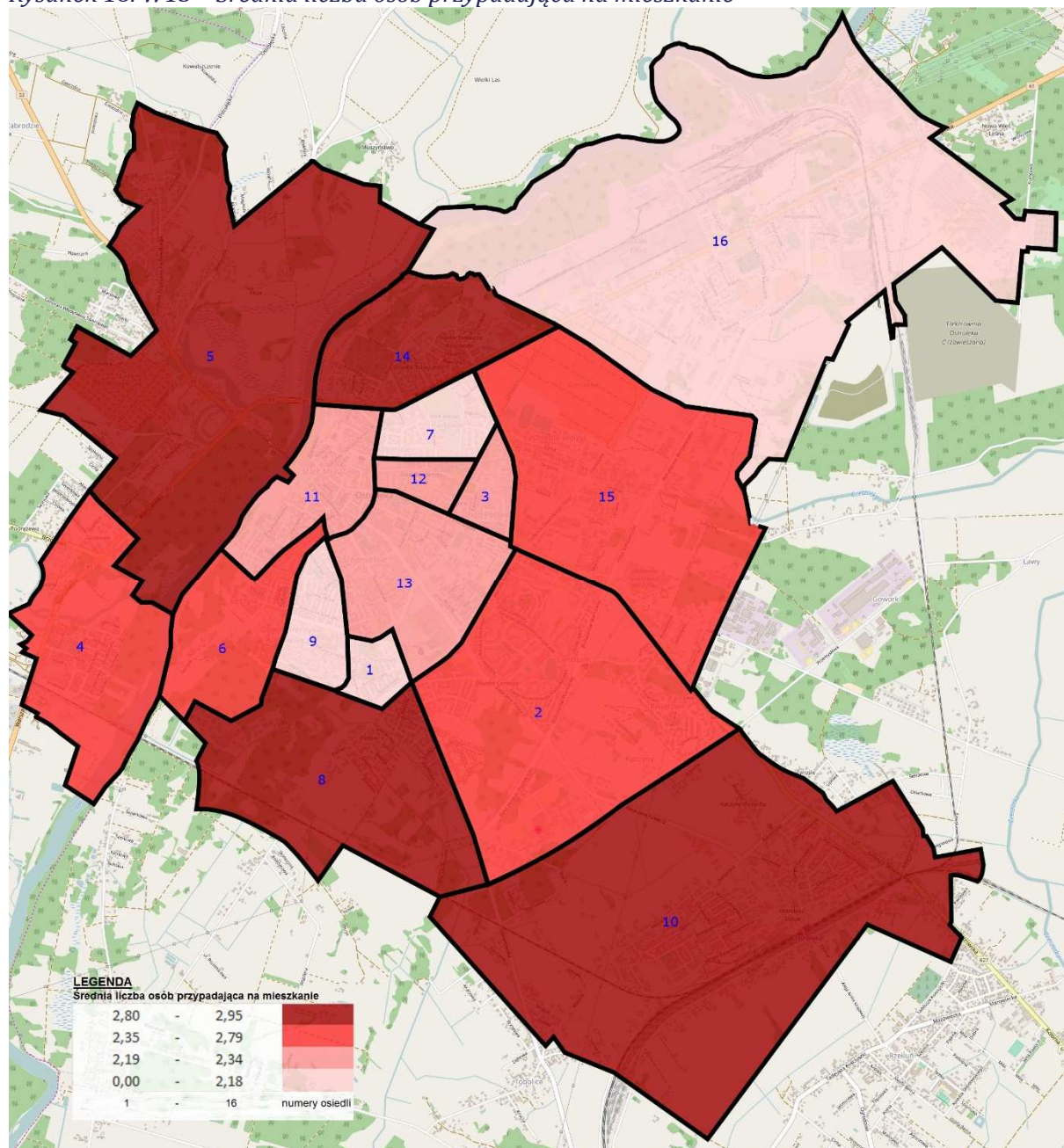
Tabela 8. W15 – Średnia liczba osób przypadająca na mieszkanie

Lp.	Nazwa	Wartości
1	Bursztynowe	2,10
2	Centrum	2,60
3	Dzieci Polskich	2,33
4	Łeśne	2,78
5	Łazek	2,94
6	Łęczysk	2,70

Lp.	Nazwa	Wartości
7	Parkowe	1,99
8	Pomian	2,83
9	Sienkiewicza	2,17
10	Stacja	2,86
11	Stare Miasto	2,30
12	Starosty Kosa	2,26
13	Śródmieście	2,20
14	Traugutta	2,89
15	Witosa	2,71
16	Wojciechowice	2,13

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 18. W15 – Średnia liczba osób przypadająca na mieszkanie

Źródło: opracowanie własne

3.3. Podsumowanie sfer

Podsumowując analizę, negatywne zjawiska w sferze społecznej obserwuje się na osiedlach Parkowe, Pomian, Sienkiewicza, Stare Miasto, Starosty Kosa i Wojciechowice. Na ich obszarach zdiagnozowano następujące problemy: znaczny udział osób korzystających ze wsparcia świadczeń pomocy społecznej czy rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, wysokim poziomem osób długotrwale bezrobotnych i bez kwalifikacji zawodowych oraz przestępczością, przy czym najczęściej incydentów związanych było z kradzieżami i działalnością rozbójniczą. Osiedla charakteryzują się stosunkowo niskim poziomem osób objętych leczeniem odwykowym oraz małym zaangażowaniem organizacji pozarządowych w działalność na rzecz społeczności lokalnej.

W sferze gospodarczej najgorszą sytuację obserwuje się na terenie osiedli Wojciechowice, Łęczysk, Dzieci Polskich i Sienkiewicza, gdzie liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych jest bardzo niska.

W sferze środowiskowej zdiagnozowany problem dotyczył punktów świetlnych wymagających wymiany. Najgorsza sytuacja pod tym względem dotyczy os. Leśne, Stacja i Wojciechowice.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna charakteryzuje się degradacją obiektów zabytkowych. Najwięcej budynków objętych ochroną konserwatorską znajduje się kolejno na osiedlach Stare Miasto i Wojciechowice. Mniejszy udział obiektów zabytkowych odnotowano na osiedlach Leśne i Traugutta.

W ostatniej analizowanej sferze technicznej degradację terenów obserwuje się szczególnie na osiedlach Traugutta i Stacja, a następnie na os. Parkowe, os. Stare Miasto, os. Łazek i os. Łęczysk. Wskazane obszary cechują się znaczną liczbą osób przypadających na jedno mieszkanie oraz znacznym udziałem pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

4. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metoda analityczna wyliczania obszarów zjawisk kryzysowych oparta była o standaryzację wskaźników. W celu wyznaczenia osiedli do obszarów rewitalizacji wykonano następujące działania:

Krok 1 – Zebranie bezwzględnych danych liczbowych dla wszystkich wskaźników w odniesieniu do wybranych porównywalnych obszarów;

Krok 2 – Przyporządkowanie wszystkim obszarom np. liczby mieszkańców, osób bezrobotnych, pobierających świadczenia społeczne, itp.;

Krok 3 – W celu ujednoczenia obliczeń nominalną wartość wskaźnika odniesiono do liczby mieszkańców, osób bezrobotnych, pobierających świadczenia społeczne, itp.;

Krok 4 – Obliczenie średniej arytmetycznej dla poszczególnych wskaźników;

Krok 5 – Obliczenie odchylenia standardowego dla poszczególnych wskaźników;

Krok 6 – Standaryzacja wskaźników – w celu umożliwienia sumowania danych, wskaźniki podległy standaryzacji (metoda: odjęcie od wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla całej gminy i podzielenie przez odchylenie standardowe dla całej gminy);

Krok 7 – Obliczenie sumarycznego wskaźnika degradacji – zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników dla poszczególnych obszarów.

Na tej podstawie zostały wskazane obszary, które w pierwszej kolejności odznaczają się negatywną sytuacją w sferze społecznej, a następnie zweryfikowano natężenie negatywnych problemów w pozostałych sferach. Wyższa wartość wskaźnika oznacza większe natężenie zjawisk problemowych.

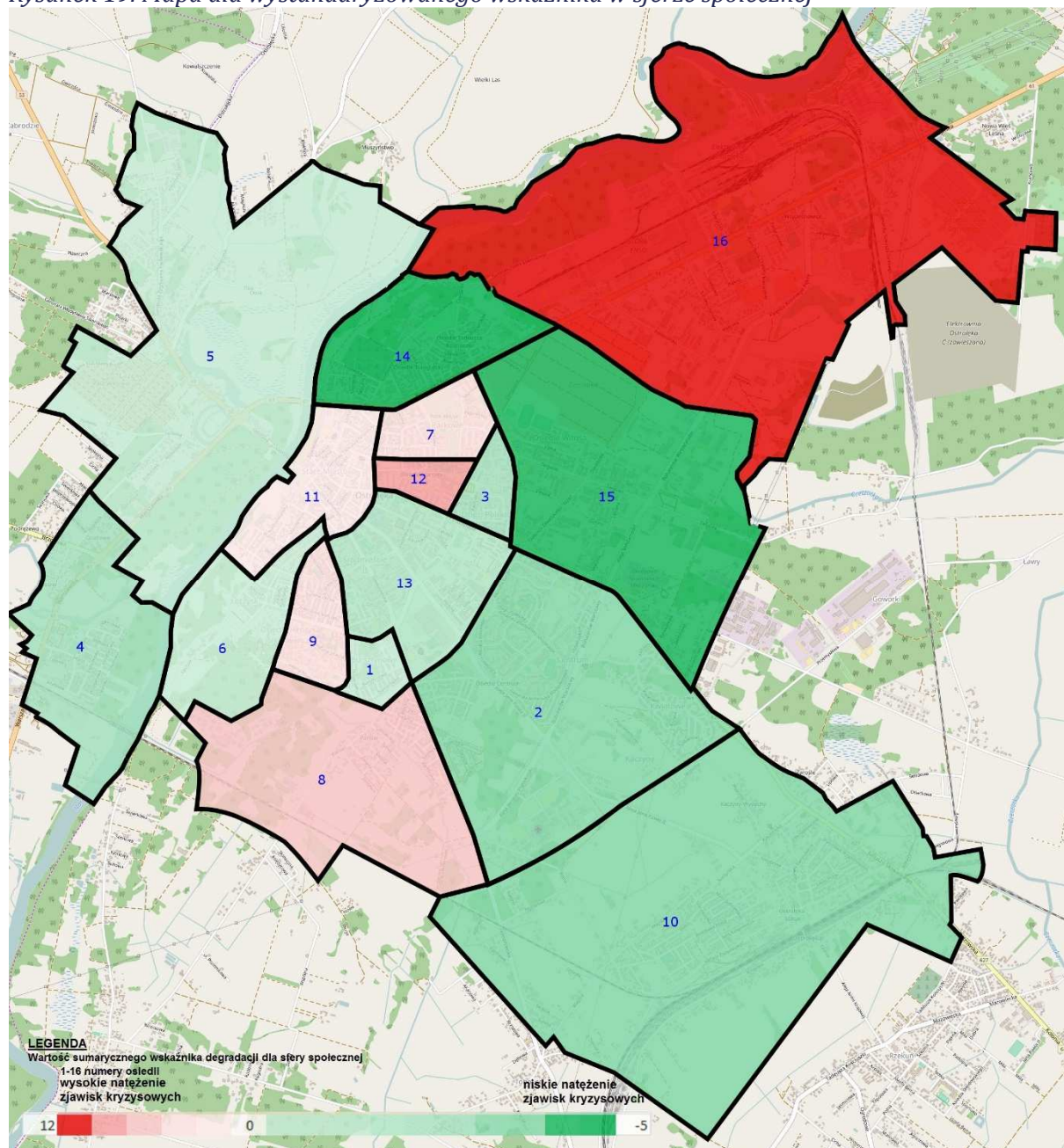
Podsumowując, w sferze społecznej zdecydowanie najgorzej wypadło osiedle Wojciechowice, której łączny wskaźnik osiągnął wartość aż 11,56. Na drugim miejscu pod tym względem znalazło się osiedle Starosty Kosa, lecz w tym przypadku wartość ww. wskaźnika była stosunkowo niższa (4,37). Na kolejnych miejscach znalazły się takie osiedla jak: Pomian, Sienkiewiczza, Parkowe oraz Stare Miasto. W przypadku tychże obszarów wartość wskaźnika sumarycznego dotyczącego sfery społecznej znajduje się w przedziale 0,30 – 4,37. W przypadku pozostałych osiedli wartość wskaźnika sumarycznego jest lepsza niż średnia dla miasta.

Tabela 9. Wystandaryzowany wskaźnik w sferze społecznej

Nazwa	Wartość
Wojciechowice	11,56
Starosty Kosa	4,37
Pomian	2,59
Sienkiewiczza	1,36
Parkowe	0,95
Stare Miasto	0,30
Łęczysk	-0,98
Bursztynowe	-1,01
Łazek	-1,06
Śródmieście	-1,45
Leśne	-1,57
Dzieci Polskich	-1,69
Centrum	-2,20
Stacja	-2,31
Witosa	-4,28
Traugutta	-4,58

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 19. Mapa dla wystandaryzowanego wskaźnika w sferze społecznej

Źródło: opracowanie własne

Kolejny z sumarycznych wskaźników degradacji dotyczy sfery gospodarczej. Najbardziej zdegradowanym obszarem w tym względzie jest osiedle Łazek, dla której wartość ww. wskaźnika wyniosła 1,15. Dodatkowo wartości uzyskało również 9 innych osiedli: Traugutta, Stare Miasto, Pomian, Wojciechowice, Łęczysk, Bursztynowe, Stacja, Dzieci Polskich. Śródmieście (od 0,07 do 0,82). Na przeciwległym biegunie znalazło się osiedle Sienkiewicza, która w ramach tej sfery uzyskała najlepszy wynik (-3,15).

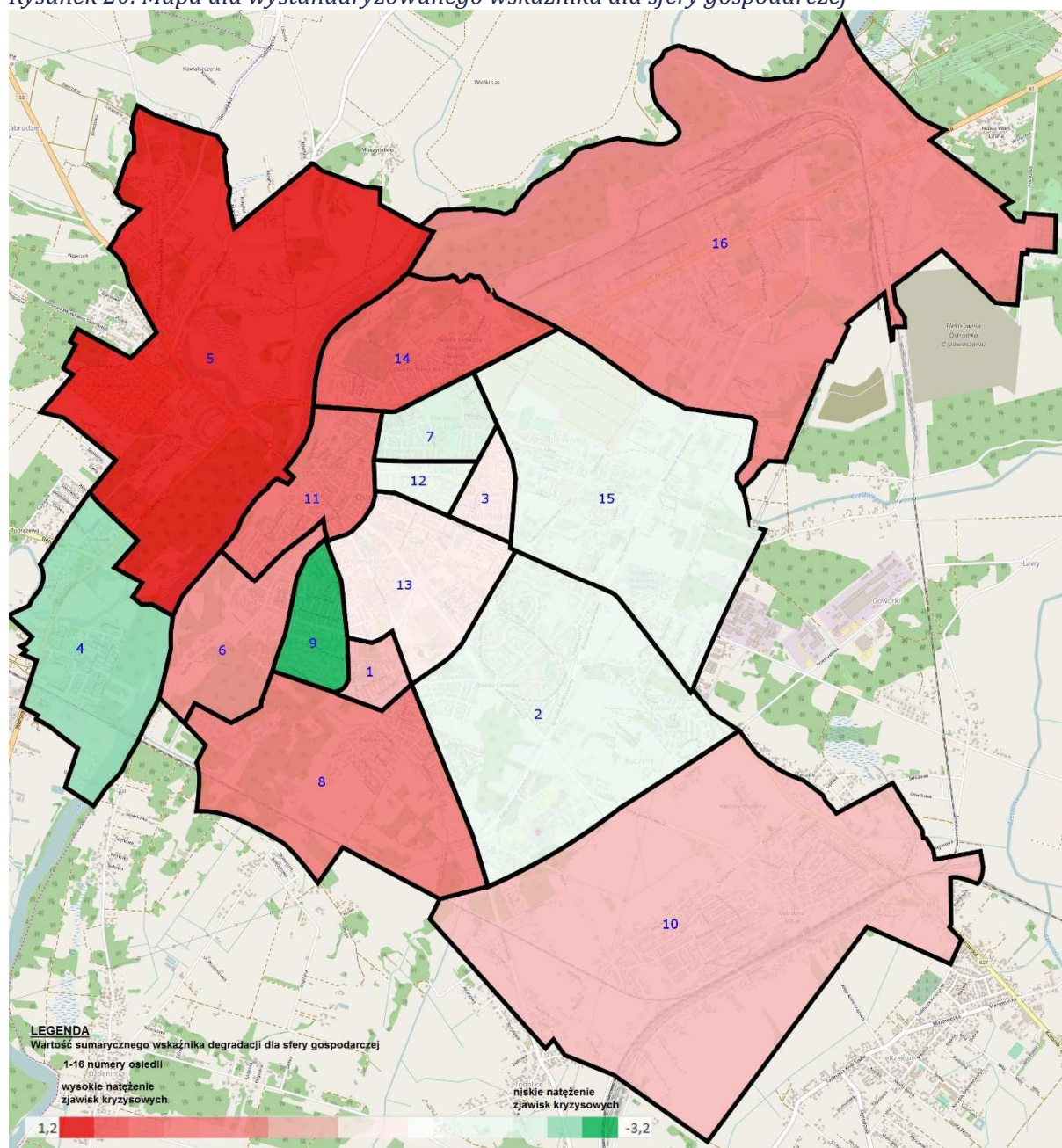
Tabela 10. Wystandaryzowany wskaźnik w sferze gospodarczej

Nazwa	Wartość
Łazek	1,15
Traugutta	0,82
Stare Miasto	0,73
Pomian	0,65
Wojciechowice	0,61

Łęczysk	0,57
Bursztynowe	0,36
Stacja	0,33
Dzieci Polskich	0,08
Śródmieście	0,07
Starosty Kosa	-0,02
Centrum	-0,18
Witosa	-0,21
Parkowe	-0,40
Leśne	-1,40
Sienkiewiczza	-3,15

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 20. Mapa dla wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery gospodarczej

Źródło: opracowanie własne

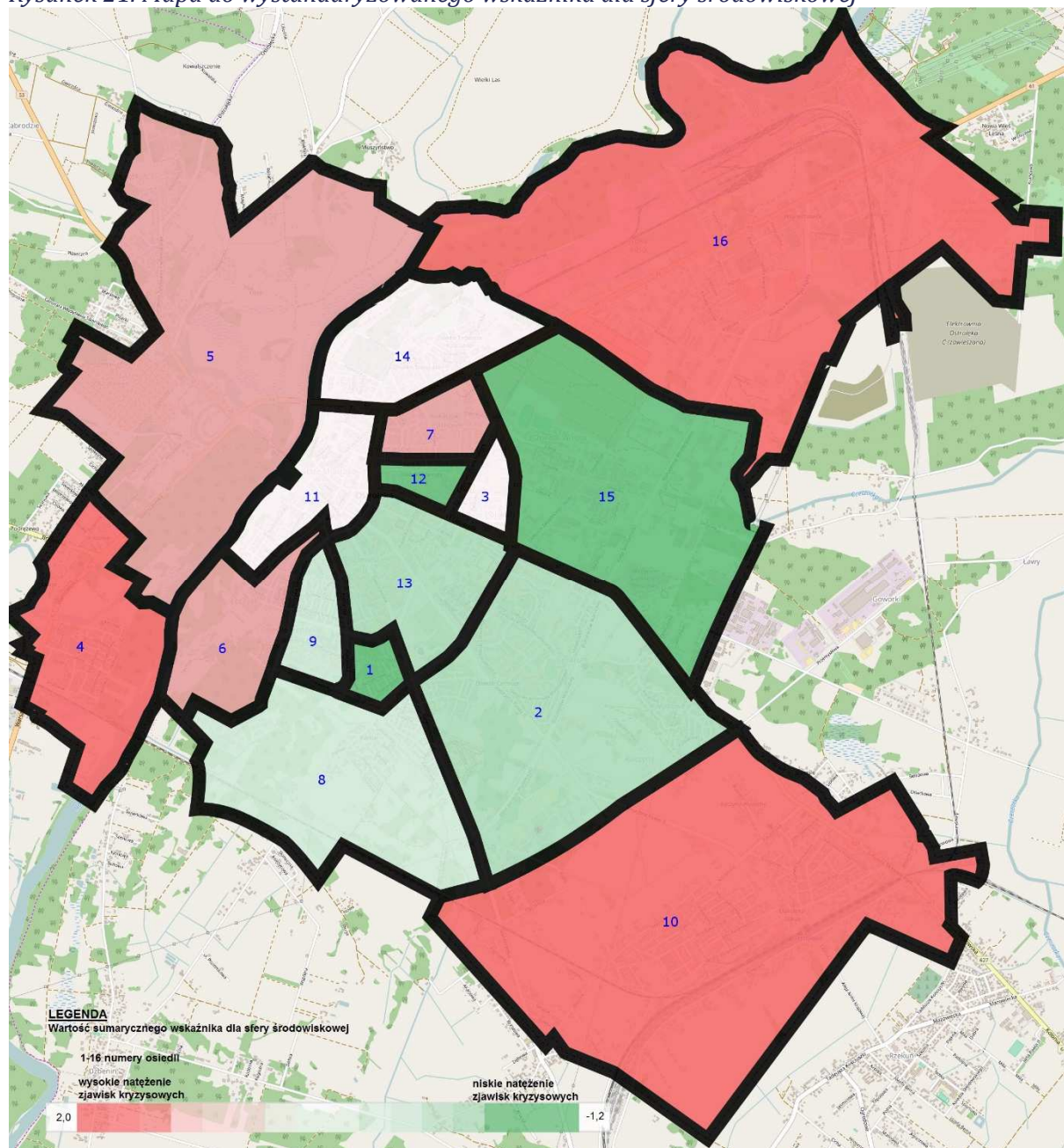
Analizie poddano również sumaryczny wskaźnik degradacji dotyczący środowiskowych aspektów problemowych. W jego przypadku osiedla, które uzyskały najwyższą wartość ww. wskaźnika to: Wojciechowice, Leśne, Stacja, Łazek, Łęczysk, Parkowe.

Tabela 11. Wystandardyzowany wskaźnik dla sfery środowiskowej

Nazwa	Wartość
Wojciechowice	2,00
Leśne	1,83
Stacja	1,61
Łazek	0,55
Łęczysk	0,33
Parkowe	0,23
Dzieci Polskich	-0,18
Traugutta	-0,27
Stare Miasto	-0,31
Pomian	-0,45
Sienkiewicza	-0,53
Centrum	-0,65
Śródmieście	-0,74
Bursztynowe	-1,14
Starosty Kosa	-1,14
Witosa	-1,14

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 21. Mapa do wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery środowiskowej

Źródło: opracowanie własne

Najgorsza wartość sumarycznego wskaźnika degradacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej osiągnęły osiedla Wojciechowice (2,57). Niewiele niższy wskaźnik (2,04) przypadł z kolei na Stare Miasto. Dodatkowo wartości wskaźnika przypadły również na dwie inne osiedla: Leśne i Traugutta. Pozostałe analizowane jednostki strukturalne uzyskały wynik na poziomie -0,52.

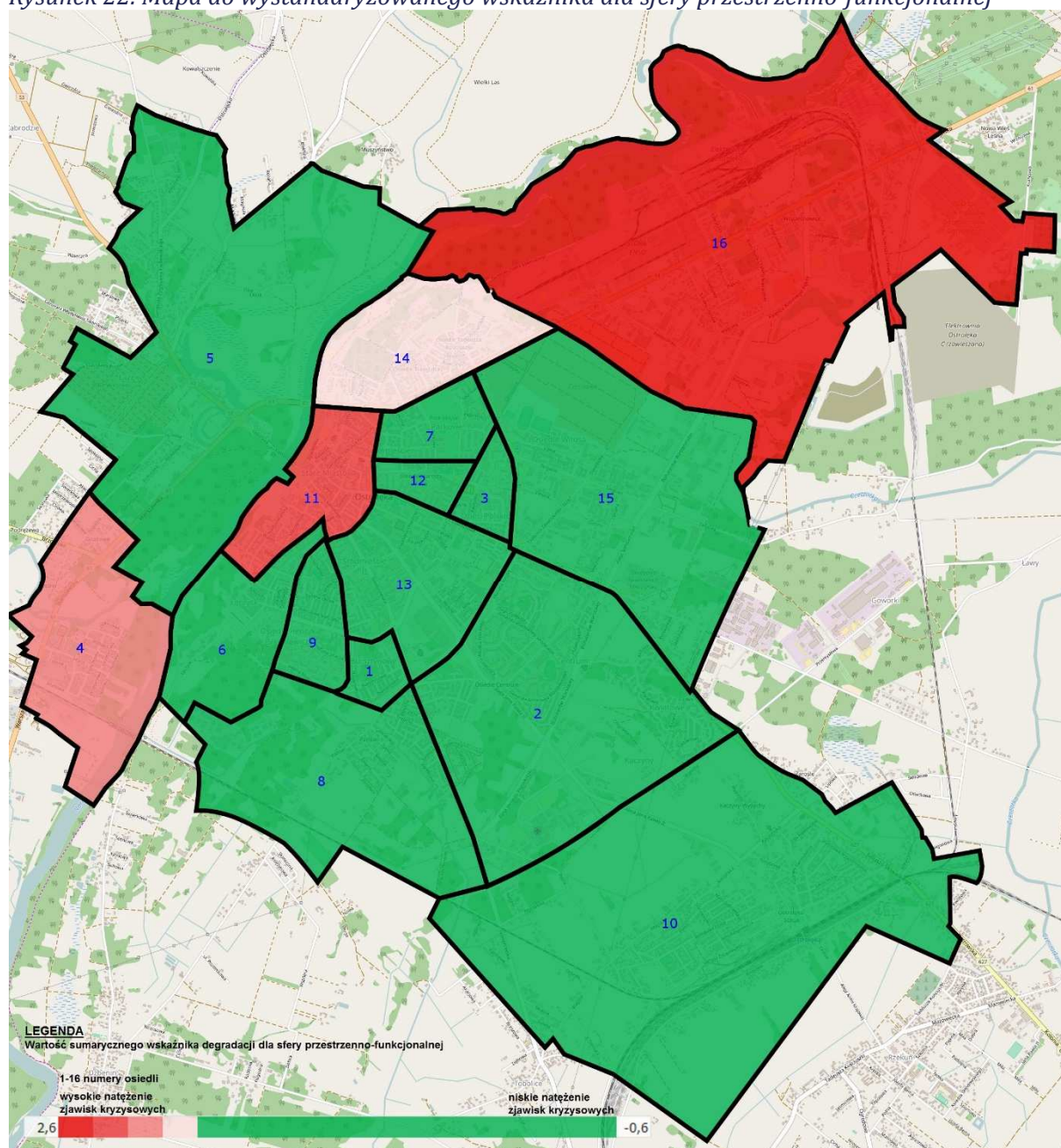
Tabela 12. Wystandaryzowany wskaźnik dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Nazwa	Wartość
Wojciechowice	2,57
Stare Miasto	2,04
Leśne	1,36
Traugutta	0,33
Bursztynowe	-0,52
Centrum	-0,52
Dzieci Polskich	-0,52

Nazwa	Wartość
Łazek	-0,52
Łęczysk	-0,52
Parkowe	-0,52
Pomian	-0,52
Sienkiewicza	-0,52
Stacja	-0,52
Starosty Kosa	-0,52
Śródmieście	-0,52
Witosa	-0,52

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 22. Mapa do wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne

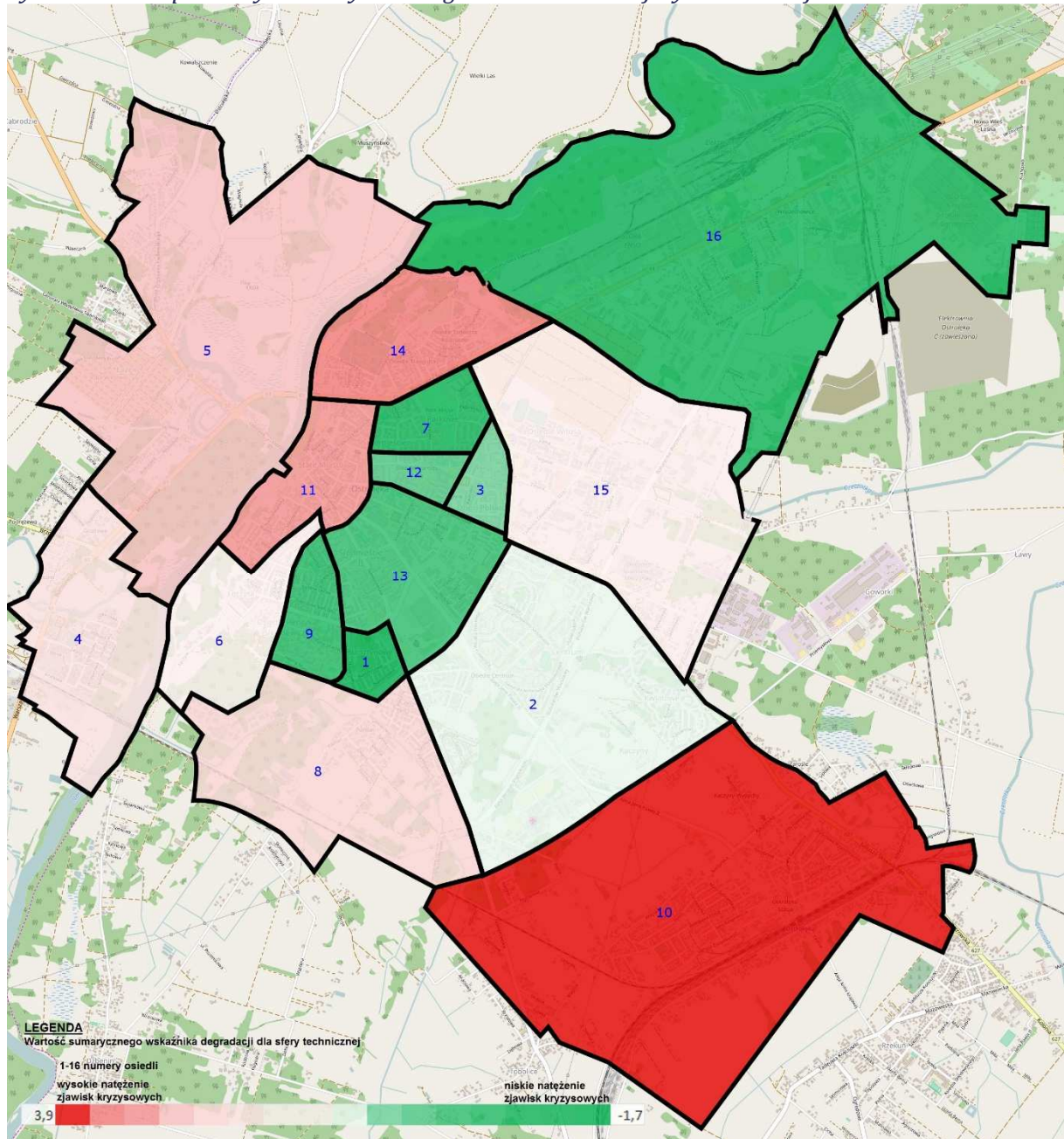
W ostatniej analizowanej sferze (technicznej) najwyższa wartość sumarycznego wskaźnika degradacji przypadła na osiedle Stacja (aż 3,90). Dodatkowo wartości ww. wskaźnika osiągnęły również 7 innych osiedli, tj.: Traugutta, Stare Miasto, Łazek, Pomian, Leśne, Witosa i Łęczysk. Najlepiej pod względem sfery technicznej wypadła z kolei os. Bursztynowe, dla której wartość tegoż wskaźnika wyniosła -1,68.

Tabela 13. Wystandardyzowany wskaźnik dla sfery technicznej

Nazwa	Wartość
Stacja	3,90
Traugutta	2,02
Stare Miasto	1,70
Łazek	0,95
Pomian	0,60
Leśne	0,44
Witosa	0,21
Łęczysk	0,19
Centrum	-0,12
Dzieci Polskich	-0,98
Starosty Kosa	-1,19
Śródmieście	-1,38
Sienkiewicza	-1,46
Wojciechowice	-1,59
Parkowe	-1,62
Bursztynowe	-1,68

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 23. Mapa do wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery technicznej

Źródło: opracowanie własne

Poniższa sfera przedstawia obszary kryzysowe w poszczególnych sferach w podziale na osiedla. Plussem oznaczono negatywną sytuację, natomiast puste pola oznaczają brak sytuacji kryzysowej w danej jednostce.

Tabela 14. Wskazanie degradacji w poszczególnych sferach w podziale na osiedla

Osiedla	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna
Bursztynowe		+			
Centrum					+
Dzieci Polskich		+			
Leśne			+	+	+
Łazek			+		+
Łęczysk		+	+		+
Parkowe	+	+	+		
Pomian	+	+			+
Sienkiewicza	+	+			
Stacja		+	+		+
Stare Miasto	+			+	
Starosty Kosa	+	+			
Śródmieście					
Traugutta		+		+	+
Witosa					+
Wojciechowice	+	+	+	+	

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie przeprowadzonej analizy stanowi sumaryczny wskaźnik całkowity, stanowiący sumę wszystkich wskaźników sumarycznych zgodnie z następującymi wagami: 60% wskaźnika sumarycznego społecznego +10% wskaźnika sumarycznego sfery technicznej + 10% wskaźnika sumarycznego sfery środowiskowej +10% wskaźnika sumarycznego sfery przestrzenno-funkcjonalnej +10% wskaźnika sumarycznego sfery gospodarczej. Zdecydowanie najgorsza sytuacja na terenie miasta występuje na obszarze osiedla Wojciechowice, dla której ogólny wskaźnik sumaryczny wyniósł aż 6,92. Niekorzystne (dodatnie) wartości przypadły również na 5 innych osiedli: Starosty Kosa, Pomian, Sienkiewicza, Stare Miasto i Parkowe (od 0,39 do 2,57). Najlepsza sytuacja z kolei panuje na obszarze os. Witosa (-2,51).

Tabela 15. Sumaryczny wskaźnik dla wszystkich sfer

Nazwa	wartość
Wojciechowice	7,90
Starosty Kosa	3,29
Pomian	2,09
Sienkiewicza	1,06
Stare Miasto	0,67
Parkowe	0,25
Łęczysk	-0,60
Bursztynowe	-0,63
Łazek	-0,72
Śródmieście	-1,06

Nazwa	wartość
Dzieci Polskich	-1,17
Stacja	-1,29
Leśne	-1,61
Centrum	-1,75
Traugutta	-3,04
Witosa	-3,40

Źródło: opracowanie własne

Na tej podstawie wyznaczony został obszar zdegradowany obejmujący sześć osiedli:

- Wojciechowice,
- Starosty Kosa,
- Pomian,
- Sienkiewicza,
- Stare Miasto,
- Parkowe.

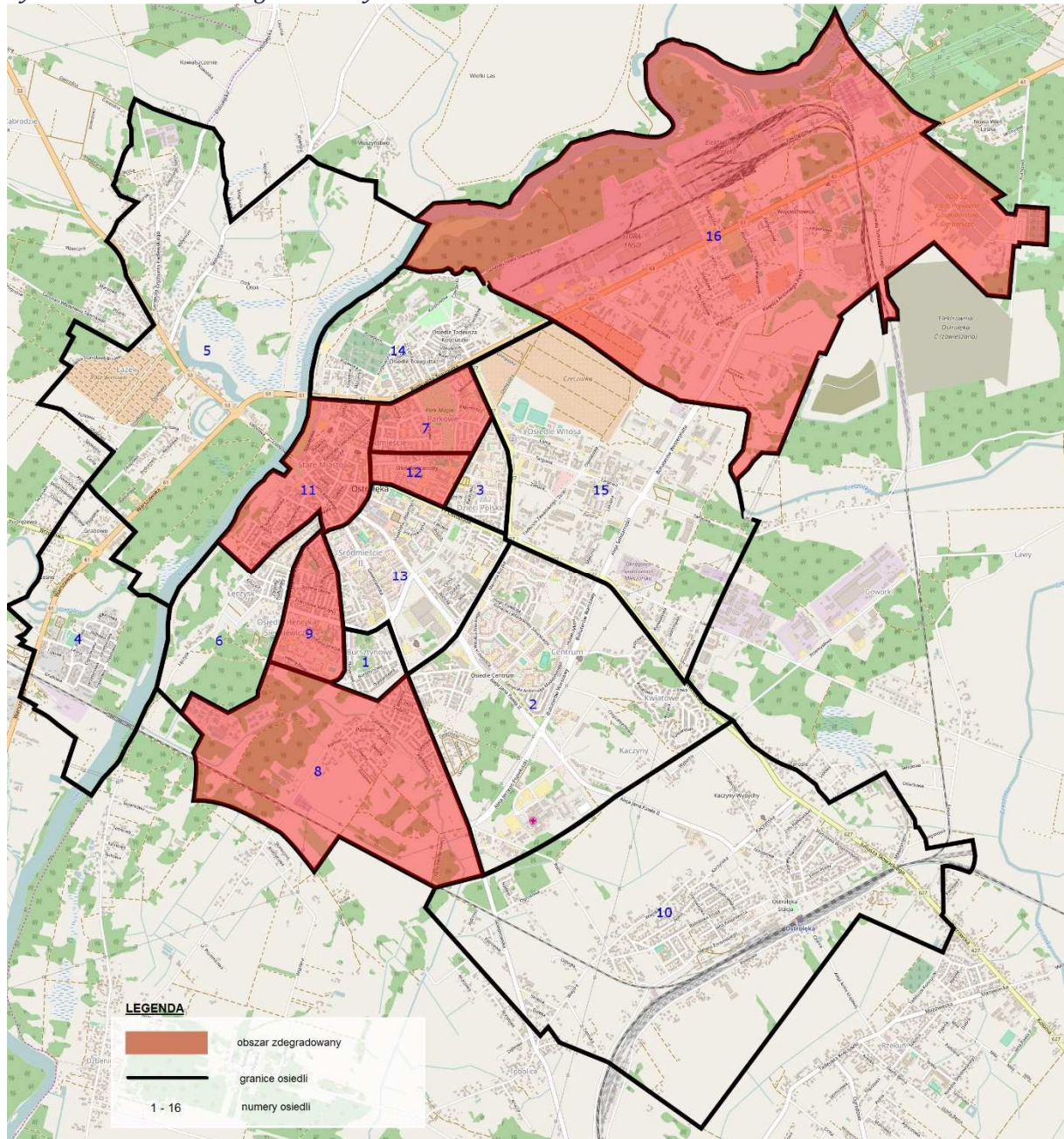
Obszary te zajmują 926,53 ja powierzchni miasta Ostrołęki, na których zameldowanych jest 18392 osób (35,46% mieszkańców gminy).

OBSZAR ZDEGRADOWANY

18395 mieszkańców = 35,46% > 30% mieszkańców gminy

926,53 ha = 31,94% > 20% powierzchni gminy

Rysunek 24. Obszar zdegradowany na tle miasta

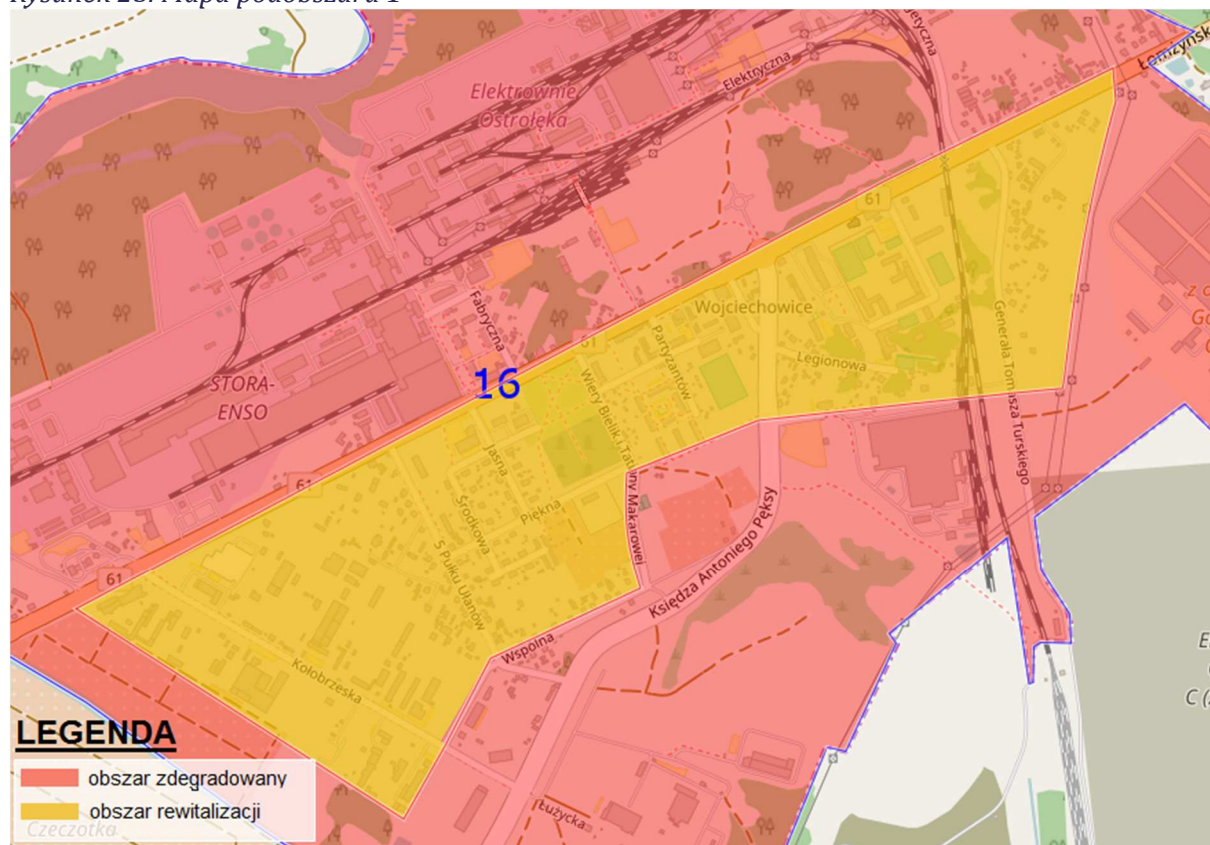

Źródło: opracowanie własne

W związku z faktem, iż obszar zdegradowany przekracza wskaźniki wskazane w Wytycznych Ministerstwa Rozwoju przewidziane dla obszaru rewitalizacji, obszary rewitalizacji zostały wyznaczone poprzez pogłębienie analizy z wykorzystaniem danych w podziale na ulice. Przeprowadzona analiza statystyczna pozwoliła na wyliczenie sumarycznego wskaźnika delimitacji dla poszczególnych ulic. Ulice, które uzyskały wartości dodatnie wskaźnika stanowią podstawę do włączenia danego rejonu osiedla do obszaru rewitalizacji. Podczas wyznaczania obszaru rewitalizacji kierowano się także założeniem, aby obszar rewitalizacji był możliwie spójny oraz zwarty. Poniższa mapa przedstawia wytyczone granice obszaru rewitalizacji, który składa się z czterech podobszarów. Granice obszaru rewitalizacji uwzględniają zabudowania po obu stronach ulicy.

4.1.Podobszar I – osiedle Wojciechowice

Rysunek 25. Mapa podobszaru 1

Źródło: opracowanie własne/podkład: openstreetmap.

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany na osiedlu Wojciechowice obejmuje swoim zasięgiem takie ulice jak:

- Batalionu Czwartaków,
- Piękna,
- Braterstwa Broni,
- I Armii Wojska Polskiego,
- ks. Jana Krzemińskiego,
- Kołobrzeska,
- Koszarowa,
- gen. Tomasza Turckiego,
- Legionowa,
- Łomżyńska,

Dodatkowo, w celu zachowania spójności i zwartości obszaru włączono do jego granic następujące ulice:

- Jasna,
- Śródkowa,
- Partyzantów,
- 5. Pułku Ułanów,
- Wiery Bieliki Tatiany Makarowej.

Na wyznaczonym obszarze mieszka 1391 osób, co stanowi 2,6% ludności miasta. Obszar zajmuje ok. 83,0 ha, tj. 2,9% powierzchni miasta.

Poniżej przedstawione zostały wskaźniki w podziale na poszczególne ulice uzasadniające wybór podobszaru.

Tabela 16. Wartości wskaźników dla poszczególnych ulic osiedla Wojciechowice

Lp.	Liczba mieszkańców	Ulica	Korzystanie ze świadczeń	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (osob. domowe)	Kradzież	Rozbójnicze	Przestępstwa	Organizacje pozarządowe	Liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny	SWD SUMA
1	40	Batalionu Czwartaków	1650,00	250,00	0,00	0,00	0,00	50,00	25,00	8,58
2	13	Piękna	0,00	0,00	76,92	0,00	76,92	0,00	0,00	7,24
3	106	Braterstwa Broni	2141,51	283,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,82
4	203	I Armii Wojska Polskiego	798,03	137,93	14,78	0,00	24,63	9,85	0,00	4,01
5	5	ks. Jana Krzemińskiego	400,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	400,00	3,30
6	79	Kołobrzeska	1329,11	0,00	0,00	0,00	12,66	25,32	12,66	3,06
7	133	Koszarowa	1330,83	135,34	7,52	0,00	15,04	0,00	0,00	2,90
8	109	gen. Tomasza Turckiego	816,51	110,09	18,35	0,00	18,35	0,00	9,17	2,71
9	85	Legionowa	694,12	70,59	0,00	0,00	0,00	11,76	0,00	0,63
10	62	Łomżyńska	48,39	0,00	16,13	0,00	32,26	0,00	0,00	0,53
11	42	Jasna	333,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	95,24	-0,79
12	7	ks. Antoniego Pęksy	571,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,62
13	45	Wiery Bieliki Tatiany Makarowej	555,56	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,64
14	376	Partyzantów	151,60	0,00	0,00	0,00	2,66	5,32	0,00	-1,69
15	50	Władysława Broniewskiego	440,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,85
16	35	Wspólna	371,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,97
17	88	5. Pułku Ułanów	215,91	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	11,36	-2,09
18	47	Środkowa	63,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,51
19	0	Budowlanych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
20	0	Elektryczna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
21	6	Energetyczna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
22	6	Fabryczna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
23	0	gen. Kazimierza Puławskiego	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62

Lp.	Liczba mieszkańców	Ulica	Korzystanie ze świadczeń	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (osn. domowe)	Kradzież	Rozbójnicze	Przestępstwa	Organizacje pozarządowe	Liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny	SWD SUMA
24	0	Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
25	0	Łużycka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
26	0	Wiaduktowa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
27	201	Krańcowa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,62
		średnia ważona mieszkańcami dla osiedla	602,42	59,84	4,60	0,00	8,06	5,18	5,75	
		średnia ważona dla Miasta	133,18	6,61	3,16	0,25	7,28	2,19	1,16	
		Średnia ważona dla podobszaru	714,59	74,77	5,75	0,00	10,06	6,47	4,31	

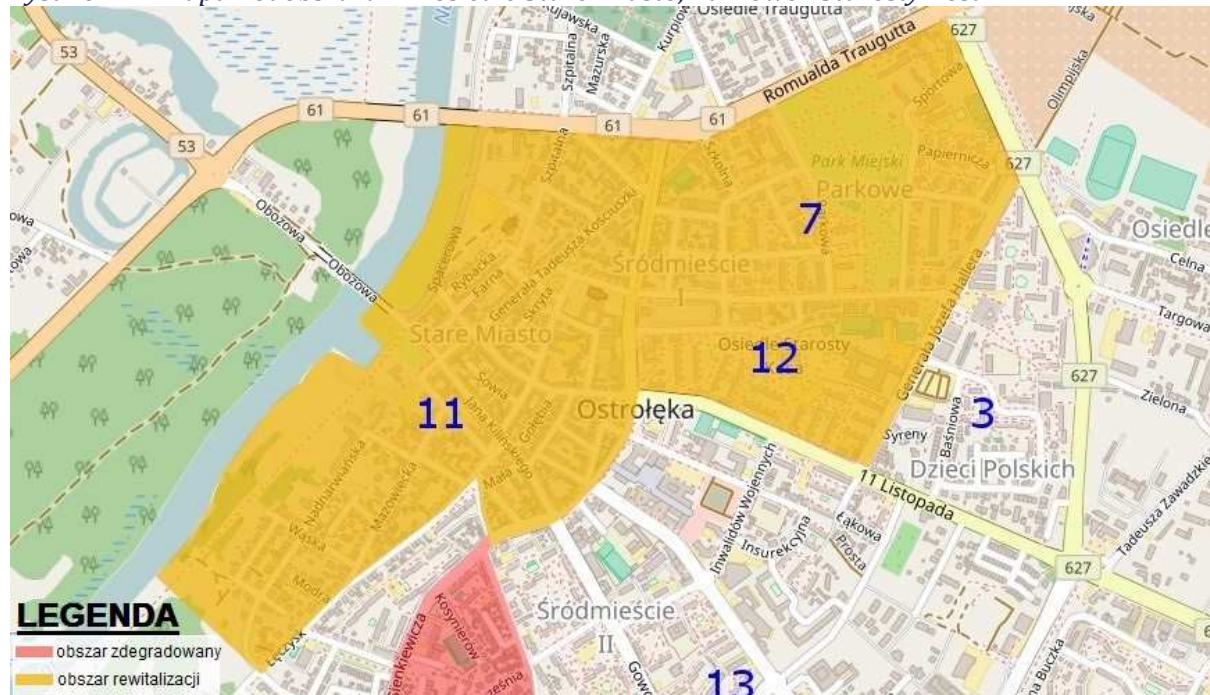
Źródło: opracowanie własne

4.2. Podobszar II – osiedle Stare Miasto, osiedle Parkowe i Starosty Kosa

Analiza Starego Miasta wraz z osiedlami Starosty Kosa i Parkowym została połączona, ponieważ wyodrębnione podobszary do rewitalizacji posiadają wspólne granice, które prezentuje poniższa mapa. Wydzielony podobszar miasta nazwany został **Podobszarem II**.

Na wyznaczonym obszarze mieszka 10625 mieszkańców, co stanowi 19,55% ludności miasta. Obszar zajmuje 118,0 ha, co stanowi 4,06% powierzchni miasta.

Rysunek 26. Mapa Podobszaru II – osiedle Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa

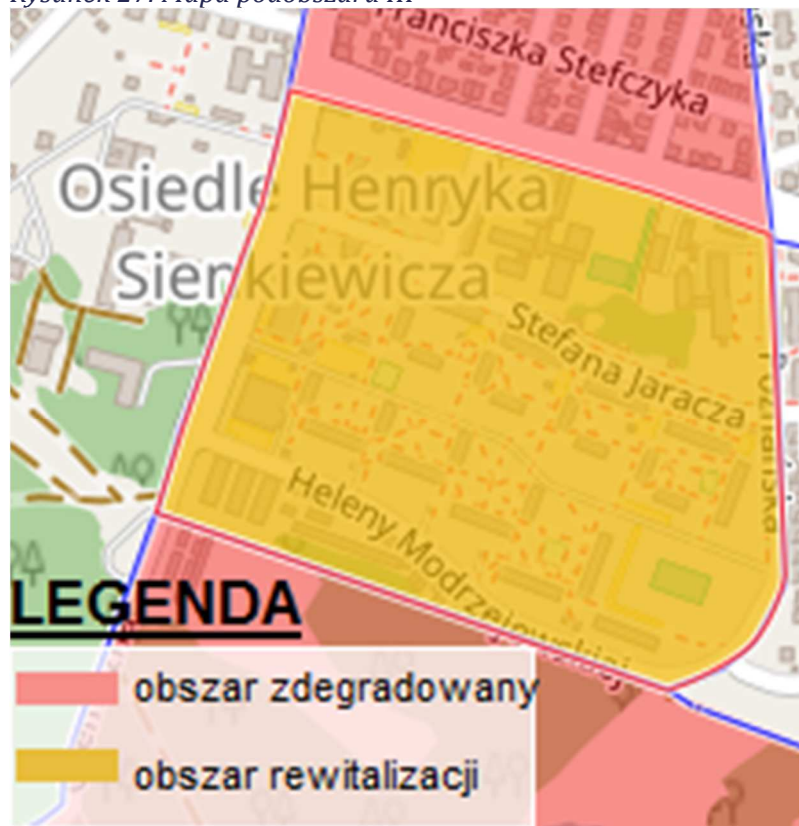
Źródło: opracowanie własne/podkład: openstreetmap.

W skład Podobszaru II wchodzi następujące ulice:

- Adama Mickiewicza,
- Bartosza Głowackiego,
- Berka Joselewicza,
- Elizy Orzeszkowej,
- Farna,
- gen. Tadeusza Kościuszki,
- Gołębia,
- Ignacego Daszyńskiego,
- Jana Kilińskiego,
- Króla Jana Kazimierza,
- Króla Stanisława Leszczyńskiego,
- Króla Stefana Batorego,
- Księcia Siemowita III,
- Mała,
- Mazowiecka,
- gen. Henryka Kamieńskiego,
- Oskara Kolberga,
- dr. Józefa Psarskiego,
- Sędziego Tomasza Gocłowskiego,
- 26 Maja,
- Modra,
- Nadnarwiańska,
- Plac 1 Maja,
- Plac Generała Józefa Bema,
- Szwedzka,
- Świętokrzyska,
- Poprzeczna,
- Przechodnia,
- Rybacka,
- Sowia,
- Spacerowa,
- Spokojna,
- Skryta,
- Staromostowa,
- Stanisława Staszica,
- Tadeusza Rejtana,
- Wąska,
- Wiktora Gomulickiego,
- Papiernicza,
- Tadeusza Sygietyńskiego,
- Celulozowa,
- Wincentego Witosa,
- Wincentego Pstrowskiego,
- Wojciecha Dłużniewskiego,
- Wójta Romy,
- Grodzka,
- Łęczysk,
- Mostowa,
- Szpitalna,
- Fryderyka Chopina,
- Mikołaja Kopernika,
- gen. Ludwika Boguławskiego,
- Starosty Kosa,
- 11 Listopada,
- marsz. Józefa Piłsudskiego,
- gen. Józefa Hallera,
- Szkolna,
- Adama Chętnika,
- Sportowa,
- Parkowa,
- Romualda Traugutta,
- Bernardyńska.

4.3. Podobszar III – część osiedla Henryka Sienkiewicza

Rysunek 27. Mapa podobszaru III

Źródło: opracowanie własne/podkład: openstreetmap.

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany na osiedlu Henryka Sienkiewicza obejmuje swoim zasięgiem następujące ulice:

- Henryka Sienkiewicza (1/3 ulicy),
- Stefana Jaracza,
- Heleny Modrzejewskiej.

Na wyznaczonym obszarze mieszka 2212 mieszkańców, co stanowi 4,1% ludności miasta. Obszar zajmuje 17,0 ha, co stanowi 0,6% powierzchni miasta.

Poniżej przedstawione zostały wskaźniki w podziale na poszczególne ulice uzasadniające wybór podobszaru.

Rysunek 28. Wartości wskaźników dla poszczególnych ulic osiedla Henryka Sienkiewicza

Lp.	Liczba mieszkańców	Ulica	Korzystanie ze świadczeń	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (gosp. domowe)	Kradzież	Rozbójnicze	Przestępstwa	Organizacje pozarządowe	Liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny	SWD SUMA
1	1289	Henryka Sienkiewicza	140,26	10,24	2,79	0,93	7,45	0,93	2,79	8,20
2	964	Stefana Jaracza	174,27	5,19	4,15	0,00	5,19	3,11	1,04	5,74
3	818	Heleny Modrzejewskiej	152,81	9,78	2,44	0,00	3,67	0,00	2,44	3,98
4	62	Marcina Kasprzaka	177,42	0,00	16,13	0,00	16,13	0,00	0,00	3,32
5	265	Poznańska	33,02	0,00	1,89	1,89	5,66	0,94	0,00	2,74
6	65	6 Września	30,77	0,00	15,38	0,00	15,38	0,00	0,00	2,01
7	101	Władysława Reymonta	331,68	0,00	0,00	0,00	14,85	0,00	0,00	1,04
8	26	Nowa	461,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,57
9	16	Kosynierów	375,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,18
10	85	Franciszka Stefczyka	117,65	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,00
11	48	Piotra Wysockiego	104,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,10
12	1	Wilcza	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,83
13	8	Jana Krasickiego	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,83
14	47	Okrzei Stefana	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,83
15	54	Jana Kędzińskiego	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,83
16	17	Powstańców	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,83
		średnia ważona dla osiedla	145,38	6,78	3,13	0,44	5,85	1,15	1,71	
		średnia ważona dla Miasta	133,18	6,61	3,16	0,25	7,28	2,19	1,16	
		średnia ważona dla podobszaru	154,28	8,53	3,13	0,39	5,73	1,37	2,15	

Źródło: opracowanie własne

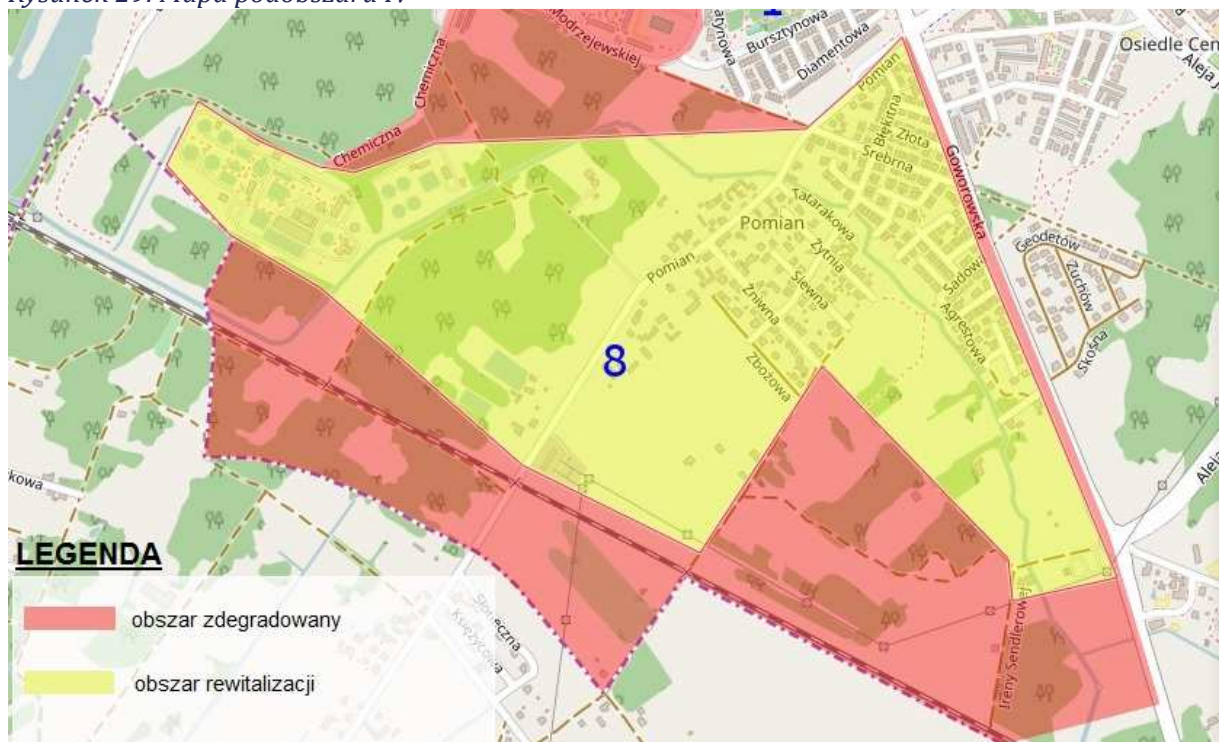
4.4. Podobszar IV – osiedle Pomian

Ze względu na przestrzenne zróżnicowanie społeczno-gospodarcze do obszaru rewitalizacji zostało włączone całe osiedle Pomian, w skład którego wchodzi następujące ulice:

- Chemiczna,
- Lazurkowa,
- Pomian,
- Tęczowa,
- Żłota,
- Sybiraków,
- Turkusowa,
- Kolorowa,
- Żytńia,
- Siewna,
- Zbożowa,
- Żniwna,
- Brzoskwińska,
- Morełowa,
- Wiśniowa,
- Jeżynowa,
- Sadowa,
- Malinowa,
- Srebrna,
- Agrestowa,
- Błękitna,
- Goworowska (1/3 ulicy).

Na wyznaczonym obszarze, zajmującym 124 ha (4,27%) mieszka 1439 mieszkańców, co stanowi 2,64% mieszkańców miasta.

Rysunek 29. Mapa podobszaru IV

Źródło: opracowanie własne

4.5. Podsumowanie obszar rewitalizacji

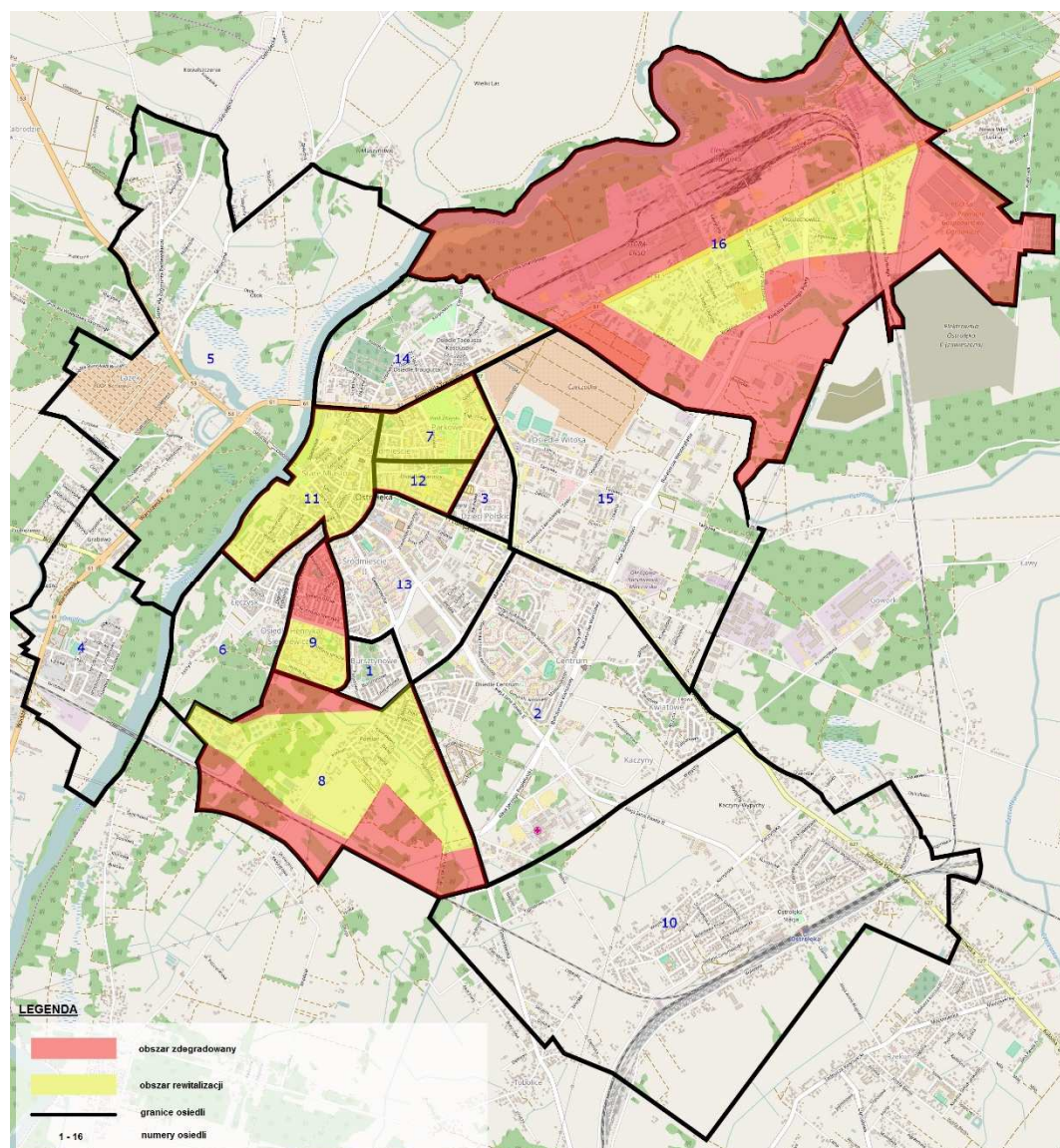
W skład obszaru rewitalizacji wchodzi następujące obszary:

1. Podobszar I – fragment osiedla Wojciechowice,
2. Podobszar II – osiedle Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa,
3. Podobszar III – fragment osiedla Henryka Sienkiewicza,
4. Podobszar IV – osiedle Pomian.

Obszar rewitalizacji zamieszkuje 15 667 mieszkańców, co stanowi 28,82%. Zajmuje powierzchnię 342,0 ha i stanowi 11,83% powierzchni miasta.

OBSZAR REWITALIZACJI
15667 mieszkańców = 28,82% < 30% mieszkańców gminy
342,0 ha = 11,83% < 20% powierzchni gminy

Rysunek 30 Obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego

Legenda:

- 1 – Bursztynowe
- 2 – Centrum
- 3 – Dzieci Polskich
- 4 – Leśne
- 5 – Łazek
- 6 – Łęczyšk
- 7 – Parkowe
- 8 – Pomian
- 9 – Sienkiewicza
- 10 – Stacja
- 11 – Stare Miasto
- 12- Starosty Kosa
- 13 – Śródmieście
- 14 – Traugutta
- 15 – Witosa
- 16 – Wojciechowice

Źródło opracowanie własne/podkład: openstreetmap.

5. Zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji - pogłębiona charakterystyka obszaru rewitalizacji

5.1. Podobszar I – osiedle Wojciechowice

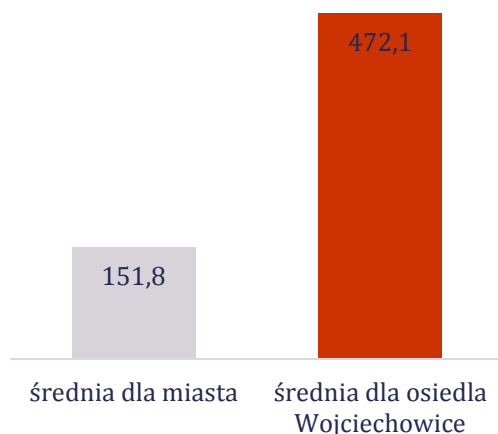
Podobszar I obejmuje swoim zasięgiem osiedle Wojciechowice, znajdujące się w północno-wschodniej części miasta. Zamieszkiwany jest przez 1391 osób i zajmuje 83,0 ha powierzchni.

Wojciechowice to jedno z najstarszych osiedli miasta o charakterze przemysłowo-mieszkaniowym odgrywające ważną rolę w historii miasta, ale jednocześnie w wyniku zmian gospodarczych ulegające procesowi degradacji. W drugiej połowie XIX w. w Ostrołęce stacjonował duży garnizon wojsk rosyjskich, dla którego jest zbudowany zespół koszar w Wojciechowicach. Kolejnym ważnym wydarzeniem wpływającym na obecny stan osiedla był fakt, że po wojnie tereny wojskowe zlokalizowane w Wojciechowicach stały się miejscem lokalizacji dwóch największych zakładów ostrołęckich o znaczeniu ponadregionalnym, będące biegunem wzrostu dla miasta: zakładów celulozowo-papierniczych, a potem zespołu elektrowni. Na terenach pokoszarowych powstało też przyzakładowe osiedle mieszkaniowe z rozbudowanym zapleczem usługowym, służącym również całemu miastu. Obecnie na terenie osiedla Wojciechowice znajdują się największe zakłady przemysłowe miasta: Stora Enso – zakłady celulozowo-papiernicze, ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A. i rozdzielnia elektroenergetyczna, zajmujące szeroki pas terenu między Narwią a ul. I Armii Wojska Polskiego. Znaczną rolę odgrywa tu również zakład produkcji betonów komórkowych zlokalizowany po południowej stronie ul. I Armii Wojska Polskiego¹.

Przemysłowy charakter osiedla, a także pewne oddalenie osiedla od centrum jak również zlokalizowane na jego obszarze znacznej liczby mieszkań komunalnych i socjalnych spowodowało, że obecnie Wojciechowice postrzegane są jako obszar zdewastowany, zaniedbany i mało atrakcyjny, a jego mieszkańcy borykają się z licznymi problemami.

Jednocześnie analiza ilościowa jak i jakościowa wskazują na duże nawarstwienie problemów w sferze społecznej jak i pozostałych aspektach, co wiąże się w znacznym stopniu z przemysłowym charakterem osiedla.

Wykres 1. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR

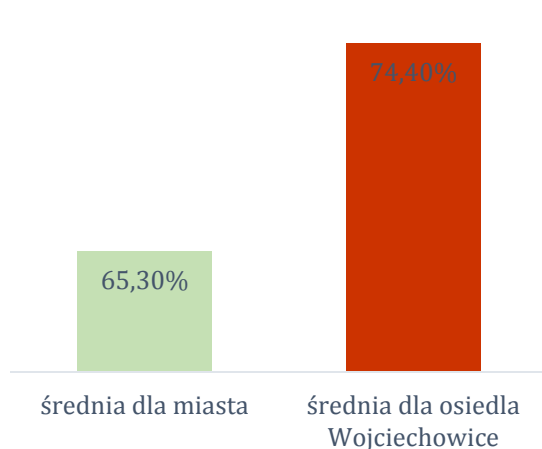

Jak wynika z danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej znaczny odsetek mieszkańców korzysta ze świadczeń pomocy społecznej (472,1 na 1000 mieszkańców przy średniej dla miasta 151,5). Do największych grup wsparcia w roku 2015 zaliczyć należy osoby ubogie, które stanowiły 187,6 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Pomocą społeczną należy objąć również osoby uzależnione od alkoholu, niepełnosprawne oraz bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Nadmierne korzystanie ze świadczeń społecznych pogłębia problem dziedziczenia bezradności życiowej.

Źródło: opracowanie własne

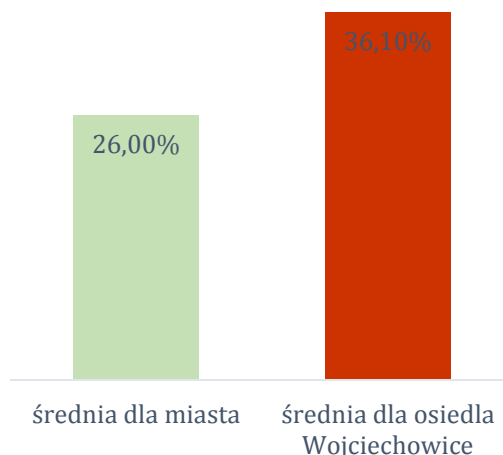
¹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ostrołęki (2014)

Wykres 2. Średnia liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

Wykres 3. Średnia liczba osób bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym problemem występującym na osiedlu Wojciechowice jest znaczny odsetek osób długotrwale bezrobotnych i bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych, którzy stanowią kolejno 74,4% oraz 36,1% z ogółu osób pozostających bez pracy. Znaczny udział w strukturze bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców stanowią kobiety (53,7) i osoby bez wykształcenia średniego (662,8).

Warto również podkreślić, że na terenie osiedla Wojciechowice na przestrzeni lat 2012-2015 o 200,00% wzrosła liczba osób bezrobotnych, w tym o 152,63% liczba bezrobotnych długotrwale. Problem bezrobocia ma w dłuższej perspektywie przełożenie na pozostałe problemy społeczne zidentyfikowane na terenie tego osiedla jak wysoki odsetek korzystających z pomocy społecznej, ubóstwo, alkoholizm.

Zidentyfikowane problemy społeczne w dużej mierze dotyczą rodzin mieszkających w zlokalizowanych na tych obszarach mieszkaniach komunalnych i socjalnych. Jednym z najczęściej wskazywanych problemów społecznych w przeprowadzonych badaniach jest wysokie natężenie problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz występujący wandalizm. Wieloletnia izolacja społeczna tej dzielnicy wytworzyła w społeczności lokalnej system bierności i roszczeniowości, który wpajany jest następnym pokoleniom. Dzieci są świadkami walki rodziców z uzależnieniami, brakiem pieniędzy, doświadczają napiętnowania z powodu zamieszkania w blokach socjalnych.

Mieszkańcy mają ograniczony dostęp do kultury i sztuki, ale jednocześnie niechętnie poszukują możliwości skorzystania z tego typu oferty, gdyż nie mają poczucia, jak ważne jest to dla dalszego rozwoju. Liczba osób korzystających z oferty zajęć stałych w ośrodku kultury jest niższa niż średnia dla miasta (9 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Wojciechowicach i 11 osób w mieście). Postawę człowieka biernego przekazują swoim dzieciom, w efekcie czego ich krąg zainteresowań nie wykracza poza podwórko, a wielu przypadkach ociera się o granice prawa. Zamknięcie na rozwój powoduje trudności szkolne i emocjonalne u dzieci, młodzieży oraz problemy ze zdrowym funkcjonowaniem w społeczeństwie u dorosłych.

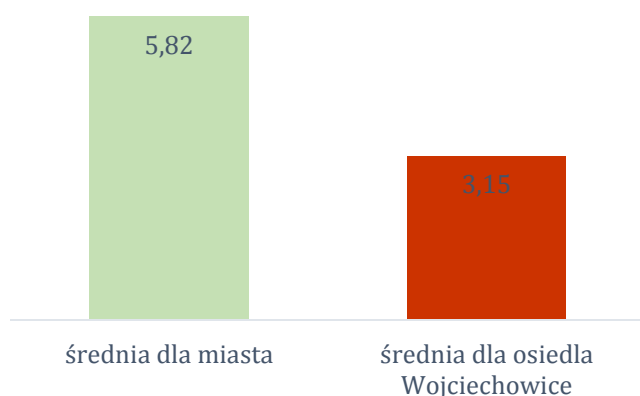
Ważnym aspektem, na który zwrócono uwagę podczas analiz i przeprowadzonych badań oraz konsultacji jest fakt starzenia się społeczeństwa i niedostosowania oferty zarówno spędzania czasu wolnego jak i usług opiekuńczo-zdrowotnych do potrzeb osób starszych. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią ponad 18% wszystkich mieszkańców podobszaru.

Kolejną grupą defaworyzowaną są osoby niepełnosprawne, które wymagają odpowiedniej opieki, a także zapewnienia odpowiedniej oferty zarówno spędzania czasu wolnego, ale również zajęć ułatwiających funkcjonowanie w społeczeństwie np. w formie warsztatów terapii zajęciowej. Problem niepełnosprawności dotyka również dzieci mieszkających na terenie osiedla, dla których powinny zostać stworzone odpowiednie warunki do rozwoju i opieki. Należy podkreślić, że liczba osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosła na terenie osiedla 85,7 przy średniej dla miasta 31,6 osoby na 1000 mieszkańców.

Badania ankietowe wskazują również na niski udział społeczności tego osiedla w życiu kulturalnym. Badani mieszkańcy rzadko uczestniczą w wydarzeniach, imprezach kulturalnych organizowanych w mieście (46,2%). 26,9% przyznało, że wcale nie uczestniczy w tego typu wydarzeniach, a taki sam pozostały odsetek uczestniczy często. Jednocześnie podkreślany przez mieszkańców jest fakt niewystarczającej oferty kulturalnej na terenie osiedla zarówno dla dzieci i młodzieży, a także pozostałych grup wiekowych.

Ważnym aspektem zidentyfikowanym także podczas analiz jakościowych jest problem bezdomności, który jest trudno mierzalny, ale dotyczy w dużej mierze zarówno osiedla Wojciechowice, jak i innych miejsc z obszaru rewitalizacji.

Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

W sferze gospodarczej zidentyfikowany problem to niski poziom przedsiębiorczości. Średnio 3,15 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców funkcjonuje na terenie osiedla Wojciechowice, przy średniej dla gminy równej 5,82

Źródło: opracowanie własne

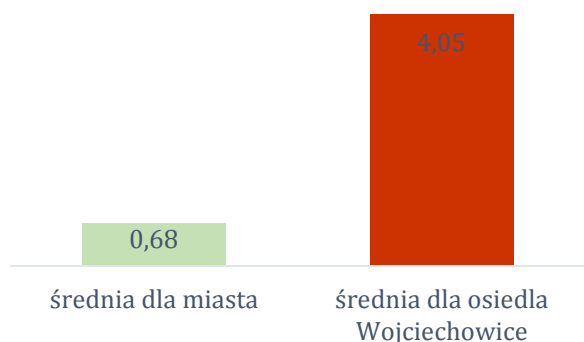
W sferze środowiskowej należy zwrócić uwagę na odpady wytwarzane przez zakłady funkcjonujące na jego terenie. Są to odpady głównie przemysłowe – przede wszystkim popioły i żużel z elektrowni, stanowiące ponad 90% ogólnej ilości gromadzonych odpadów w rejonie miasta. Duże ilości odpadów wytwarzają również zakłady celulozowo - papiernicze (kora drzewna), i zakład produkcji betonu komórkowego. Odpady z elektrowni zbierane są na składowisku „Łęg” znajdującym się na prawym brzegu Narwi. Jest to największe składowisko w rejonie miasta, powstałe po zamknięciu dawnych pocegielnianych składowisk w dzielnicy Wojciechowice. Korę drzewną spala się na terenie samych zakładów celulozowo - papierniczych, podobnie – na terenie zakładu – utylizuje się odpady z produkcji betonu komórkowego².

W sferze technicznej należy zwrócić uwagę na stan budynków mieszkalnych. Analizując stan budynków, które stanowią własność miasta bądź miasto posiada udziały i współfinansuje prace remontowe w wysokości posiadanych udziałów warto wskazać, że 90% tych obiektów stanowią

² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ostrołęki (2014)

budynki wybudowane przed rokiem 1970, co więcej ponad 70% budynków wymaga remontu. Ponadto na terenie osiedla znajdują się obiekty użyteczności publicznej wymagające remontu bądź dostosowania do pełnienia funkcji społecznych m.in. budynek Kultowni, Przedszkola Miejskiego nr 5, budynki magazynów obrony cywilnej. Często podkreślanym przez mieszkańców aspektem jest również zły stan infrastruktury drogowej.

Wykres 5. Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Sfera przestrzenno-funkcjonalna cechuje się degradacją obiektów zabytkowych. Znaczna liczba występowania budynków objętych ochroną konserwatorską związana jest z ponoszeniem większych nakładów finansowych na renowacje niszczących budynków. Na terenie Wojciechowic przypada 4,05 zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, przy średniej dla gminy 0,68.

Źródło: opracowanie własne

Ważnym aspektem często podkreślanym przez mieszkańców osiedla jest fakt niewystarczającego dostępu do infrastruktury kulturalnej oraz społecznej oraz niezadowalającej oferty sportowo-rekreacyjnej. Brakuje również miejsc spotkań dla mieszkańców, które wpływałyby na zwiększenie możliwości budowania więzi lokalnych. Wojciechowice jako teren przemysłowy charakteryzuje się mniejszą powierzchnią zagospodarowanych terenów zielonych.

Jednocześnie podkreślić należy atuty osiedla, do których można zaliczyć spokojne otoczenie, możliwość zagospodarowania terenu oraz dużą liczbę młodzieży, a także potencjał obiektów mogących zostać przeznaczony na cele społeczne, jak również zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych działających na tym obszarze.

5.2. Podobszar II – osiedle Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany na osiedlu Stare Miasto, Starosty Kosa i Parkowe obejmuje swoim zasięgiem 118,0 ha powierzchni miasta i jest zamieszkiwany przez 10 625 jej mieszkańców. Ze względu na fakt, że wybrane podobszary posiadają wspólne granice, zostały połączone w jeden podobszar.

Osiedle Stare Miasto stanowi główny rdzeń Podobszaru II ze względu na potencjał kulturowy i historyczny, jaki ze sobą niesie. Na terenie Starego Miasta zlokalizowane są zabytki oraz ważne obiekty dla życia społecznego całego obszaru jak Ratusz Miejski przy Pl. Bema 1, obecnie siedziba władz miejskich, Muzeum Kultury Kurpiowskiej mieszczące się w budynku z 1928 r. przy Pl. Bema 8, prowadzące działalność w zakresie gromadzenia i udostępniania dóbr kultury, wystawiennictwa, edukacji, badań naukowych i wydawnictw popularnonaukowych, Galeria Ostrołęka zlokalizowana przy Pl. Bema 14 w dawnej kamienicy kupieckiej, w której swoją działalność prowadzi Ostrołęckie Centrum Kultury. Jest to obszar o dużym znaczeniu tożsamościowym dla Miasta, skupiającym w sumie funkcje kulturalne, a także administracyjne, niestety ze względu na zidentyfikowane problemy nie do końca odpowiednio spełniający swoje role. Bezpośrednio do Starego Miasta przylega osiedle Starosty Kosa oraz osiedle Parkowe, gdzie zlokalizowany jest Park. Analiza wykazała, że tereny te charakteryzują się podobnym natężeniem zidentyfikowanym problemów, w szczególności w sferze społecznej.

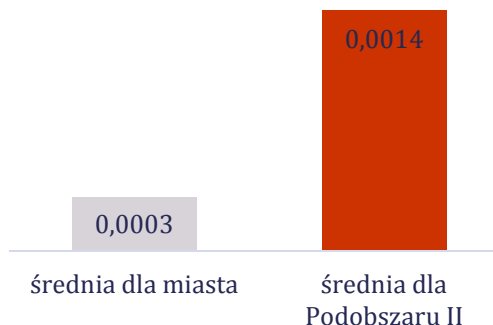
Dane uzyskane od służb porządkowych wskazują, iż w 2015 roku na terenie podobszaru II, składającego się z osiedla Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa, odnotowano znaczną liczbę

kradzieży. Średnia wartość dla omawianego terenu (10,6 na 1000 mieszkańców) przekroczyła w tym względzie przeciętny wynik dla całego miasta (3,7 na 1000 mieszkańców) blisko trzykrotnie. Zauważalnie wyższa liczba tego typu przewinień oddziałuje na niskie poczucie bezpieczeństwa lokalnej społeczności.

Wykres 6. Liczba kradzieży w 2015 roku.

Wykres 7. Liczba rozbojów w 2015 roku.

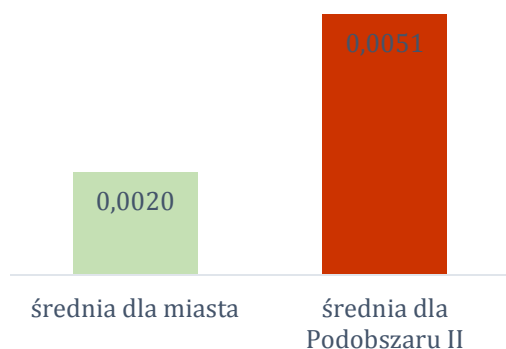
Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

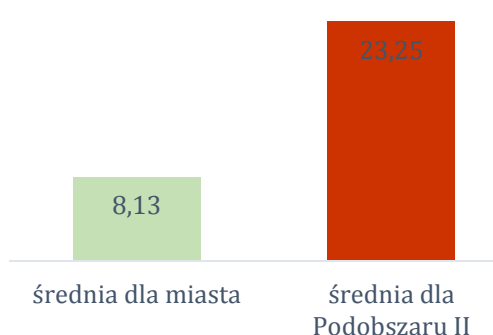
Dużo wyższe wartości, poza średnią liczbą kradzieży przypadających na 1000 mieszkańców, uzyskano również w przypadku rozbojów. Pod tym względem średnia wartość dla Podobszaru II jest ponad czterokrotnie wyższa niż średnia dla miasta.

Poza rozbojami i kradzieżami również średnia liczba włamań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (5,1) była w 2015 roku wyższa niż wynik dla całego miasta (2,0). Ponad dwukrotne przewyższenie ogólnomiejskiej średniej świadczy o tym, że mieszkańcy Podobszaru II mają statystycznie większą szansę doświadczyć włamania niż ludność zamieszkująca inne obszary na terenie miasta.

Wykres 8. Liczba włamań w 2015 roku.

Wykres 9. Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

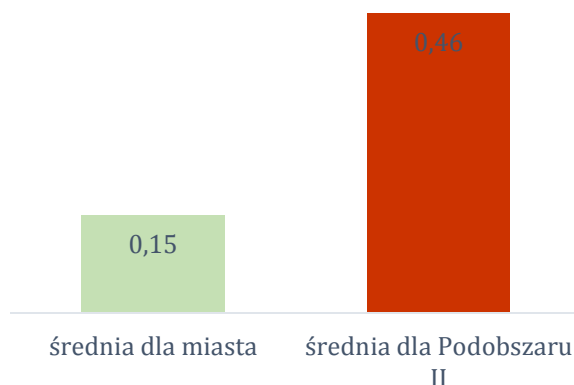
Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

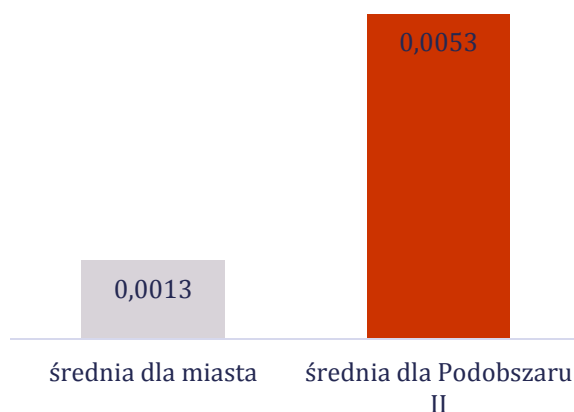
Najlepiej sytuację dotyczącą przestępstw obrazuje powyższy wykres. Ogólna liczba wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców tego obszaru wynosi 23,25, co stanowi wartość blisko trzykrotnie wyższą niż średni wynik dla całego miasta w tym względzie – 8,13.

Jednocześnie należy zauważyć, że biorąc pod uwagę wskaźnik dynamiki przestępstw na przestrzeni lat 2012-2015 zauważalny jest ich wzrost o 19,05% na osiedlu Parkowym i 156,2% na osiedlu Starosty Kosa. Na Starym Mieście odnotowano nieznaczny spadek liczby przestępstw.

Wykres 10. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w 2015 roku.

Źródło: opracowanie własne

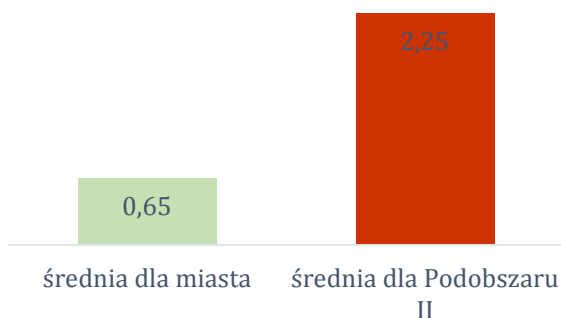
Analizie poddano także liczbę beneficjentów pobierających świadczenia z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Jak wynika z uzyskanych danych w 2015 roku średnia dla Podobszaru II była trzykrotnie wyższa niż wynik dla całego miasta. Wynik ten wskazuje na dość niską zasobność ludności charakteryzowanego obszaru oraz nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych.

Źródło: opracowanie własne

Dużo wyższe wartości dotyczą również średniego wyniku w zakresie liczby rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny. Wartość dla analizowanego obszaru w przeliczeniu na 1000 mieszkańców to 5,3, przy średniej dla miasta 1,3. Mieszkańcy Podobszaru II częściej zmagają się zatem z problemami związanymi z bezradnością w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowej i jednocześnie częściej potrzebują pomocy w tym zakresie. Na przestrzeni lat 2012-2015 odnotowani wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w przypadku osiedla Starosty Kosa o 9,06%.

W aspekcie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej oraz asystenta rodziny należy zwrócić także uwagę na pełnoletnich wychowanków przebywających lub opuszczających pieczę zastępczą oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze i zakłady poprawcze, będących w wieku aktywności zawodowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Pełnoletni wychowankowie pochodzą z rodzin borykających się z wieloaspektowymi problemami, w tym: finansowymi, opiekuńczo-wychowawczymi, itp. Po osiągnięciu pełnoletniości zauważa się niepokojące zjawisko, przejścia ich z systemu pieczy zastępczej do systemu pomocy społecznej. Głębokość deficytów społeczno-zawodowych oddziałujących na codzienne funkcjonowanie rodzi konieczność skierowania działań właśnie dla tej grupy w celu podjęcia próby wyjścia poza pomoc instytucjonalną.

Wykres 12. Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem

Podobszar II zmagają się także z problemem bezrobocia chronicznego. Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu osób pozostających bez pracy przewyższa średnią wartość dla miasta. Średnia dla analizowanego obszaru to 2,25, przy wyniku ogólnomiejskim na poziomie 0,65.

Źródło: opracowanie własne

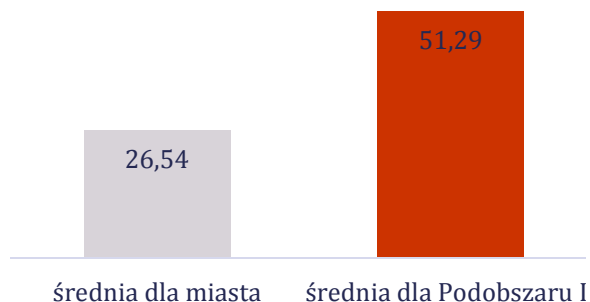
Jednocześnie należy zauważyć, że na przestrzeni lat 2012-2015 na terenie osiedla Parkowego zaobserwowano wzrost o 133,36% liczby osób bezrobotnych, w tym o 74,75% liczby osób bezrobotnych długotrwale. W omawianym okresie, o 25,06% wzrosła liczba bezrobotnych na terenie Starego Miasta (w tym o 28,46% bezrobotnych długotrwale). Na osiedlu Starosty Kosa zarejestrowano wzrost we wszystkich analizowanych aspektach o 412,60% liczby bezrobotnych, w tym o 325,27% liczby bezrobotnych długotrwale.

Problemy w sferze społecznej identyfikowane były również podczas przeprowadzonych konsultacji i badań społecznych. Mieszkańcy zwracają uwagę na niewystarczającą ofertę kulturalną oraz ograniczoną dostępność i niską jakość oferty rekreacyjno-sportowej. Jednocześnie należy podkreślić, że uczestnictwo w życiu kulturalnym na terenie części podobszaru jest niższe niż średnia dla miasta. Na osiedlu Stare Miasto liczba uczestników zajęć organizowanych przez OCK wyniosła w 2015 r. 8 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, a na osiedlu 3 osoby na 1000 mieszkańców przy średniej dla miasta wynoszącej 11 osób na 1000 mieszkańców.

Biorąc pod uwagę, że ta część miasta, którą stanowi podobszar II, jest najstarszą dzielnicą, przekłada się to na wiek stanowiącą większą liczbę jej mieszkańców. Są to w dużej mierze osoby z grupy wiekowej defaworyzowanej 60+. Starzejące społeczeństwo na podobszarze II wiąże się także z wyludnianiem, w szczególności Starego Miasta. Dla osób młodych obszar ten w coraz większym stopniu staje się nieatrakcyjnym miejscem do zamieszkania.

Podobnie jak w przypadku osiedla Wojciechowice, kolejną grupą społeczną zagrożoną wykluczeniem społecznym są osoby niepełnosprawne. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na podobszarze II w stosunku do średniej dla miasta wynoszącej 31,6 jest wyższa (os. Parkowe - 42,6, os. Stare Miasto - 24,3, os. Starosty Kosa - 31,8). Podstawowym źródłem trudności tej grupy zgłaszanym pracownikom socjalnym MOPR są przede wszystkim liczne bariery edukacyjne, społeczne i zdrowotne, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie społeczno-zawodowe. Powiązane z tym dodatkowe problemy wynikające z braku zatrudnienia, niedostatecznych środków finansowych, niskich lub niewystarczających kwalifikacji zawodowych sprzyjają utrwalaniu postawy bierności społeczno-zawodowej. Sytuacja tych osób jest trudna przede wszystkim z powodu występujących deficytów społecznych, braku pracy i niewystarczających środków finansowych. Istotnym ograniczeniem w realizacji zadań zaplanowanych w projekcie może być konieczność opieki nad osobą zależną oraz bariery związane z wyuczoną bezradnością i problemami zdrowotnymi powodujące niechęć do podejmowania jakiegokolwiek aktywności społeczno-zawodowej.

Wykres 13. Liczba punktów świetlnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne

Wykres 14. Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne

Ważnym aspektem dotyczącym sfery technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej jest także zły stan techniczny obiektów kulturalnych, co przekłada się na zidentyfikowany wcześniej problem dotyczący niewystarczającej dostępności do oferty kulturalnej. Jednym z takich obiektów jest budynek Galerii Ostrołęka, który stanowi jeden z ważniejszych elementów zabytkowego układu urbanistycznego Starego Miasta Ostrołęki i jest wpisany do rejestru zabytków decyzją Nr KL.5340/2/77z dnia 9.02.1977 r. Obiekt ten ma ponad stuletnią historię, a jego stan techniczny można określić jako zły. W budynku brak jest izolacji pionowej i poziomej, czego wynikiem są mokre ściany i posadzki w piwnicy. Do powyższego przyczynia się również okresowe wybijanie połączonej kanalizacji sanitarnej i deszczowej. W budynku na różnych kondygnacjach na ścianach widoczne są poziome i pionowe rysy. W budynku zauważa się również: korozje belek stalowych stropu; trwałe odkształcenia stropu w kilku pomieszczeniach; odpadający tynk; pęknięcia w ścianach i nadprożach parteru, I i II piętro, które są wynikiem braku wieńców w stropach, drgań komunikacyjnych, jak również rozluźnienia gruntu pod budynkiem. W budynku ściana attykowa, od strony Placu Bema, z powodu braku wieńców i usztywnienia grozi zawaleniem. Do złego stanu budynku przyczynia się także nieszczelny dach obraz braki w jego izolacji termicznej. Usterki te utrudniają użytkowanie obiektu, korzystania ze wszystkich jego pomieszczeń. Szereg usterek takich jak zarysowania, pęknięcia czy ugięcia budzą także obawy o bezpieczeństwo użytkowania. Budynek nie jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Drugim takim obiektem nieruchomość należąca do Muzeum Ziemi Kurpiowskiej oraz budynek Urzędu Stanu Cywilnego służący za pałac ślubów.

Ponadto poprawy wymaga również część obiektów mieszkalnych, w szczególności dostosowania do wymagań energooszczędności. Przy obiektach mieszkalnych należy również zwrócić uwagę na zgłaszanych w ramach konsultacji społecznych problem braku odpowiedniego

Na terenie Podobszaru II zidentyfikowano również problemy w sferach innych niż społeczna. W przypadku sfery środowiskowej istotna jest dużo wyższa liczba punktów świetlnych wymagających remontu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców niż średnia dla miasta w tym zakresie. Odnotowano wskaźniki wysokości: 51,29 – średnia dla Podobszaru II i 26,54 – średnia dla miasta. Obszar wybrany do rewitalizacji posiada tego typu punktów blisko dwukrotnie więcej.

O estetyce obszaru, ale także jego bezpieczeństwie i atrakcyjności inwestycyjnej może świadczyć liczba i powierzchnia pustostanów. Średnia powierzchnia pustostanów na terenie Podobszaru II w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wielokrotnie przekracza średnią powierzchnię dla miasta – są to odpowiednio 2415,61 i 180,15.

zagospodarowania przestrzeni międzyblokowych, w tym placów zabaw mogących być wykorzystywanych na miejsca spotkań dla mieszkańców oraz zapewnienie odpowiedniego stanu infrastruktury technicznej jak drogi dojazdowe, miejsca postojowe itp.

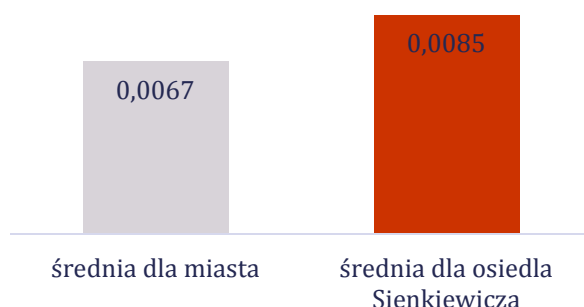
Ważnym aspektem stanowiącym barierę do rozwoju tego podobszaru jest także niewykorzystywanie istniejącego potencjału terenów zielonych i walorów środowiska naturalnego, co przekłada się na małą dostępność dla mieszkańców do oferty sportowo-rekreacyjnej i brak zagospodarowanych miejsc spotkań. Dotyczy to przede wszystkim braku zagospodarowania lewej strony Narwi - szczególnie Amfiteatru nad Narwią, niewystarczającym sposobem zagospodarowania i niskim poziomem estetyki terenów po starej policji, skweru Wyszyńskiego i Psarskiego, Placu Bema, Głowackiego, Kilińskiego, a także parku miejskiego. Obszar nabrzeża stanowi niezwykle, niewykorzystany potencjał, który może się stać stymulatorem do ożywienia gospodarczego, nowego osadnictwa i włączenia społecznego dotychczasowych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obecnie teren nabrzeża jest niewykorzystywany w żadnych celach, porośnięty jest różną roślinnością, tym samym nie spełnia on żadnej użytecznej funkcji dla mieszkańców terenu objętego działaniami rewitalizacyjnymi.

Jako największe atuty i potencjały podobszaru można wskazać dobrą lokalizację, potencjał turystyczny, bliskość rzeki Narew, występujące tereny zielone, historyczny układ ulic.

5.3.Podobszar III – część osiedla Sienkiewicza

Na wyznaczonym obszarze, zajmującym powierzchnię 17 ha, mieszka 2212 mieszkańców, co stanowi 4,1% ludności miasta.

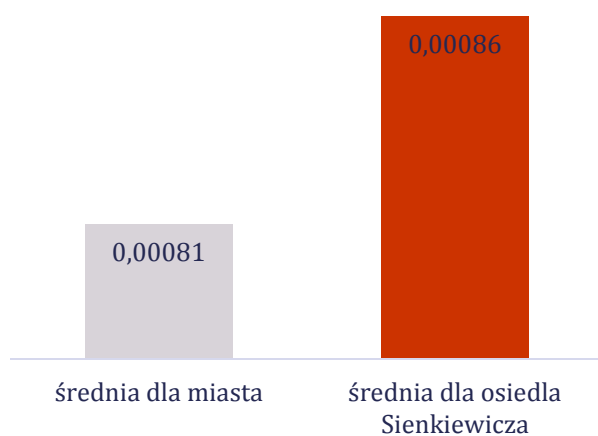
Wykres 15. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR z powodu alkoholizmu.

Wśród głównych problemów społecznych, które występują na analizowanym obszarze należy wskazać wysoką liczbę osób korzystających ze świadczeń społecznych z powodu alkoholizmu. Średnia dla analizowanego obszaru (0,0085) jest wyższa niż średnia dla miasta (0,0067), co oznacza, że na 1000 osób 9 korzysta ze świadczeń społecznych z powodu alkoholizmu.

Źródło: opracowanie własne

Wykres 16. Średnia liczba złożonych wniosków o objęcie leczeniem odwykowym w 2015 roku.

Źródło: opracowanie własne

W 2015 roku na terenie osiedla Sienkiewicza złożono średnio 0,086 wniosków o objęcie leczeniem odwykowym. Średnia ta jest wyższa od średniej dla miasta, która wyniosła 0,007.

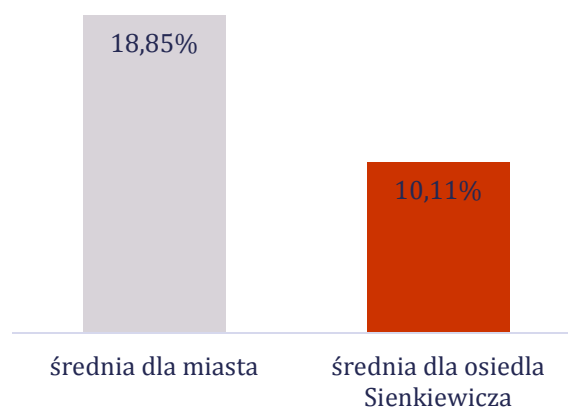
Wciąż bardzo niewielki odsetek osób uzależnionych od alkoholu udaje się na leczenie. Tylko 10,11% osób uzależnionych mieszkających na osiedlu Sienkiewicza objętych jest leczeniem odwykowym. Na to samo leczenie udało się 18,85% alkoholików z terenu całego miasta.

Wykres 18. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rodzina niepełna)

Źródło: opracowanie własne

Wykres 17. Odsetek osób objętych leczeniem odwykowym w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu

Źródło: opracowanie własne

W 2015 r., na analizowanym obszarze, duża liczba osób skorzystała także ze świadczeń społecznych MOPR z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Były to osoby z rodzin niepełnych. Przeliczając na 1000 mieszkańców, z pomocy z powodu bezradności korzystały na omawianym terenie 24 osoby, zaś średnia dla miasta wskazuje na 22 osoby.

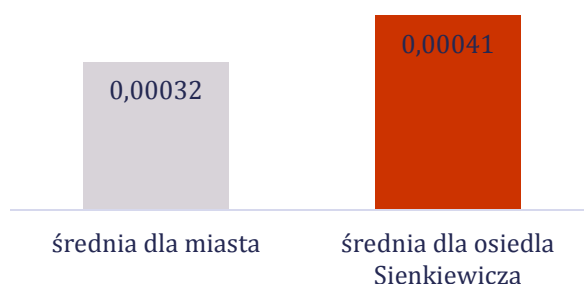
Wykres 19. Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta w 2015 roku

Większa niż średnia dla miasta jest także liczba rodzin korzystających w 2015 roku z pomocy asystenta – z takiej pomocy skorzystało 0,17% rodzin zamieszkujących osiedle Sienkiewicza. Średnia dla miasta wyniosła w tym aspekcie 0,13%.

Źródło: opracowanie własne

Wykres 20. Liczba rozbojów w 2015 roku

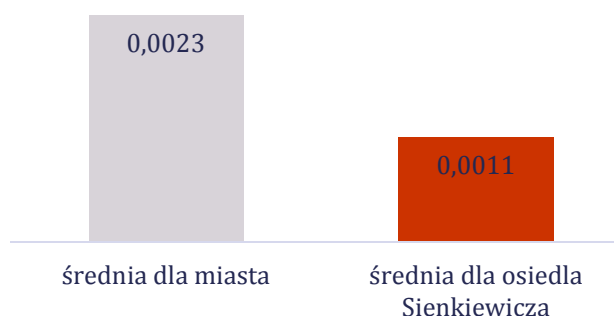
Przeliczając na 1000 osób, 0,41 mieszkańca osiedla Sienkiewicza padła w 2015 roku ofiarą rozboju. Nie jest to duża liczba, przekracza ona jednak średni wynik dla miasta – na 1000 osób w rozboju brało udział 0,31 mieszkańców Ostrołęki.

Należy podkreślić, że na przestrzeni lat 2012-2015 zanotowano rozwój przestępczości – liczba przestępstw wzrosła od 2012 roku o 80,00%.

Źródło: opracowanie własne

Problemem osiedla Sienkiewicza jest także stosunkowo mała liczba organizacji pozarządowych, które są dobrym partnerem w procesie rewitalizacji – mają stały kontakt z lokalną społecznością, a poprzez profil swojej działalności (są to często organizacje pomagające osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym, promujące lokalne tradycje czy zdrowie i aktywność fizyczną) znają jej potrzeby.

Wykres 21. Liczba organizacji pozarządowych

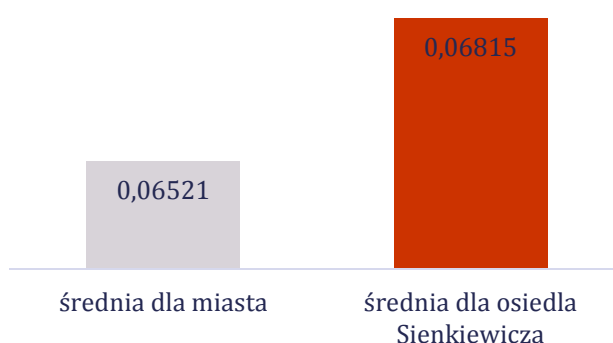

Średnia liczba organizacji pozarządowych na terenie osiedla Sienkiewicza jest niższa niż wynosi średnia dla miasta – na 1000 mieszkańców osiedla przypada jedna organizacja pozarządowa, zaś na 1000 mieszkańców miasta są to już dwie organizacje.

Źródło: opracowanie własne

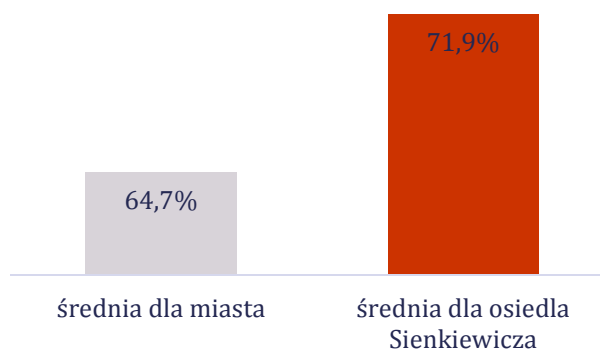
Również liczba osób bezrobotnych na osiedlu Sienkiewicza przewyższa średnią liczbę osób bezrobotnych w mieście. Na 1000 mieszkańców na osiedlu Sienkiewicza mieszka 68 osób bezrobotnych, zaś średnia dla miasta w takim samym przeliczeniu wynosi 65 osób.

Wykres 22. Liczba osób bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

Wykres 23. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem

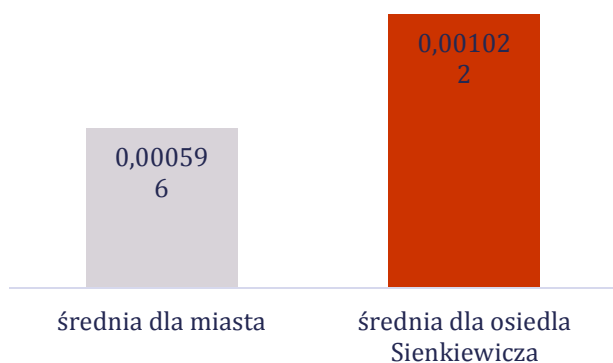

Źródło: opracowanie własne

Bardzo częstym zjawiskiem występującym wśród osób bezrobotnych jest długotrwałe bezrobocie, tj. brak podjęcia pracy przez okres minimum 12 miesięcy. Aż 71,9% bezrobotnych mieszkańców osiedla Sienkiewicza to osoby długotrwale bezrobotne. Średnia ta przewyższa średnia dla miasta, która wynosi 64,7%.

Na terenie osiedla Sienkiewicza na przestrzeni lat 2012-2015 liczba bezrobotnych wzrosła o 300,65%, w tym liczba długotrwale bezrobotnych wzrosła o 395,48%.

Wykres 24. Liczba uczniów, którzy nie otrzymali promocji w roku szkolnym 2014-2015

Źródło: opracowanie własne

W kwestii społecznej zanalizowano także edukację. Z danych wynika, że w roku szkolnym 2014/2015 średnia liczba uczniów z osiedla Sienkiewicza, którzy nie otrzymali promocji do następnej klasy wyniosła 0,10% uczniów, zaś ta sama średnia dla miasta wyniosła 0,06% uczniów.

Zidentyfikowane problemy społeczne w dużej mierze dotyczą w największym stopniu osób z dwóch bloków socjalnych, położonych przy ulicy Sienkiewicza 46 i 48, które zamieszkuje łącznie 30 rodzin (68 osób w tych rodzinach). Wśród nich znajdują się również osoby pochodzenia romskiego (5 rodzin), które trudno integrują się ze społecznością lokalną. W blokach tych znajdują się również trzy mieszkania - schroniska przeznaczone dla 15 osób bezdomnych.

Mieszkańcy bloków socjalnych to głównie osoby eksmitowane z dotychczasowych mieszkań, często z przeszłością przestępczą, uzależnione od alkoholu, bezrobotne, bez chęci do poprawy swojej sytuacji życiowej, długotrwale zależne od instytucji pomocowych. To wszystko sprawia, iż wspomniane otoczenie jest skupiskiem osób o niskim statusie materialnym i niskiej pozycji społecznej.

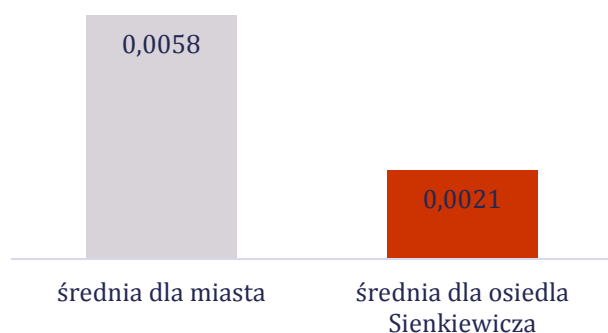
Osoby z tego środowiska charakteryzuje też brak lub niskie wykształcenie, jak również negatywne, stereotypowe postrzeganie przez pozostałych mieszkańców miasta.

Spółeczność ta przejawia opór w stosunku do zewnętrznych oddziaływań mających na celu przynieść zmiany w kierunku społecznie pożądanym postaw i zachowań. Osoby te kierują się swoimi wewnętrznymi niepisanyymi normami, które często stoją w sprzeczności z ogólnie przyjętymi normami. Wzajemny negatywny wpływ pomiędzy mieszkańcami sprawia, że utrwalane są nieakceptowane wzorce zachowań, często uniemożliwiające pełnienie ról społecznych, rodzinnych i utrzymywanie właściwych relacji międzyludzkich.

Ponadto negatywny wpływ przenoszony jest też na dzieci i osoby nowo zamieszkałe, co również utrwała tendencję do utrzymywania się i rozszerzania zachowań o charakterze patologicznym. Podstawowym źródłem trudności tej grupy są zatem liczne bariery edukacyjne, społeczne i zdrowotne, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie społeczno-zawodowe. Powiązane z tym dodatkowe problemy wynikające z braku zatrudnienia, niedostatecznych środków finansowych, niskich lub niewystarczających kwalifikacji zawodowych, trudności z prawidłowym wypełnianiem roli opiekuńczo - wychowawczej sprzyjają utrwalaniu postawy bierności społeczno-zawodowej. Kumulacja trudnych sytuacji w rodzinach wywołuje dezorganizację w życiu społeczno-zawodowym rodzin, utrwalania patologii społecznych, rozpadu więzi rodzinnych, braku prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczej itp.

Ponadto podobnie jak w przypadku poprzednich podobszarów os. Sienkiewicza charakteryzuje się starzejącym społeczeństwem, co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze i ofertę spędzenia czasu wolnego.

Wykres 25. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych

Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych świadczy o aktywności zawodowej mieszkańców, bezpośrednio wpływa też na bezrobocie. Na obszarze osiedla Sienkiewicza w 2015 roku na 1000 mieszkańców przypadały dwa podmioty gospodarcze, podczas gdy biorąc pod uwagę cały obszar miasta, wartość ta wyniosła (w zaokrągleniu) 6 podmiotów.

Źródło: opracowanie własne

Jako problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej uczestnicy konsultacji społecznych wskazali zdegradowanie i brak zagospodarowania terenu po starym szpitalu, bliskość miejskiej oczyszczalni ścieków oraz duża liczba budynków socjalnych. Ważnym aspektem jest również zły stan techniczny części obiektów mieszkalnych wymagających termomodernizacji, a także brak zagospodarowania przestrzeni przyblokowych oraz infrastruktury dojazdowej do bloków.

Wśród atutów uczestnicy konsultacji społecznych wymienili dobrą lokalizację, bliskość rzeki Narew, bliskość centrum miasta.

5.4. Podobszar IV - osiedle Pomian

Na wyznaczonym obszarze mieszka 1439 mieszkańców, co stanowi 2,64% ludności miasta. Osiedle zajmuje 4,27%% powierzchni miasta (124,0 ha).

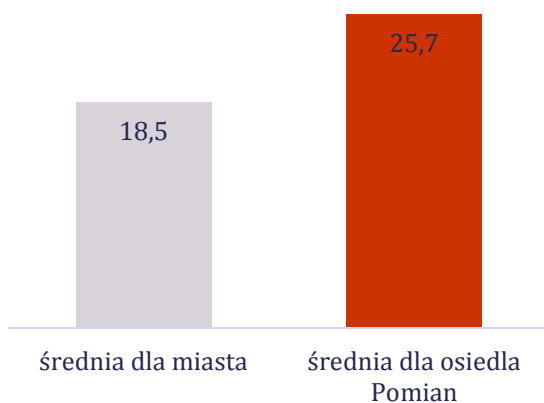
Wykres 26. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców- osiedle Pomian

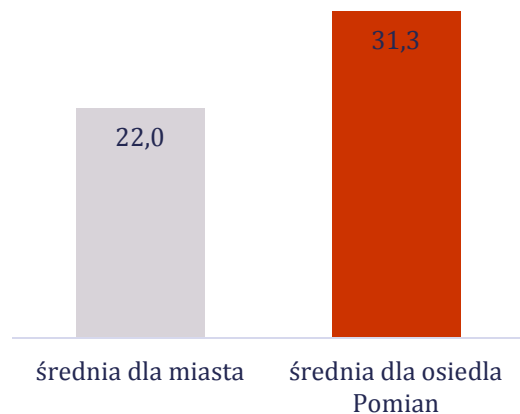
Na osiedlu Pomian znajduje się mniej organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (0,4) aniżeli wynosi średnia wartość tego wskaźnika dla całego miasta (2,3). Świadczy to o mniejszej aktywności społecznej mieszkańców osiedla Pomian.

Źródło: opracowanie własne

Wykres 27. Liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne w przeliczeniu na 1000 osób- osiedle Pomian

Wykres 28. Liczba dzieci objętych świadczeniem z tytułem posiłków dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole- osiedle Pomian na 1000 osób

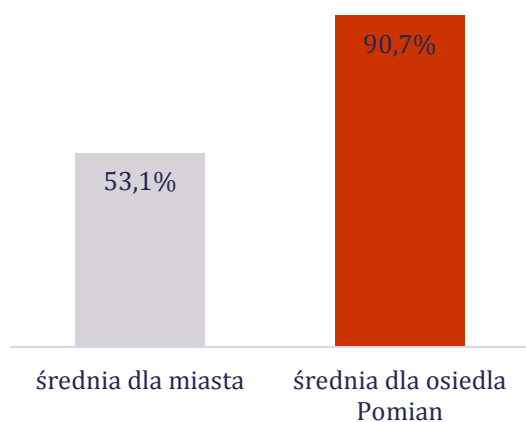
Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

Wartość wskaźnika liczby dzieci otrzymujących stypendia socjalne w przeliczeniu na 1000 osób na osiedlu Pomian wynosi 25,7, co znacząco przekracza średnią wartość dla miasta (18,5).

Na osiedlu Pomian liczba dzieci objętych świadczeniem z tytułem posiłków dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 31,3, co stanowi wartość wyższą niż średnia wartość tego wskaźnika dla całego miasta.

Wykres 29. Liczba bezrobotnych kobiet w stosunku do ogółu bezrobotnych- osiedle Pomian

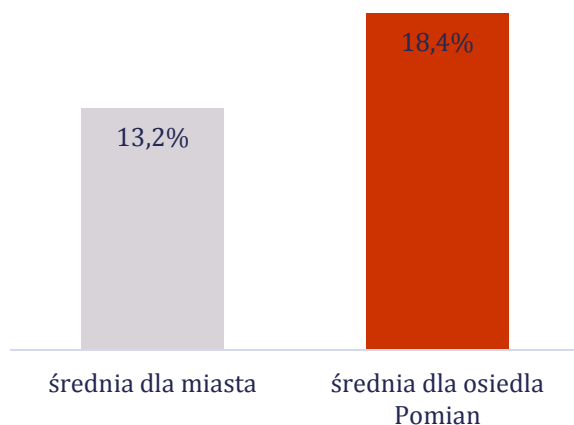

Źródło: opracowanie własne

Na osiedlu Pomian występuje wyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do osób bezrobotnych ogółem (86,4%), aniżeli w przypadku średniej dla całego miasta (64,7%).

Na osiedlu Pomian występuje bardzo wysoki odsetek bezrobotnych kobiet wśród ogółu bezrobotnych (90,7%). W 2015 roku wskaźnik ten osiągnął wartość 51,3%.

Wykres 31. Liczba bezrobotnych poniżej 25 r.ż. w stosunku do ogółu bezrobotnych - osiedle Pomian

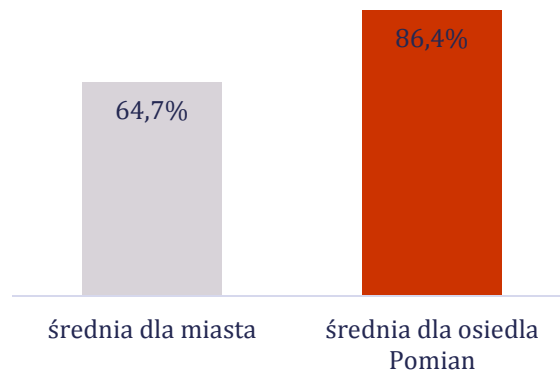
Źródło: opracowanie własne

Odsetek osób bezrobotnych poniżej 25 r. życia na analizowanym obszarze wynosi 18,4% i jest niższy w porównaniu do danych dla całego miasta o blisko 5 p.p.

Na terenie osiedla odnotowano również wysoki udział bezrobotnych bez wykształcenia średniego w ogólnej liczbie bezrobotnych – blisko 70%. Dla porównania, średnia dla całego miasta w tym zakresie wynosi 46,1%.

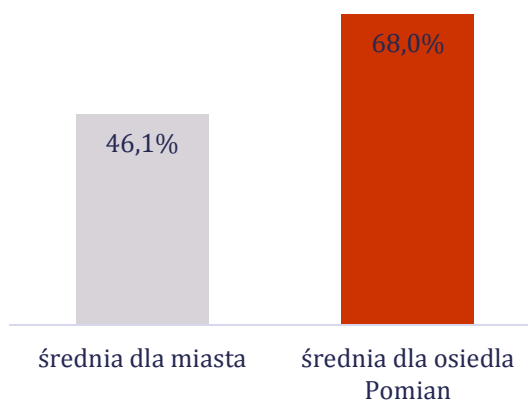
Powyżej średniej dla całego miasta jest także udział osób pozostających bez zatrudnienia nieposiadających kwalifikacji zawodowych. W przypadku osiedla Pomian osoby te stanowią 1/3 ogółu bezrobotnych, natomiast w przypadku całego miasta ponad 1/4.

Wykres 30. Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców- osiedle Pomian

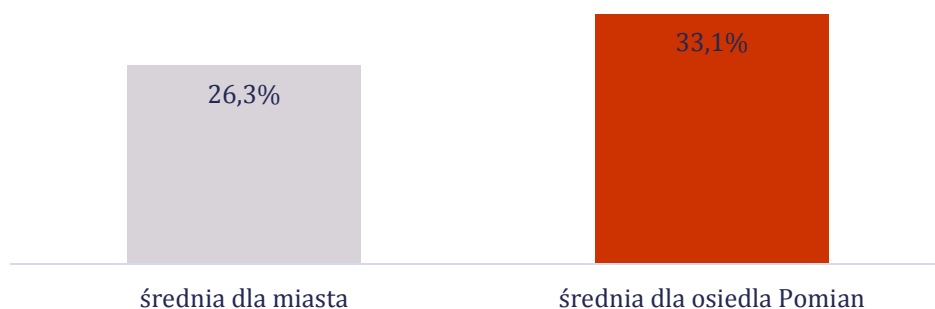
Źródło: opracowanie własne

Wykres 32. Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w stosunku do ogółu bezrobotnych - osiedle Pomian

Źródło: opracowanie własne

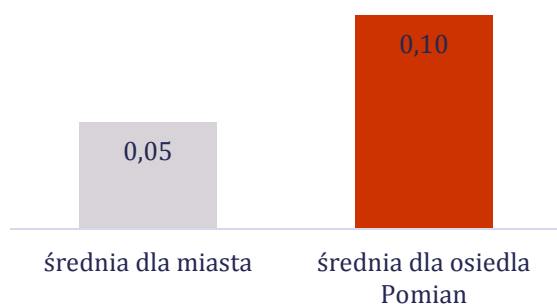
Wykres 33. Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych - osiedle Pomian

Źródło: opracowanie własne

Na przestrzeni lat 2012-2015 zanotowano niewielki spadek liczby bezrobotnych (-4,32%), w tym długotrwale bezrobotnych (-2,86%).

Wykres 34. Liczba wniosków do programu 500+ (pierwsze dziecko) - osiedle Pomian

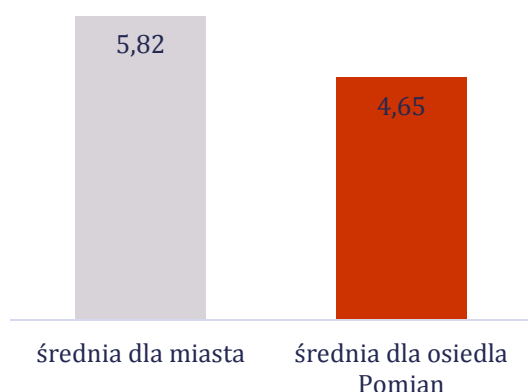

Analizie poddano także liczbę wniosków do programu 500+ (na pierwsze dziecko). W tym przypadku wskaźnik dla osiedla Pomian jest wyższy niż średnia dla miasta.

Należy również zauważyć, że osiedle Pomian charakteryzuje się jednym z najwyższych odsetków osób w wieku poprodukcyjnym. Osoby starsze stanowią prawie 39% wszystkich mieszkańców podobszaru.

Źródło: opracowanie własne

Wykres 35. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych - osiedle Pomian

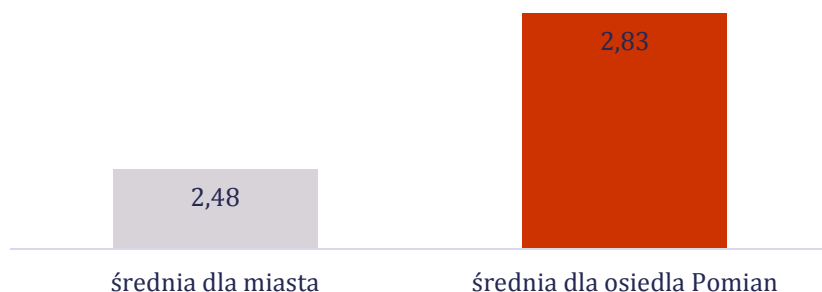

Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych świadczy o aktywności zawodowej mieszkańców, bezpośrednio wpływa też na bezrobocie. Na obszarze osiedla Pomian w 2015 roku na 1000 mieszkańców przypadały ponad cztery podmioty gospodarcze, podczas gdy biorąc pod uwagę cały obszar miasta, wartość ta wyniosła (w zaokrągleniu) 6 podmiotów.

Źródło: opracowanie własne

W sferze technicznej analizie poddano wskaźnik dotyczący średniej liczby osób w stosunku do liczby mieszkań. Wartość dla osiedla Pomian przekroczyła średnio o 0,3 jednostki średnią dla całego miasta.

Wykres 36. Średnia liczba osób w stosunku do liczby mieszkań - osiedle Pomian

Źródło: opracowanie własne

Na przestrzeni lat 2012-2015 zaobserwowano wzrost liczby przestępstw o 20,00%. Zdaniem uczestników konsultacji społecznych, osiedle Pomian charakteryzuje się następującymi problemami dużym natężeniem problemów społecznych, wśród których wyróżniono przede wszystkim ubóstwo i alkoholizm; wysokim poziomem przestępczości, w tym częstymi aktami wandalizmu, niskim poziomem uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym i kulturalnym, niską integracją z osobami niepełnosprawnymi, niedostatecznym dostępem do nowoczesnych technologii.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej nie zidentyfikowano obszarów problemowych. W sferze technicznej uczestnicy konsultacji społecznych wskazali niezadowolający stan infrastruktury drogowej.

Wśród atutów uczestnicy konsultacji społecznych wymienili bliskość centrum miasta, ciągły rozwój osiedla oraz spokojne otoczenie.

6. Wizja wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)

Podstawą do sformułowania wizji wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego były przede wszystkim przeprowadzone konsultacje społeczne oraz pogłębiona analiza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta. Cel rewitalizacji oraz poszczególne kroki związane z jego realizacją zaprowadzić powinny do gospodarczego i społecznego ożywienia miasta.

Wizja jest jednym z głównych elementów wpływających na kierunek procesu rewitalizacji. Nakreśla pożądany stan docelowy, do którego należy dążyć, podporządkowując mu jednocześnie wszystkie działania. Rewitalizacja obszarów kryzysowych miasta Ostrołęki przebiegać będzie w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, zakładające równowagę pomiędzy:

- rozwojem społecznym – którego przykładem może być obniżenie poziomu przestępczości lub aktywizacja osób starszych;
- rozwojem gospodarczym – na przykład tworzenie nowych miejsc pracy lub uatrakcyjnienie obszaru dla potencjalnych inwestorów;
- rozwojem infrastrukturalnym – dla przykładu remonty dróg, konserwacja zabytkowych obiektów.

Ze względu na to, że poszczególne podobszary różnią się w pewnym stopniu swoim charakterem zaproponowano wspólną wizję dla obszaru rewitalizacji, ale także odnoszącą się w wybranych, szczególnych elementach do poszczególnych części obszaru rewitalizacji.

Proponowana wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego brzmi:

*W 2023 r. **Wojciechowice** postrzegane są nie tylko jako przemysłowa dzielnica miasta, ale także jako miejsce przyjazne do zamieszkania. Mieszkańcy są dumni ze znaczenia, jaką ten obszar miał i nadal ma dla rozwoju całego miasta i chętnie angażują się w działania na rzecz rozwoju swojej dzielnicy i poprawy warunków zamieszkania.*

Osiedle Stare Miasto, Starosty Kosa i Parkowe to miejsca tętniące życiem, w którym skupia się życie społeczne, kulturalne i gospodarcze miasta. Dzięki odpowiednio zaplanowanym przestrzeniom i miejscom, które do tej pory były niewykorzystywane, obszary te stały się atrakcyjnymi miejscami do zamieszkania i spędzania wolnego czasu.

Podjęte działania na **osiedlu Sienkiewicza i Pomian** zminimalizowały negatywny wizerunek związany z problemami występującymi w szczególności wśród mieszkańców bloków socjalnych, a także przyczyniły się do poprawy jakości życia osób starszych stanowiących znaczny odsetek społeczeństwa, w szczególności na osiedlu Pomian.

Obszar rewitalizacji w 2023 roku charakteryzuje się dużym ożywieniem społeczno-gospodarczym. W znaczącym stopniu zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej, do tej pory znajdujących się w grupie wykluczonych społecznie. Potrzeby osób starszych oraz niepełnosprawnych stanowiących jedną z głównych grup społecznych tego obszaru są zaspokojone zarówno pod względem zapewnienia usług opiekuńczo-zdrowotnych jak i oferty spędzania czasu wolnego. Mieszkańcy odznaczają się dużą przedsiębiorczością i aktywnością społeczną, a więzi społeczne są wzmacniane poprzez organizację i udział w różnego rodzaju wydarzeniach i spotkaniach integracyjnych. Dzięki temu zwiększył się poziom zaufania mieszkańców, a to pozytywnie wpłynęło na zmniejszenie aktów wandalizmu i chuligaństwa. Na całym obszarze rewitalizacji znacznie zwiększyło się poczucie bezpieczeństwa. Mieszkańcy chętnie korzystają z nowopowstałych miejsc spotkań i uczestniczą w dostosowanej do ich potrzeb i oczekiwań ofercie kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej.

Zrewitalizowane tereny służą przede wszystkim mieszkańcom tego obszaru, ale stały się także wizytówką Miasta. W przestrzeni publicznej panuje ład, który zachęca mieszkańców do aktywnego wypoczynku poza domem. Wykorzystany został potencjał obszaru związany zarówno z wartościami kulturowymi jak i środowiskiem naturalnym.

Warunki mieszkaniowe uległy poprawie dzięki czemu podniósł się komfort życia mieszkańców.

Proces rewitalizacji prowadzony w przestrzeni publicznej stał się pozytywnym aspektem mającym wpływ na lokalizowanie nieruchomości i inwestycji przez prywatnych właścicieli i inwestorów na terenie wyznaczonym do rewitalizacji. Dzięki czemu nastąpiło ożywienie gospodarcze tego obszaru oraz poprawie uległa dostępność do handlowo-usługowej.

7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Realizacja Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęka opiera się na kompleksowym wyprowadzaniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i miejscowej gospodarki.

Rewitalizację wyznaczonego obszaru zaplanowano w formie trzech kierunków interwencji wyodrębnionych na podstawie analizy danych zastanych, diagnozy potrzeb i problemów rewitalizacyjnych. Dziedziny te odpowiadają na zidentyfikowane zjawiska kryzysowe, realizując cel nadrzędny Programu Rewitalizacji, jakim jest: **zniwelowanie nasycenia zjawisk negatywnych i obszarów problemowych oraz ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji przy partycypacji i zaangażowaniu zróżnicowanych grup interesariuszy Programu.**

Interesariusze to osoby, instytucje lub ich grupy, które są w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz podmioty, które mogą uczestniczyć w realizacji Programu i wpływać, pozytywnie lub negatywnie, na jego rezultaty. Interesariuszami Programu Rewitalizacji mogą być zatem lokalne społeczności i poszczególne osoby oraz ich formalni i nieformalni przedstawiciele, władze samorządowe i krajowe, politycy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, grupy specjalnych interesów, społeczności akademickie oraz przedstawiciele biznesu³.

Realizacja celów strategicznych Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki doprowadzi do aktywizacji społeczności lokalnej oraz przede wszystkim wyprowadzenia zdiagnozowanego terenu ze stanu kryzysowego oraz zwiększenia możliwości rozwojowych obszaru zdegradowanego.

Dwa pierwsze obszary strategiczne stanowią podstawę skutecznej realizacji Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki poprzez bezpośrednie oddziaływanie na mieszkańców terenów rewitalizowanych. Trzeci obszar natomiast związany jest z infrastrukturą i przestrzenią terenów rewitalizowanych. Działania podjęte w tym obszarze będą miały pośredni wpływ na mieszkańców.

1. Obszar strategiczny: **SPOŁECZEŃSTWO**

Cel strategiczny: Ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

2. Obszar strategiczny: **GOSPODARKA**

Cel strategiczny: Zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców.

3. Obszar strategiczny: **INFRASTRUKTURA I PRZESTRZEŃ**

³ International Finance Corporation (2007). Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets, World Bank Group.

Cel strategiczny: Podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych, a także dziedzictwa kulturowego.

Rysunek 31. Cele Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki

Źródło: opracowanie własne

Tabela 17. Cele rewitalizacji wraz z przypisanymi kierunkami działań

Obszary strategiczne	Społeczeństwo	Gospodarka	Infrastruktura i przestrzeń
Cele strategiczne	1. Ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji	2. Zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców	3. Podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych, a także dziedzictwa kulturowego
Kierunki działań	1.1. Aktywizacja społeczna osób dotkniętych problemem wykluczenia społecznego	2.1. Tworzenie korzystnych warunków dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów	3.1. Zapewnienie odpowiednich warunków mieszkalnych spełniających wymogi dotyczące energooszczędności
	1.2. Rozwój różnych form i zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej spędzania czasu wolnego	2.2. Podnoszenie kompetencji z zakresu przedsiębiorczości	3.2. Renowacja, rozbudowa i adaptacja budynków służących celom społecznym, w tym celom kulturalnym
	1.3. Tworzenie warunków i wspieranie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej i społecznej mieszkańców	2.3. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji	3.3. Wykorzystanie istniejącego potencjału i zagospodarowanie przestrzeni na cele rekreacyjno-sportowe
	1.4. Zapewnienie usług opiekuńczych na wysokim poziomie dla osób starszych i niepełnosprawnych		3.4. Tworzenie międzyblokowych miejsc rekreacji i spotkań mieszkańców
	1.5. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców		3.5. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych zwiększającej komfort życia mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

8. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz indykatywne ramy finansowe

W ramach całościowego procesu rewitalizacji obszarów zdegradowanych Miasta Ostrołęka zaplanowano 11 projektów kluczowych i 7 przedsięwzięć uzupełniających, na które składają się mniejsze projekty.

8.1. Projekty podstawowe

W poniższym rozdziale zaprezentowane zostały szczegółowe informacje dotyczące projektów, które zostały wybrane jako podstawowe. Przede wszystkim są one zlokalizowane na terenie obszaru rewitalizacji. Prócz projektów infrastrukturalnych, pojawiły się także szerokie działania związane z aktywizacją i integracją mieszkańców Ostrołęki.

Tabela 18. Opis projektu nr 1

Projekt nr 1	
„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Budynek „Kultownia” ul. I Armii Wojska Polskiego 40, Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Kultownia OCK
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zespół Szkół nr 4 ▪ ZSSTO ▪ Filia nr 6 Miejskiej Biblioteki pPublicznej ▪ DPS „Wrzos” ▪ Internat Zespołu Szkół Zawodowych nr 2
Opis stanu istniejącego	<p>Budynek świetlicy posiad obecnie 3 pomieszczenia, w tym 1 sala muzyczna, 1 pomieszczenie biurowe i 1 sala wykorzystywana do spotkań i zajęć organizowanych w ramach działalności świetlicy. W budynku funkcjonuje prowizoryczne pomieszczenie sanitarne powstałe wskutek adaptacji części korytarza.</p> <p>Teren działki należącej do świetlicy nie jest ogrodzony, a znajduje się blisko ruchliwej drogi. Na terenie działki znajduje się niezagospodarowany budynek w dobrym stanie technicznym zewnętrznym wymagający remontu i przystosowania do prowadzenia w nim zajęć wychowawczo-edukacyjnych.</p> <p>Środowisko lokalne</p> <p>Projekt realizowany będzie w dzielnicy Wojciechowice, która jest częścią miasta znacznie oddaloną od centrum, skupiającą przemysł i budownictwo socjalne. Odbiorcami naszych działań są dzieci pochodzące często z rodzin wielodzietnych, w których występują liczne i trudne problemy, większość z nich korzysta z pomocy MOPR, pozostają pod opieką kuratora i asystenta rodziny. Projekt odpowiada na zidentyfikowane problemy dotyczące niskiego uczestnictwa w życiu kulturalnym, zidentyfikowanych postaw bierności wśród rodziców, które przekładają się na postawy dzieci. Istnieje konieczność podjęcia działań motywujących do zaangażowania w inicjatywy kulturalne i edukacyjne dzieci i ich rodzin, by kształtować w nich potrzebę aktywnego uczestnictwa w życiu miasta, kontaktu z ludźmi różnych środowisk, czerpania przeżyć i wzorców,</p>

	<p>podejmowania wysiłku w celu poprawy jakości życia własnego i społeczności, w której funkcjonują.</p> <p>Grupą docelową projektu będą stanowić mieszkańcy podobszaru I - os. Wojciechowice.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem nadrzędnym projektu jest włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez włączenie ich działania kulturalne i integracyjne. Będzie to możliwe poprzez modernizację i adaptację niewykorzystywanej części budynku oraz zagospodarowanie działki, na której mieści się świetlica. Obecnie niewykorzystane pozostają 3 pomieszczenia w budynku świetlicy, budynek wolnostojący oraz teren wokół budynku.</p> <p>Projekt ma na celu: aktywizację osób dorosłych i starszych do wspólnego spędzania czasu z dziećmi i razem ze sobą, rozbudzenie wśród mieszkańców poczucia tożsamość lokalnej i współodpowiedzialności za miejsce zamieszkania, integracji społeczeństwa lokalnego, wspieranie rozwoju społecznego, intelektualnego i emocjonalnego dzieci, promocja wśród mieszkańców alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego oraz równanie szans edukacyjnych i kulturalnych.</p>
Zakres realizowanych działań	<p>Projekt realizowany byłby w następujących etapach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Remont i adaptacja budynku świetlicy (wg opracowanego już projektu). 2. Remont i adaptacja budynku wolnostojącego. 3. Zagospodarowanie przestrzeni działki, które powinno obejmować: 4. Realizacja działań na rzecz społeczeństwa lokalnego <ul style="list-style-type: none"> – ZAJĘCIA DLA DZIECI – będzie to forma codziennych zajęć edukacyjno-wychowawczych, ruchowych, plastycznych, teatralnych czy muzycznych. – ZAJĘCIA DLA DZIECI AUTYSTYCZNYCH – będzie to forma zajęć artystycznych wspierających rozwój dzieci z autyzmem z Zespołu Szkół nr 4. – SPOTANIA POKOLEŃ – będzie to forma cyklicznych spotkań, które odbywać się będą w budynku świetlicy oraz budynku wolnostojącym. Forma i tematyka spotkań ma być inspirowana chęciami, aspiracjami i potrzebami osób, które włączają się do tego projektu. Głównym celem ma być łączenie pokoleń poprzez dzielenie się swoją wiedzą, umiejętnościami i zainteresowaniami. W ramach realizacji tego projektu niezbędne będzie stworzenie większego pomieszczenia, które umożliwiłoby spotkania w szerszym gronie i dało by możliwość wykorzystywania różnych form spotkań. W pierwszej fazie projektu, w celu aktywizacji osób dorosłych i starszych do udziału w nim, wykorzystywane będą różne formy promocyjne, tak aby w końcowym etapie to głównie osoby dorosłe stały się głównymi twórcami tych spotkań, a w dalszym etapie również współtwórcami innych projektów. – WRZEŚNIOWISKO to forma aktywnego, plenerowego spotkania sąsiedzko-rodzinnego, podczas którego mieszkańcy będą mieli możliwość do wspólnego poznania się, udziału w grach i zabawach integracyjnych, konkursach i zajęciach z kreatywnego myślenia . Spotkania te posłużą do zaprezentowania mieszkańcom nowych i alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego wspólnie z rodziną, które nie wymagają nakładów finansowych. Rodzinno-sąsiedzkie spotkania będą formą integracji lokalnej, pozwolą na lepsze

	<p>poznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz okazją do włączenia ich do wspólnego tworzenia Kultowni jako miejsca spotkań i wsparcia rozwoju dzieci i dorosłych.</p> <ul style="list-style-type: none"> - GWIAZDKOWY ANIOŁ będzie formą konkursu artystycznego skierowanego do szerokiego grona odbiorców. Dla lokalnych mieszkańców będzie to okazja do budowania poczucia własnej wartości, otwartości oraz zaradzaniu ich marginalizacji. Jednym z elementów tego projektu będzie wyłonienie, w drodze nominacji przez mieszkańców, osoby-aniola, który własnym przykładem inspiruje do działania, dzieli się swoim czasem i doświadczeniem, rozświetla codzienność tych, z którymi się spotyka, sam pozostając w cieniu i nie oczekując rozgłosu. - KULTOWE FERIE I WAKACJE – będzie to różna forma zajęć, warsztatów czy spotkań z zaproszonymi gośćmi skierowana do dzieci. Podczas tych zajęć dzieci będą miały możliwość poznania nowych, nieznanych dotąd rzeczy czy umiejętności np. tworzenia animacji cyfrowych, udzielania pierwszej pomocy, aktywnego spędzenia czasu wolnego, poznania nowych osób spoza swojego codziennego środowiska. 	
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty</p>	<p>Sposób oceny i miary</p>
	<p>Zwiększenie powierzchni użytkowej budynku świetlicy oraz remont budynku wolnostojącego pomoże w realizacji celów wychowawczych i społecznych. Zmodernizowany budynek będzie miejscem spotkań i działań na rzecz społeczności lokalnej (dzieci, dorosłych i seniorów).</p> <p>Modernizacja budynków należących do świetlicy pozwoli na organizację przedsięwzięć dla większej ilości osób.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adaptacja i remont budynku świetlicy i budynku wolnostojącego 2. Realizacja projektów edukacyjno-społecznych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ zajęcia dla dzieci – codziennie x 10 osób x 10 miesięcy ▪ zajęcia dla dzieci autystycznych – 1 raz w tygodniu x 11 osób x 10 msc ▪ spotkania pokoleń – 1 raz na 2 msc x 12 osób x 10 msc ▪ wrześniowisko – 2 razy x 40 osób ▪ gwiazdkowy anioł – 2 razy x 80 osób ▪ kultowe ferie i wakacje – codziennie przez okres trwania wolnego x 40 osób 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Lista zgłoszeń uczestników do konkursu ▪ Lista uczestników – spotkania pokoleń, wrześniowisko ▪ Dokumentacja zdjęciowa ▪ Zmiana wskaźnika dotyczącego liczby osób uczestniczących w zajęciach OCK
<p>Planowany czas realizacji</p>	<p>2017-2018</p>	
<p>Szacunkowy koszt</p>	<p>100 000 zł</p>	

Potencjalne źródła finansowania	EFRR, budżet miasta
--	---------------------

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 19. Opis projektu nr 2

Projekt nr 2	
„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce, ul. Piękna 12 Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka
Opis stanu istniejącego	<p>Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce – największa tego typu placówka w Ostrołęce funkcjonuje w Wojciechowicach od ponad 55 lat i na stałe wpisało się w jego krajobraz. Wychowankowie przedszkola w większości wywodzą się z rodzin o niskim statusie materialnym - 25% przedszkolaków, czyli 30 dzieci korzysta ze wsparcia społecznego. Pomimo starań dyrekcji przedszkola oraz pozyskiwania środków z wykorzystaniem inicjatyw społecznych brakuje środków na przeprowadzenie remontów, wyposażenie sal dydaktycznych i gabinetów terapii.</p> <p>Do przedszkola uczęszcza 120 przedszkolaków, w tym obok dzieci zdrowych uczy się 21 dzieci (17,5% ogółu dzieci) posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w tym: z autyzmem - 11 z niepełnosprawnością intelektualną - 4, z słabosłyszące - 1, z niepełnosprawnością ruchową - 1, z niepełnosprawnością sprzężoną - 3, zagrożone niedostosowaniem społecznym - 1.</p> <p>Przedszkole w związku ze swoją misją stawia na wsparcie dzieci niepełnosprawnych i integrację dzieci niepełnosprawnych i zdrowych.</p> <p>Projekt jest skierowany do dzieci niepełnosprawnych do 9 roku życia, dzieci z dysfunkcjami i zdrowych z osiedla Wojciechowice i terenów objętych rewitalizacją.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem projektu jest przystosowanie i wyposażenie pomieszczenia, w którym zostanie uruchomiona Sala Doświadczania Świata, wyremontowanie łazienki na potrzeby dzieci korzystających z terapii, wyremontowanie ciągu komunikacyjnego do Sali, przeszkolenie trzech nauczycieli specjalistów. Sala Doświadczania Świata to specjalne pomieszczenie z ograniczonym dopływem światła dziennego, wyposażone w różnorodne urządzenia stymulujące rozwój zmysłów - dotyku, wzroku, słuchu, równowagi, węchu i smaku. Zgromadzone w niej urządzenia dostarczą podopiecznym różnego rodzaju bodźców, których są pozbawieni w życiu codziennym lub mają problemy z ich odpowiednim wyodrębnieniem. Docelowo sala będzie służyła dzieciom z orzeczeniami i zdrowym z przedszkola oraz dzieciom objętym terapią zrzeszonych w stowarzyszeniu „Pomocna Dłoń”, dzieciom z klas integracyjnych i specjalnych z ZS nr 4 w Wojciechowicach i Kultowni, dzieciom objętym terapią w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ostrołęce, które zamieszkują na terenach objętych rewitalizacją, są objęte terapią, jednak z powodu braku miejsc nie zostały objęte terapią w Sali na terenie Poradni.</p>

	<p>Celem projektu jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie dzieci z niepełnosprawnościami i zdrowych do lepszego funkcjonowania w rodzinie oraz w społeczeństwie. 2. Umożliwienie dzieciom z niepełnosprawnościami i zdrowym lepszemu startu i nabycia kompetencji edukacyjnych i społecznych niezbędnych do podjęcia nauki szkolnej. 3. Poprawa funkcjonowania zmysłów, reakcji na bodźce, orientacji w przestrzeni i schemacie ciała, co umożliwi lepsze komunikowanie się ze światem zewnętrznym dzieciom z dysfunkcjami rozwojowymi oraz dzieciom zdrowym, ale z trudnościami w zachowaniu. 	
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach działań zostanie wyremontowane pomieszczenie na potrzeby Sali Doświadczeń (remont obejmie położenie tynków, pomalowanie ścian, wybicie okna, położenie podłogi i tapet, zakup właściwego wyposażenia, wyremontowanie łazienki oraz ciągów komunikacyjnych do Sali). Po zakończeniu remontu konieczne będzie przeszkolenie nauczycieli do prowadzenia zajęć w ramach Sali.</p>	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Udział w projekcie poprawi funkcjonowanie dzieci w różnych aspektach: rozwojowym, społecznym, emocjonalnym czy fizycznym. Korzystanie z terapii w ramach Sali, wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie dzieci, zmniejszy obszar wykluczenia społecznego, a tym samym ułatwi dzieciom z deficytami i zdrowym lepszy start w przyszłą edukację i życie.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <p>Powstanie Sali - remont pomieszczenia - szt. 1,</p> <p>Liczba szkoleń odbytych w ramach projektu-3, liczba godzin zajęć prowadzonych w Sali dla dzieci z przedszkola i z zewnątrz, liczba beneficjentów projektu - 120 przedszkolaków z PM Nr 5 i dzieci z zewnątrz, dzieci korzystające z terapii w ramach Sali z placówek z terenów objętych rewitalizacją.</p>	<p>Sposoby zmierzenia i oceny rezultatów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyniki przeprowadzonych ankiet ewaluacyjnych wśród uczestników programu: rodziców, nauczycieli, terapeutów ▪ Arkusze obserwacji dzieci korzystających z Sali, ▪ Listy obecności sporządzone w ramach programu.
Planowany czas realizacji	2017	
Szacunkowy koszt	70 000	
Potencjalne źródła finansowania	EFRR, budżet miasta	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 20. Opis projektu nr 3

Projekt nr 3		
Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczyпка		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	ul. I Armii Wojska Polskiego działka nr ewid. 30262, 30263 Podobszar I – Wojciechowice	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka	
Opis stanu istniejącego	Teren porośnięty trawą oraz drzewami liściastymi i iglastymi oraz grupami krzewów liściastych. Przez projektowany skwer przebiegają chodniki z kostki betonowej i asfaltu. Mimo wykonywania wymaganych, sezonowych prac pielęgnacyjnych skwer przez chaotyczne nasadzenia sprawia wrażenie nieuporządkowanego, urządzenia (ławki, kosze na śmieci) są zniszczone, wiele drzew jest chorych. Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowany problem dotyczący niewystarczającego zagospodarowania przestrzeni podobszaru rewitalizacji oraz braku miejsc spotkań dla mieszkańców.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest zwiększenie atrakcyjności miejskiej przestrzeni publicznej poprzez nadanie nowych funkcji społecznych, a także ożywienie terenu skweru dla stworzenia miejsca aktywnego wypoczynku oraz integrującego mieszkańców z podobszaru rewitalizacji – os. Wojciechowice. Grupą docelową projektu będą stanowić mieszkańcy os. Wojciechowice.	
Zakres realizowanych działań	Na terenie skweru zaprojektowano usunięcie części drzew (głównie chorych starych topól) i krzewów, głównie żywopłotów, przebudowę nawierzchni utwardzonych istniejących alejek, budowę placyków do wypoczynku biernego oraz czynnego – z urządzeniami fitness oraz innymi obiektami małej architektury (urządzenia fitness, stolik do gry w szachy, ławki, kosze na śmieci) wraz z oświetleniem terenu. Skwer będzie miejsce spotkań i integracji międzysąsiedzkiej	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Zagospodarowanie skweru pozytywnie wpłynie na estetykę podobszaru rewitalizacji, a także przyczyni się do organizacji większej liczby nieformalnych spotkań sąsiedzkich, co będzie sprzyjało integracji i budowaniu tożsamości z miejscem zamieszkania <i>Wskaźniki:</i> Powierzchnia zagospodarowanego terenu w ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Wzrost liczby zorganizowanych spotkań sąsiedzkich
Planowany czas realizacji	2018-2019	
Szacunkowy koszt	1 053 268,44 zł	
Potencjalne źródła finansowania	budżet miasta	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 21. Opis projektu nr 4

Projekt nr 4	
Rozwój działalności spółdzielni socjalnej	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Kołobrzaska 11, w Ostrołęce powierzchnia 1044 m ² , Dz. Nr 30389/1 o obszarze 2611 m ² , 30389/2 o obszarze 266 m ² Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Spółdzielnia Socjalna „Samodzielność, Praca, Aktywność”
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Miasto Ostrołęka Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych Mazowieckie Inicjatywy Społeczne Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Mazowieckie Inicjatywy Społeczne to założyciele spółdzielni socjalnej osób prawnych pod nazwą Spółdzielnia Socjalna „Samodzielność, Praca, Aktywność”.
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Jak zostało wskazane w diagnozie na terenie os. Wojciechowice mieszka znaczna liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej. Dla tych osób brakuje form wsparcia mogącego pomóc im wrócić na rynek pracy i powrócić do funkcjonowania w społeczeństwie. Na terenie os. Wojciechowice jak również zostało zaznaczone w diagnozie istnieją obiekty niewykorzystywane, które mogą zostać przeznaczone na cele społeczne, jednym z nich jest budynek przy ul. Kołobrzaskiej 11, który przez długi okres czasu funkcjonował jako wojewódzki magazyn sprzętu obrony cywilnej w Ostrołęce. Istniejący budynek składa się z jednej kondygnacji nadziemnej bez podpiwniczenia o wymiarach 12,76 x 55,06 m. Teren wokół budynku jest zdegradowany i niezagospodarowany. Spółdzielnia posiada pozwolenie na budowę oraz dokumentację projektową, przedmiary robót budowlanych, kosztorysy inwestorskie. Nieruchomość jest użyczona nieodpłatnie spółdzielni przez Miasto Ostrołęka.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem realizacji projektu jest remont, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. Kołobrzaska 11 w Ostrołęce oraz wyposażenia na potrzeby Spółdzielni Socjalnej „Samodzielność, Praca, Aktywność”. Projekt ma na celu wzmocnienie powstałego podmiotu ekonomii społecznej poprzez przygotowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej oraz socjalnej dla jego działalności i rozwoju. Celem projektu jest stworzenie 35 nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. Celem Spółdzielni Socjalnej „Samodzielność, Praca, Aktywność” jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w mieście Ostrołęka poprzez stworzenie infrastruktury technicznej i socjalnej. Najważniejsze cele społeczne to: <ul style="list-style-type: none"> ▪ przywrócenie na rynek pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywizacji zawodowej poprzez stworzenie 35 nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych z terenów objętych programem rewitalizacji,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zatrudnione 35 osób niepełnosprawnych w tym 20 kobiet 15 mężczyzn z terenów objętych programem rewitalizacji, ▪ integracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności, ▪ rewitalizacja zdegradowanego budynku wraz z otoczeniem i nadanie mu nowych funkcji. <p>Grupą docelową projektu będą stanowić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, przede wszystkim mieszkańcy podobszaru I - os. Wojciechowice, ale także w miarę możliwości pozostałych części obszaru rewitalizacji.</p>			
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach przebudowy istniejącego budynku zaprojektowano nowy układ pomieszczeń dostosowany do potrzeb zakładu i zapewniający pracownikom odpowiednie warunki socjalne. Zaprojektowano pokoje biurowe, salę konferencyjną, pomieszczenia magazynowe, halę produkcyjną, szatnie i pomieszczenia higieniczno-sanitarne dla kobiet i mężczyzn oraz osób niepełnosprawnych, oraz pomieszczenie socjalne; pomieszczenie porządkowe, węzeł cieplny i serwerownię.</p> <p>Przewiduje się dwie działalności: usługową związaną z ogrodnictwem, sprzątnięciem, usługi związane z układaniem bruku i kostki brukowej – wykonywanie chodników itp. oraz małą poligrafię. Na stałe będzie tam przebywało ok. 5 osób – pozostałe osoby będą wykonywać swoją pracę na terenie miasta. W celu zapewnienia dostępności budynku dla osób niepełnosprawnych adaptowano istniejącą pochylnię przy wejściu głównym, zaprojektowano pochylnię przy wejściu od strony elewacji południowo – wschodniej. Wszystkie pomieszczenia socjalne, higieniczno-sanitarne, biurowe, korytarze są przystosowane dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>Projekt będzie polegał na dokończeniu remontu, przebudowy i zmianę sposobu użytkowania budynku przy ul. Kołobrzeska 11 w Ostrołęce oraz zakupu wyposażenia na potrzeby Spółdzielni Socjalnej „Samodzielność, Praca, Aktywność” i zatrudnienia 35 osób niepełnosprawnych z terenów objętych programem rewitalizacji.</p>			
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">Prognozowane rezultaty</td> <td style="width: 40%;">Sposób oceny i miary</td> </tr> </table>		Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary		
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2">Rezultaty twarde</td> </tr> </table>		Rezultaty twarde	
	Rezultaty twarde			
	Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania magazynu obrony cywilnej w ramach remontu i przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku oraz prowadzonej nowej działalności w budynku przy ul. Kołobrzeskiej 11	Protokół odbioru prac inwestycyjnych, odbiór budynku przez inspektora nadzoru technicznego.		
	Zakup wyposażenia socjalnego dla pracowników.	Protokół odbioru wyposażenia.		
Zatrudnienie 35 osób niepełnosprawnych.	Umowy o pracę.			
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2">Rezultaty miękkie</td> </tr> </table>		Rezultaty miękkie		
Rezultaty miękkie				
Przywrócenie (reintegracja) na rynek pracy, poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób o niskiej zatrudnialności oraz umożliwienie	Poziom zatrudnienia w spółdzielni.			

	osobom bezrobotnym aktywizację zawodową.	
	Realizacja doniosłych społecznie celów, takich jak tworzenie więzi międzyludzkich oraz reintegracja społeczna i reintegracja zawodowa - podejmowanie działań mających za przedmiot odbudowanie i podtrzymanie u członka spółdzielni umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, a także działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.	Poziom zatrudnienia w spółdzielni.
	Prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej na rzecz swoich członków oraz środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczna w sferze działań publicznych zawartych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;	Poziom zatrudnienia w spółdzielni.
	Wsparcie rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.	Poziom zatrudnienia w spółdzielni.
Planowany czas realizacji	2017-2018	
Szacunkowy koszt	2 022 643,78 zł	
Potencjalne źródła finansowania	EFS, EFRR, budżet miasta	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 22. Opis projektu nr 5

Projekt nr 5	
Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Mazowiecka 2, działka nr 21002/6 o pow. 0,0844 ha Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Miasto Ostrołęka
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Jak zostało wskazane w diagnozie na terenie os. Wojciechowice mieszka znaczna liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej. Dla tych osób brakuje form wsparcia mogącego pomóc im wrócić na rynek pracy i powrócić do funkcjonowania w społeczeństwie.

	<p>Na terenie os. Wojciechowice jak również zostało zaznaczone w diagnozie istnieją obiekty niewykorzystywane, które mogą zostać przeznaczone na cele społeczne, jednym z nich jest budynek przy ul. Mazowieckiej 2. Budynek ten wymaga rozbudowy, przebudowy i zmiany sposobu użytkowania, przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Budynek przez długi okres czasu nie był remontowany. Występują pęknięcia ścian w południowej części budynku. Dach budynku przecieka co powoduje zacieki na ścianach wewnątrz budynku. Łazienki są нефункционалне dla osób niepełnosprawnych. Brak windy uniemożliwia osobom niepełnosprawnym na uczestnictwo w pracowniach na pierwszym piętrze.</p>	
<p>Cel projektu/przedsięwzięcia</p>	<p>Celem realizacji projektu jest remont, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. Mazowieckiej 2 oraz wyposażenie na potrzeby Warsztatu Terapii zajęciowej „Motylki”. Celem projektu jest stworzenie 3 nowych pracowni dla osób niepełnosprawnych oraz poprawienie jakości funkcjonowania dotychczasowych pracowni warsztatu.</p> <p>Najważniejsze cele społeczne to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ utworzenie nowych pracowni dla WTZ „Motylki” oraz przyjęcie nowych uczestników do warsztatu, ▪ stworzenie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania i przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia pracy ▪ integracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności ▪ remont zdegradowanego budynku wraz z otoczeniem i nadaniem mu nowych funkcji dla potrzeb osób niepełnosprawnych <p>Grupą docelową projektu będą stanowić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby niepełnosprawne przede wszystkim mieszkańcy podobszaru I - os. Wojciechowice, ale także w miarę możliwości pozostałych części obszaru rewitalizacji.</p>	
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>W ramach remontu i przebudowy istniejącego budynku zostanie zaprojektowany nowy układ pomieszczeń dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych zapewniając uczestnikom i pracownikom odpowiednie warunki socjalne. Zostaną zaprojektowane pokoje biurowe, pokoje na pracownię, szarnia oraz pomieszczenia socjalne, pomieszczenia porządkowe. Po przeprowadzonym remoncie konieczny będzie zakup wyposażenia na potrzeby utworzenia nowych pracowni warsztatu i przyjęcie nowych osób niepełnosprawnych.</p> <p>W omawianym budynku będą prowadzone zajęcia terapii zajęciowej dla 15 osób niepełnosprawnych.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty</p>	<p>Sposób oceny i miary</p>
<p>Rezultaty twarde</p>		
<p>Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania w ramach remontu i przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku przy ul. Mazowieckiej 2.</p>		<p>Protokół odbioru prac inwestycyjnych, odbiór budynku przez inspektora nadzoru technicznego.</p>
<p>Zakup wyposażenia socjalnego dla pracowników.</p>		<p>Protokół odbioru wyposażenia.</p>

	Przyjęcie osób niepełnosprawnych do WTZ.	Poziom uczestnictwa WTZ.
	Rezultaty miękkie	
	Realizacja doniosłych społecznie celów, takich jak tworzenie więzi międzyludzkich oraz reintegracja społeczna i reintegracja zawodowa - podejmowanie działań mających za przedmiot odbudowanie i podtrzymanie u członka spółdzielni umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, a także działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.	Poziom uczestnictwa WTZ.
	Prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej na rzecz swoich członków oraz środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczna w sferze działań publicznych zawartych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;	Poziom uczestnictwa WTZ.
	Wsparcie rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.	Poziom uczestnictwa WTZ.
Planowany czas realizacji	2018	
Szacunkowy koszt	2 000 000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	EFS, EFRR, budżet miasta	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 23. Opis projektu nr 6

Projekt nr 6	
Razem, Aktywnie, Pozytywnie	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	07-410 Ostrołęka ul. Kołobrzeska 15 Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Ostrołęce
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce, Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Ostrołęce, Wojewódzki Urząd Pracy w Ostrołęce, Mazowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Warszawie
Opis stanu istniejącego	Projekt jest odpowiedzią na potrzeby i problemy osób wykluczonych społecznie ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych. Obecne potrzeby osób bezdomnych dotyczące zapewnienia im schronienia są niezaspokojone w pełnym zakresie. Dlatego też w ramach projektu planuje się adaptację budynku przy ul.

	<p>Kołobrzeskiej 15, będącego w zasobach miasta Ostrołęki. Dzielnica ta wymaga podjęcia działań mających na celu poprawę infrastruktury społecznej. W związku z powyższym ww. budynek zostanie zaadaptowany na potrzeby osób bezdomnych. Obecny stan techniczny budynku nie pozwala na jego bezpieczne użytkowanie.</p>
<p>Cel projektu/przedsięwzięcia</p>	<p>Głównym celem projektu będzie aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnym. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej 12 mężczyzn ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych, ▪ przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych 12 mężczyzn, ▪ nabycie, podniesienie lub zmianę kompetencji zawodowych 12 mężczyzn, ▪ nabycie lub zwiększenie doświadczenia zawodowego 12 mężczyzn, ▪ poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób bezdomnych, ▪ remont i modernizacja budynku służącego realizacji celu głównego. <p>Grupą docelową projektu będą stanowić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezdomne przebywające na podobszarze I - os. Wojciechowice, ale także w miarę możliwości z pozostałych części obszaru rewitalizacji.</p>
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>Projekt pn. "RAP- Razem, Aktywnie, Pozytywnie", będzie realizowany przez Klub Integracji Społecznej "Progres" znajdujący się w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Ostrołęce. W projekcie zostaną podjęte zindywidualizowane działania z zakresu reintegracji społeczno- zawodowej tj:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cykl szkoleniowo-edukacyjny będzie realizowany przez pracowników Klubu Integracji Społecznej "Progres" we współpracy z doradcami Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Ostrołęce i Mazowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Spadochron. Celem zajęć warsztatowych jest zwiększenie świadomości posiadanych predyspozycji zawodowych, mocnych i słabych stron, sprecyzowanie celów zawodowych oraz zaplanowanie działań prowadzących do ich realizacji. ▪ Poznanie siebie - indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, których celem jest identyfikacja i zwiększenie świadomości posiadanych cech, umiejętności i kwalifikacji możliwych do wykorzystania w przyszłej pracy zawodowej. ▪ Moja wizytówka – dokumenty aplikacyjne – zasady pisania CV i listu motywacyjnego oraz przygotowanie się do rozmowy z pracodawcą. ▪ Co nas motywuje do działania - jak wzmocnić samoocenę i zwiększyć motywację do poszukiwania pracy. ▪ Szansa na własny biznes - jak tworzyć przedsiębiorstwa społeczne. 2. Praca socjalna z uczestnikami projektu prowadzona w sposób ciągły przez cały okres trwania projektu. 3. Prace społecznie użyteczne w wymiarze 40 godzin miesięcznie (2 razy w tygodniu po 5 godzin dziennie)przez okres 6 miesięcy z jednoczesną nauką zawodu w zakresie wykonywania prac

	<p>remontowo-budowlanych. Prace wykonywane będą w budynku znajdującym się w zasobach miasta Ostrołęki przy ul. Kołobrzeskiej 15 w Ostrołęce, który w przyszłości ma być wykorzystany na potrzeby osób bezdomnych.</p> <p>4. Dwa spotkania konsultacyjne moderowane przez doradców Mazowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej i pracowników KIS, mające na celu wypracowanie rozwiązań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Odbiorcami spotkań będą osoby/instytucje/organizacje pozarządowe z terenu Ostrołęki zainteresowane tematyką przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty</p>	<p>Sposób oceny i miary</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Objęcie wsparciem z zakresu reintegracji społeczno - zawodowej ww. grup klientów pomocy społecznej poprawi funkcjonowanie społeczne uczestników projektu oraz wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie tych osób, a w konsekwencji zmniejszy obszar wykluczenia społecznego. Zakłada się, iż wsparcie uzyskane w ramach projektu przyczyni się do wzmocnienia motywacji do uzupełnienia wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, podejmowania różnorodnych form aktywności mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej uczestników projektu, wzrostu aktywności życiowej, społecznej itp. <p>Wskaźniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ adaptacja budynku na potrzeby osób bezdomnych przy ul. Kołobrzeskiej 15; ▪ poprawa sytuacji materialno- bytowej 12 uczestników projektu; ▪ nabycie kompetencji społecznych u 12 uczestników projektu; ▪ podniesienie kompetencji zawodowych u 12 uczestników projektu; ▪ zdobycie doświadczenia zawodowego u 12 uczestników projektu; 	<p>Monitoring kontraktów socjalnych przez pracownika socjalnego, uzyskane zaświadczenia, certyfikaty, ilość osób korzystających z noclegu, protokół odbioru prac adaptacyjnych</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poszerzenie oferty wsparcia dla osób bezdomnych; ▪ wyeliminowanie stereotypów dzielnicowych. 	
Harmonogram i kosztorys		
Planowany czas realizacji	2017	
Szacunkowy koszt	85 728,00zł	
Potencjalne źródła finansowania	Środki miasta Ostrołęki, środki Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce, dotacja budżetu państwa	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 24. Opis projektu nr 7

Projekt nr 7	
Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	<p>Galeria Ostrołęka - nieruchomość zabudowana - murowany narożny budynek., Plac Gen. J. Bema 14</p> <p>Nr geodezyjny 3181/1</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia zabudowy gruntu 208 m² - kubatura obiektu 1635 m³ - powierzchnia użytkowa 653 m² <p>Podobszar II – Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa</p>
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Ostrołęckie Centrum Kultury
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego Opis problemu, stanu obiektu, miejsca, które chcemy zmienić.	<p>Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowany problem dotyczący niewystarczającej oferty kulturalnej dla mieszkańców podobszaru rewitalizacji oraz niskiego uczestnictwa w życiu kulturalnym. Problem ten dotyczy w dużej mierze osób starszych, które stanowią ponad 20% całego podobszaru. Dodatkowo w diagnozie zostały wskazane obiekty będące potencjałem tego terenu, ale jednocześnie będące w złym stanie technicznym, jednym z nich jest Budynek Galerii Ostrołęka.</p> <p>Budynek Galerii zlokalizowany jest przy Placu Bema, który posiada infrastrukturę parkową z alejkami spacerowymi, zadrzewieniem i zakrzewieniem oraz gazonami kwiatowymi. Dzięki tej infrastrukturze Galeria oprócz działalności wystawienniczej i edukacyjnej w swoim obiekcie ma możliwość wychodzenia ze swoją działalnością do szerokiego grona odbiorców, w szczególności osób starszych chętnie korzystających z wypoczynku w tym mini parku. Galeria organizuje w tym miejscu wystawy plenerowe fotografii, rzeźby itp. oraz w okresie lata mini koncerty plenerowe „Pod Wierzbą”, które od wielu lat odbywają się w czwartkowe letnie wieczory.</p>

<p>Cel projektu/przedsięwzięcia</p>	<p>Celem głównym projektu jest zwiększenie dostępności oferty kulturalnej Miasta Ostrołęki. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ polepszenie atrakcyjności miejsca i budowanie tożsamości mieszkańców Starego Miasta. ▪ powstrzymanie postępującego procesu degradacji budynku, który ma ponad stuletnią historię. ▪ wykorzystanie zasobów Galerii dla zwiększenia jej atrakcyjności dydaktyczno-kulturalnej. Dzięki inwestycji wzmocni się działalność artystyczna, zwiększając dostęp do kultury mieszkańcom, poprawiając warunki do podniesienia jakości ich życia i otoczenia a to z kolei pozwoli na odwrócenie zagrożeń wykluczenia społecznego i ekonomicznego oraz innych niekorzystnych tendencji społecznych występujących na osiedlu Stare Miasto. <p>Odbiorcami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji, którzy będą mieli pierwszeństwo w uczestniczeniu w zajęciach i wydarzeniach organizowanych przez Galerię.</p>	
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>W ramach projektu planuje się wykonanie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przebudowa i wzmocnienie konstrukcji budowlanej, przeprowadzenie niezbędnych prac remontowo-modernizacyjnych, ▪ docieplenie budynku poprzez wykonanie termoizolacji podtynkowej oraz wykonanie nowej elewacji budynku, ▪ zwiększenie sali wystawowej, ▪ przebudowa i adaptacja pomieszczeń na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej w zakresie plastyki, ▪ zakup profesjonalnego wyposażenia pracowni plastycznych i pracowni fotograficznej, ▪ zakup pieca do wypału ceramiki, ▪ instalacja monitoringu całości obiektu, ▪ instalacja profesjonalnego oświetlenia wystawowego i systemu zawieszonych do realizacji różnego rodzaju ekspozycji wystawowych. <p>Po przeprowadzeniu niezbędnych prac w budynku Galerii zostanie rozszerzona dotychczas prowadzona oferta poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie liczby spotkań artystów, tworząc odpowiednie warunki do rozwoju tradycji kulturalnych. ▪ zwiększenie oferty cykli zajęć plastycznych tj. zajęć z decoupage, ceramiki, wikliny ect., skierowanych do grupy osób, które zakończyły aktywność zawodową, lecz w dalszym ciągu chcą rozwijać się i obcować z kulturą. ▪ powstanie programu cyklicznych spotkań ze sztuką i wykładów pod nazwą „Sztuka dla seniora”, których celem jest rozwój intelektualny, poszerzenie wiedzy o historii sztuki i sztuce współczesnej, a także umożliwienie starszemu odbiorcy dostępu do oferty edukacyjnej Galerii. 	
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty</p> <p>Główny rezultatem będzie zwiększenie zainteresowania mieszkańców wydarzeniami organizowanymi przez Miasto, wzrost uczestnictwa w kulturze i zwiększenie integracji społecznej.</p>	<p>Sposób oceny i miary</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Lista uczestników bądź liczba sprzedanych biletów na wydarzenia

	<p><i>Wskaźniki:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba zrewaloryzowanych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach 1 szt. Liczba nowych ofert programowych, t.j. plastyczne zajęcia edukacyjne w Galerii: <ul style="list-style-type: none"> ceramiczne 4 x m-c x 10 m-cy x 15 os. decoupage 4 x m-c x 10 m-cy x 15 os. wiklina 4 razy w m-cu x 10 m-cy x 15 os. Spotkania ze sztuką „Sztuka dla seniora” (Galeria Ostrołęka): 1 raz w m-cu x 10 m-cy x 50 os. Koncerty „Pod wierzwą” (Galeria Ostrołęka): 2 razy w m-cu x 2 m-ce x 200 os. Wystawy plenerowe na Placu Bema: 1 raz na m-c x 5 m-cy 	<p>organizowane przez Galerię</p> <ul style="list-style-type: none"> Listy obecności uczestników zajęć Listy uczestnictwa Umowy wypożyczenia wystaw, dokumentacja zdjęciowa
Planowany czar realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt	3 200 000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Miasta Ostrołęki – 480.000 PLN Fundusze Europejskie – 2.720.000 PLN	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 25. Opis projektu nr 8

Projekt nr 8	
Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	<p>Części działek nr 10833/1, 10833/2, 20352/2, 21661/1, 20569, 20352/5</p> <p>Działka nr 20993/4 – Berka Joselewicza 2, pow. 0,4071ha</p> <p>Podobszar II – Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa</p>
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka
Opis stanu istniejącego	<p>Aktualny stan techniczny i przestrzenny terenu stanowi bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa potencjalnych użytkowników obszaru i społeczności lokalnej – miejsce zwiększonej aktywności przestępczej (kradzieże, rozboje) z uwagi na braki w oświetleniu, tereny zarośnięte/osłonięte, niezagospodarowane, z ograniczonymi możliwościami nadzoru i penetracji terenu. Jednocześnie przedmiotowy obszar stanowi niewykorzystany potencjał jako miejsce aktywizacji kulturalnej i społecznej dla mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją.</p> <p>Na osiedlach, które zostały zidentyfikowane jako zdegradowane od wielu lat można zauważyć zanikanie działalności gospodarczej i przedsiębiorczości. Zagospodarowanie terenu ma na celu</p>

	<p>przyciągnięcie nowych przedsiębiorców na ten obszar, by stał się dzięki nabrzeżom atrakcyjny gospodarczo. Ponadto wśród zabytkowej lub stylizowanej architektury zarówno Starego Miasta jak i osiedla Wojciechowice koncentruje się przede wszystkim społeczność wieku emerytalnego, co stanowi o separacji i wykluczeniu terenu z potencjalnego zainteresowania przedsiębiorców i życia kulturalnego, społecznego miasta.</p> <p>Ponadto problemem zidentyfikowanym w diagnozie obszaru rewitalizacji jest niewystarczająca liczba bądź brak miejsc w przestrzeni publicznej, która byłaby uporządkowana i udostępniona w celu spędzania wolnego czasu.</p> <p>W ramach projektu planuje się także wykonać prace modernizacyjne budynku z roku 1952 w którym swoją siedzibę ma Urząd Stanu Cywilnego.</p> <p>Obecnie urząd stanu cywilnego, w którym odbywają się śluby wygląda mało reprezentacyjnie. Modernizacji wymagają pomieszczenia wewnątrz w tym sala ślubów jak i wejście do budynku i ściany zewnętrzne budynku. Teren wokół budynku jest niezagospodarowany i zaniedbany.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem projektu jest ożywienie obszaru rewitalizacji poprzez przywrócenie, nadanie mu nowych funkcji społeczno-gospodarczych oraz zatrzymanie degradacji przestrzennej.</p> <p>Celem szczegółowym projektu jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych, na których nasilają się niepożądane zjawiska społeczne i ekonomiczne, ▪ stworzenie miejsca integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji i spędzania wolnego czasu ▪ poprawa jakości świadczonych usług publicznych, ▪ poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji ▪ zwiększenie atrakcyjności obszaru dla potencjalnych podmiotów gospodarczych, ▪ podniesienie atrakcyjności terenu Starego Miasta, ▪ podniesienie walorów estetycznych i użytkowych budynku USC <p>Odbiorcami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji, którzy będą codziennymi użytkownikami nowo zagospodarowanej przestrzeni. Poza tym efekty projektu przyczynią się do zachęcenia do zakładania nowych działalności gospodarczych przez zainteresowane podmioty z obszaru rewitalizacji bądź dotychczas działające poza obszarem.</p>
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach projektu planuje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie terenu nabrzeży rzeki Narew w tym: przebudowę zjazdu z ul. Spacerowej w ul. Wioślarską, budowę schodów w ul. Spacerowej na taras brzegowy i rozbudowa schodów z ul. Spacerowej w kierunku ul. Staromostowej, przebudowę umocnień brzegowych wzdłuż głównego nurtu rzeki, przebudowę i budowę ciągu pieszego i rowerowego wzdłuż korony wału przeciwpowodziowego wraz z elementami małej architektury, W części terenu położonej na południe od osi mostu gen. Madalińskiego planuje się: przebudowę drogi dojazdowej do portu, budowę amfiteatru z demontowanymi na sezon zimowy siedziskami i rozkładaną sceną, przebudowę umocnień brzegowych wzdłuż głównego nurtu rzeki, przebudowę i budowę ciągu pieszego

	i rowerowego wzdłuż korony wału przeciwpowodziowego wraz z elementami małej architektury, budowę ciągu pieszo-jezdnego od ul. Króla Jana Kazimierza do korony wału przeciwpowodziowego. 2. Modernizację budynku USC oraz zagospodarowanie terenu wokół budynku (przebudowa planu wraz z nawierzchnią, wykonanie nasadzenia zieleni, montaż elementów małej architektury)	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Głównym rezultatem podejmowanych działań będzie zwiększenie atrakcyjności gospodarczej obszaru rewitalizacji, a także rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup społecznych <i>Wskaźniki:</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ▪ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją ▪ Liczba wydarzeń zorganizowanych na nowo powstałych przestrzeniach publicznych 	Protokół odbioru z wykonanych prac Statystyka Beneficjenta – liczba organizowanych imprez
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt	Zagospodarowanie nabrzeży 18 000 000zł brutto Modernizacja budynku USC 684 464,09zł brutto Razem 18 684 464,09zł	
Potencjalne źródła finansowania	EFRR – 14 947 571,27 Wkład własny – 3 736 892,82	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 26. Opis projektu nr 9

Projekt nr 9	
„Razem łatwiej”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie (podobszar II), ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Opis stanu istniejącego	Projekt stanowi odpowiedź na zidentyfikowany problem dotyczący dużego odsetka osób korzystających z pomocy społecznej oraz osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób z niepełnosprawnością z orzeczoną znacznym, umiarkowanym lub lekkim stopniem niepełnosprawności lub równoważnym orzeczeniem oraz pełnoletnich wychowanków przebywających lub opuszczających

	pieczę zastępczą oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze i zakłady poprawcze, będących w wieku aktywności zawodowej.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Głównym celem projektu będzie nabycie kompetencji społeczno-zawodowych zwiększających szanse na zatrudnienie 36 osób z obszaru rewitalizacji, w tym: 24 kobiet i 12 mężczyzn, pełnoletnich wychowanków przebywających lub opuszczających pieczę zastępczą, młodzieżowe ośrodki wychowawcze i zakłady poprawcze oraz kobiet/mężczyzn z niepełnosprawnością z orzeczoną znaczną, umiarkowaną lub lekką stopniem niepełnosprawności lub równoważnym orzeczeniem będących w wieku aktywności zawodowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nabycie lub rozwinięcie kluczowych kompetencji społecznych 36 kobiet/mężczyzn ▪ pokonanie barier w kontaktach interpersonalnych 36 kobiet/mężczyzn ▪ nabycie, podniesienie lub zmiana kwalifikacji zawodowych 31 kobiet/mężczyzn ▪ nabycie lub zwiększenie doświadczenia zawodowego 31 kobiet/mężczyzn ▪ poprawę stanu zdrowia 26 osób z niepełnosprawnością. 	
Zakres realizowanych działań	<p>Działania projektu zostaną podzielone na następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diagnoza indywidualnych potrzeb uczestników projektu i określenie ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej dla uczestników projektu. ▪ Aktywizacja społeczna. ▪ Aktywizacja edukacyjna. ▪ Aktywizacja zdrowotna. ▪ Aktywizacja zawodowa. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Udział w projekcie poprawi funkcjonowanie społeczne rodzin uczestników projektu oraz wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie tych osób, a w konsekwencji zmniejszy obszar wykluczenia społecznego. Zakłada się, iż wsparcie uzyskane w ramach projektu przyczyni się budowania sieci kontaktów w społeczności lokalnej, wzmacniania motywacji do uzupełnienia wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, podejmowania różnorodnych aktywności mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej uczestników projektu, dążeniu do wzrostu aktywności życiowej, poprawy stanu zdrowia itp.</p> <p>Wskaźniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem 	Wydane zaświadczenia ukończonych warsztatów

	społecznym objętych wsparciem w projekcie	
Planowany czas realizacji	2017-2018	
Szacunkowy koszt	495 739, 05 zł	
Potencjalne źródła finansowania	EFS, Środki z budżetu Miasta	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 27. Opis projektu nr 10

Projekt nr 10		
Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany na podobszarze I, ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	
Opis stanu istniejącego	Utworzenie Dziennego Domu Pobytu Seniora „Senior – Wigor” oraz zakres i poziom świadczonych w nim usług będzie odpowiedzią na potrzeby ostrołęckich seniorów chcących aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Dom będzie miał swoją siedzibę w budynku będącym w trwałym zarządzie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Ostrołęce przy ul. Spokojnej 16.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem działalności Domu będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uaktywnienie społeczne seniorów i umożliwienie im samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, ▪ Polepszenie funkcjonowania psychologiczno-fizycznego osób starszych poprzez prowadzone działania terapeutyczne, ogólnousprawniające formy terapii rehabilitacyjnej, profilaktykę zapewniającą utrzymanie aktualnego stanu i niedopuszczenie do pogłębiania się dysfunkcji poprzez diagnozę indywidualnych potrzeb i możliwości, ▪ Organizowanie działań służących rozwojowi osób starszych poprzez popularyzację interesujących ich zagadnień. <p>Grupą docelową są seniorzy mieszkający na obszarze rewitalizacji.</p>	
Zakres realizowanych działań	<p>Projekt będzie realizowany w następujących etapach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Adaptacja budynku (wykonanie termoizolacji budynku, zamontowanie windy, dostosowanie pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych, itp.), ▪ Wyposażenie budynku do minimalnego standardu warunków lokalowych określonych w dokumentacji konkursowej. ▪ Dom obejmie wsparciem 30 mieszkańców obszaru rewitalizacji w wieku powyżej 60 roku życia. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Dom obejmie wsparciem 30 mieszkańców Ostrołęki, w wieku powyżej 60 roku życia, którzy z powodu choroby lub innych przyczyn, wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawieni lub rodzina nie może takiej pomocy	Listy osób korzystających z domu seniora, zmniejszenie liczby osób oczekujących na miejsce w domu opieki

	zapewnić. Objęcie owej grupy działaniami aktywizującymi pozwoli przełamać izolację społeczną seniorów oraz poprawić ich funkcjonowanie społeczne i zdrowotne. <i>Wskaźniki:</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba seniorów objętych wsparciem 	
Planowany czas realizacji	2017	
Szacunkowy koszt	250 000, 00 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Dotacja Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Środki z budżetu Miasta	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 28. Opis projektu nr 11

Projekt nr 11	
NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany na podobszarze I, ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Opis stanu istniejącego	Projekt skierowany będzie do 180 osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej będących w wieku aktywności zawodowej, zamieszkałych na terenie obszaru rewitalizacji zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne związane głównie z bezrobociem, uzależnieniami oraz problemami opiekuńczo – wychowawczymi. Jest to również obszar na którym zdiagnozowano występowanie dużej liczby zjawisk o charakterze przestępczym. Grupą docelową projektu będą w szczególności osoby mieszkające w blokach socjalnych na podobszarze III, wśród których znajdują się rodziny pochodzenia romskiego. Problemy tych osób zostały szczegółowo opisane w diagnozie. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się również dużym odsetkiem osób starszych. Zatem bardzo istotną sprawą jest uaktywnienie społeczne seniorów i umożliwienie im samodzielnego funkcjonowanie w społeczeństwie, poprzez organizowanie działań służących ich rozwojowi.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Głównym celem projektu będzie nabycie kompetencji społeczno-zawodowych zwiększających szanse na zatrudnienie 180 kobiet/mężczyzn korzystających ze świadczeń pomocy społecznej będących w wieku aktywności zawodowej, zamieszkałych na terenie obszaru rewitalizacji oraz wsparcie dla osób starszych. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ nabycie lub rozwinięcie kluczowych kompetencji społecznych ▪ nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych ▪ nabycie lub zwiększenie doświadczenia zawodowego, poprzez włączenie w prace rewitalizacyjne,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa relacji rodzicielskich, ▪ wsparcie 30 osób starszych. <p>Dodatkowo na ww. obszarze prowadzone będą w okresie wakacyjnym działania środowiskowe skierowane do uczestników projektu i ich otoczenia, których celem będzie wzrost umiejętności wychowawczych oraz rozwijanie prawidłowych relacji dorosły – dziecko, poprzez organizację czasu wolnego dzieciom i rodzinom w świetlicy objazdowej Radosny Świetlicobus.</p>	
Zakres realizowanych działań	<p>Projekt będzie realizowany w następujących etapach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cykl społeczny (warsztat kompetencji społecznych, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne). ▪ Cykl zawodowy (doradztwo zawodowe, prace społecznie – zawodowe, zajęcia edukacyjne z zakresu poradnictwa zawodowego). ▪ Działalność świetlicy objazdowej Radosny Świetlicobus. ▪ Organizacja grup wsparcia i zajęć aktywizujących dla osób starszych. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Udział w projekcie poprawi funkcjonowanie społeczne uczestników projektu oraz wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie tych osób, a w konsekwencji zmniejszy obszar wykluczenia społecznego. Zakłada się, iż wsparcie uzyskane w ramach projektu przyczyni się do budowania sieci kontaktów w społeczności lokalnej, wzmacniania motywacji do uzupełnienia wykształcenia, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, podejmowania różnorodnych aktywności mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej, dążenia do wzrostu aktywności społecznej, poprawy kondycji psychofizycznej itp.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem ▪ Liczba seniorów objętych wsparciem 	<p>Wydane zaświadczenia ukończonych warsztatów</p> <p>Listy osób, które skorzystały z doradztwa</p>
Planowany czas realizacji	2017-2022	
Szacunkowy koszt	1 301 520 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Środki z budżetu Miasta, środki PUP	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

8.2. Projekty uzupełniające

Projekty uzupełniające stanowią głównie projekty o charakterze infrastrukturalnym, które będą przyczyniały się do poprawy komfortu życia mieszkańców oraz projekty o charakterze integracyjnym i aktywizującym, które nie mają jeszcze określonych ram finansowych i organizacyjnych. Poniżej znajduje się zestawienie projektów wraz z przyporządkowanymi obszarami realizacji.

Tabela 29. Zestawienie projektów uzupełniających

Lp.	Projekty uzupełniające	Obszar realizacji
1.	<p>Projekty dotyczące poprawy stanu technicznego i funkcjonalności obiektów przeznaczonych na cele społeczne. Projekty te stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy związane z niewystarczającą dostępnością do usług kulturalnych oraz oferty spędzania czasu wolnego, a także z niskim stopniem przedsiębiorczości na tym podobszarze.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Per causam ad animi. Celem projektu jest zwiększenie potencjału turystycznego, co przyczyni się do ożywienia społecznego i gospodarczego obszaru rewitalizacji poprzez kompleksową modernizację zabytkowej kamienicy i obiektów do niej przyległych w obrębie nieruchomości przy pl. gen. J. Bema 9 i przeznaczenie jej na działalność Muzeum Kultury Kurpiowskiej. Projektodawca: Muzeum Kultury Kurpiowskiej ▪ Termomodernizacja budynku przy ul. Kościuszki 29 działka nr 20619. Remont i modernizacja budynku oraz dostosowanie do pełnienia funkcji placówki oświatowej. Projektodawca: Miasto Ostrołęka 	Podobszar II
2.	<p>Projekty dotyczące zagospodarowania przestrzeni publicznych służących zwiększeniu dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej, stanowiące odpowiedź na zidentyfikowane problemy dotyczące niewystarczającej dostępności do oferty spędzania czasu wolnego, w szczególności sportowo-rekreacyjnej oraz niewykorzystania potencjału istniejących walorów środowiskowych obszaru.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie parku miejskiego położonego w obrębie ulic Romualda Traugutta, Tadeusza Sygietyńskiego, Józefa Piłsudskiego, Parkowa. W ramach projektu zostaną wykonane prace dotyczące budowy fontanny, oświetlenia, utworzenia placu zabaw dla dzieci starszych oraz wybiegu dla psów. Projektodawca: Miasto Ostrołęka ▪ Zagospodarowanie terenów zewnętrznych przy ul. Nadnarwiańskiej 2a. Celem projektu jest zagospodarowanie terenów zewnętrznych na zieleńce, miejsce wypoczynku dla osób starszych, plac zabaw dla dzieci, miejsce ćwiczeń i sportu dla osób starszych, niepełnosprawnych i młodzieży. Celem jest także integracja okolicznych mieszkańców, zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych oraz poprawa estetyki osiedla, a tym samym samopoczucia jego mieszkańców. Projektodawca: Wspólnota Mieszkaniowa „Wodnik 	Podobszar II
3.	<p>Projekty w zakresie zagospodarowanie terenów przyblokowych, w tym doposażenie placów zabaw i infrastruktury towarzyszącej (ławki parkowe, oświetlenie terenu, monitoring i inne). Problemy związane z niewystarczającym stopniem zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni wokół miejsca zamieszkania zostały zgłoszone podczas konsultacji społecznych. Dzięki realizacji projektów nastąpi zwiększenie atrakcyjności miejsca zamieszkania i aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży. Przewidziane projekty do realizacji w tym zakresie:</p>	Podobszar III

Lp.	Projekty uzupełniające	Obszar realizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości i wizerunku placu zabaw przy budynkach ul. Modrzejewskiej 19, 21. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Odnowienie elewacji i zagospodarowanie terenu przy ulicy H. Sienkiewicza 20,22, nr działki 20528, 20529. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Modernizacja placu zabaw położonego przy ul. Sienkiewicza 30A. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Modernizacja placu zabaw znajdującego się na terenie działki przy ul. Sienkiewicza 24/26. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego 	
4.	<p>Projekty dotyczące zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej, w tym utworzenie nowych miejsc postojowych wokół bloków, poprawa stanu nawierzchni dróg osiedlowych, zapewnienie dróg dojazdowych oraz zagospodarowanie przyblokowych terenów zieleni. Ważnym aspektem poruszonym przez mieszkańców są także kwestie związane z brakiem zapewnienia odpowiedniej obsługi komunikacyjnej terenów przyblokowych. Przewidziane projekty do realizacji w tym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości zamieszkiwania mieszkańców przy działkach przy ul. Sienkiewicza 18, 24-26; Orzeszkowej 1,3; Łęczysk 1; Kilińskiego 2A, 2B; Bema 7,7A,12 zabudowane budynkami mieszkalnymi. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Poprawa jakości zamieszkiwania przy działkach położonych przy ul. Psarskiego 16, 20; Parkowej 8; Gocłowskiego 3, 7, 7A; Wincentego Witosa 2A, 2B; Traugutta 2B, 4, 4A; Chetnika 3, 5, 6, 7; Szkolna 3, 7; Oskara Kolberga 3, 4, 5, 6 zabudowane budynkami mieszkalnymi. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Poprawa jakości zamieszkiwania przy działkach położonych przy ul. 11 Listopada, Hallera zabudowane budynkami mieszkalnymi o numerach 15, 17, 19, Hallera 16. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Poprawa terenu przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych ul. 11 Listopada 1,3,5 i Starosty Kosa 2A. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Poprawa wizerunku terenu przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych ul. gen. J. Hallera 18; nr działki 40442/6, 40732/7. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa wizerunku terenu przy budynkach przy ul. J. Piłsudskiego 19; nr działki 40259. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa wizerunku terenu przed budynkiem ul. A. Chętnika 9; na działce gruntu nr 40284. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa jakości i wizerunku terenu położonego przy budynkach przy ul. Celulozowej 2, 4, 6, 6A, 8 i ul. T. Sygietyńskiego 7 oraz terenu wokół garaży stałych na działkach gruntu nr 40243/9,14,15,17,18,19,29,33,35. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa 	Podobszar II Podobszar III
5.	<p>Projekty dotyczące poprawy jakości stanu technicznego budynków mieszkalnych, w szczególności w zakresie termomodernizacji. Podkreślanym przez mieszkańców aspektem jest zły stan techniczny części obiektów mieszkalnych, co przekłada</p>	Podobszar II Podobszar III

Lp.	Projekty uzupełniające	Obszar realizacji
	<p>się na komfort życia mieszkańców. Brak rozwiązań związanych z energooszczędnością negatywnie wpływa również na możliwości ograniczenia środków przeznaczanych na ogrzewanie mieszkań. Przewidziane projekty do realizacji w tym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości budynku przy ul. T. Sygietyńskiego 7 – docieplenie ścian zewnętrznych budynku mieszkalnego wielorodzinnego oraz zagospodarowanie terenu nr działki 40243/12. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Docieplenie ścian zewnętrznych budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. J. Piłsudskiego 23; nr działki 40243/25,27. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Docieplenie ścian zewnętrznych budynków mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. 11 Listopada 1, 3, 5 i Starosty Kosa 2A na gruncie działki nr 40397/3, 15. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Docieplenie ścian zewnętrznych budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. J. Hallera 18; nr działki 40730/4, 40442/5, 40732/6. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Docieplenie ścian zewnętrznych budynków mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. Celulozowej 2,4,6,8; nr działki 40243/9,14,16,19,35, Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Docieplenie ścian zewnętrznych budynków mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. H. Sienkiewicza 47,49,49A,51; nr działki 51662/15, 61, 65, 67. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Zagospodarowanie terenu przy ulicy H. Sienkiewicza 20,22, nr działki 20528, 20529. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Termomodernizacja ścian zewnętrznych budynków i zmiana sposobu ogrzewania dwóch budynków socjalnych przy ul. Sienkiewicza 46 i 48. Projektodawca: Miasto Ostrołęka ▪ Zagospodarowanie terenu bloku Łęczysk 10/14. Projektodawca: Spółdzielnia Mieszkaniowa „TURBO 	
6.	<p>Projekty aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną</p> <p>W ramach projektów będą wykorzystywały nowo utworzone i zagospodarowane przestrzenie publiczne i budynki użyteczności publicznej do realizacji poszerzonej oferty spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym szczególnie dzieci, młodzieży czy osób starszych. Ważnym elementem będzie organizacja wydarzeń dla społeczności lokalnych typu: festyny, pikniki rodzinne, biesiady sąsiedzkie, co przyczyni się do wzmocnienia więzi społecznych, zmniejszenia poziomu anonimowości budowy poczucia przynależności do lokalnej społeczności, co w dłuższej perspektywie przyczyni się do zwiększenia poziomu zaangażowania na rzecz swojego otoczenia. Projekty te w założeniach będą realizowane przez organizacje pozarządowe, które będą mogły pozyskać środki na ten cel w ramach minigrantów. Aby wzmocnić potencjał organizacji pozarządowych organizowane będą warsztaty, np. wspierające kreowanie postaw aktywnych, uczące przywództwa lokalnego (przede wszystkim dla osób młodych).</p>	Wszystkie podobszary rewitalizacji
7.	<p>Projekty rozwijające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji – Klub młodego przedsiębiorcy</p> <p>W związku ze zidentyfikowanym dużym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej, osób bezrobotnych oraz przekazywaniem negatywnych wzorców w rodzinie ważne jest podejmowanie działań mających na celu uświadamianie od najmłodszych lat istoty przedsiębiorczości i rozwoju postaw motywujących do zmiany dotychczasowego stylu życia. Powstanie klubu przedsiębiorczości prowadzonego przez lokalnego animatora będzie miało na celu zachęcenie młodzieży do zrealizowania własnego</p>	Wszystkie podobszary rewitalizacji

Lp.	Projekty uzupełniające	Obszar realizacji
	<p>pomysłu na minibiznes. Projekt będzie miał formę minigrantów. Zespół, który najlepiej opracuje projekt na zorganizowanie przedsięwzięcia dotyczącego rewitalizacji będzie otrzymywał środki na jego realizację. W ramach projektu młodzież nabędzie umiejętności planowania, kreowania nowych pomysłów, a także zwiększy się ich motywacja do działania poprzez pokazanie realnych możliwości na realizację swoich pomysłów.</p>	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest konieczność zapewnienia ich komplementarności w szerokim spektrum funkcjonowania. Komplementarność może mieć charakter:

- przestrzenny,
- problemowy,
- proceduralno-instytucjonalny,
- międzyokresowy,
- finansowy.

Komplementarność przestrzenna oznacza zastosowanie przy określaniu projektów rewitalizacyjnych kryterium ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami miasta. Efekty osiągnięte mogą również wpływać na otaczającą je przestrzeń i tam przynosić pośrednie rezultaty rewitalizacji. Mechanizm odpowiedzialny za komplementarność przestrzenną rewitalizacji powinien opierać się na monitorowaniu zmian zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrołęka w skali całego miasta, nie tylko obszaru zdegradowanego. Zaplanowane w ramach Programu rewitalizacji projekty swoim zasięgiem obejmują wszystkie podobszary rewitalizacji. Ze względu na fakt, że nie na wszystkich podobszarach istnieje jednakowy potencjał do realizacji projektów rewitalizacyjnych, część z nich, np. projekty realizowane przez MOPR, realizowana jest na jednym z podobszarów, ale odbiorcami działań będą wszyscy mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Należy jednocześnie zauważyć, że charakter realizowanych projektów nie wskazuje na to, aby wdrażanie projektów rewitalizacyjnych przyczyniło się do przenoszenia problemów w innych miejsce, powodując nawarstwienie problemów w innych częściach miasta. Ponadto część projektów uzupełniających dotyczy zagospodarowania przestrzeni i remontów obiektów położonych w różnych częściach podobszaru, te przestrzenie zgodnie z kolejnym działaniem uzupełniającym dotyczącym aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną będą wykorzystywane do prowadzenia działań „miękkich”.

Komplementarność problemową charakteryzuje uwzględnienie w projektach rewitalizacyjnych wszystkich trzech wymiarów PR. Projekty powinny wpływać na aspekt przestrzenny, społeczny i gospodarczy, tak aby żaden aspekt nie był pomijany i aby rewitalizacja nie skutkowałą wyłącznie pojedynczymi remontami. Przykładem wzajemnego dopełniania tematycznego są np. projekty infrastrukturalne związane np. z zagospodarowaniem przestrzeni publicznych, a następnie realizacja projektów społecznych wzmacniających więzi między sąsiadami na tych obszarach bądź modernizacja budynków użyteczności publicznej na cele społeczne i w których następnie prowadzona będzie działalność związana z aktywizacją zawodową, reintegracją itp. Ważnym tego typu projektem jest projekt realizowany na podobszarze I – Wojciechowice *Razem, Aktywnie, Pozytywni*, w ramach którego uczestnicy programu uczestniczą w pracach remontowych budynku, z którego sami później będą mogli korzystać. W Programie Rewitalizacji Miasta Ostrołęka określono projekty podstawowe i komplementarne, których cechy i spodziewane efekty korelują z wyżej wymienionymi aspektami zapewnia zwiększoną efektywność procesu oraz zyskanie dodatkowej wartości niż suma rozwiązanych problemów. W poniższej tabeli znajduje się zestawienie projektów podstawowych i uzupełniających wraz ze wskazaniem celów w poszczególnych sferach i kierunkom działań, które im odpowiadają. Wskazanie problemów, na które odpowiadają poszczególne projekty zostało opisane w tabelach ze szczegółową charakterystyką projektów w rozdz. 8.

Tabela 30. Komplementarność problemowa – powiązania przedsięwzięć z celami w poszczególnych sferach

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Powiązania		
		Cele strategiczne	Kierunki działań	Sfera
PROJEKTY PODSTAWOWE				
1.	„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK	1 3	1.1 1.2 1.3 3.2	Społeczna Techniczna
2.	„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”	1 3	1.1 1.4 3.2	Społeczna Techniczna
3.	Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczypka	3	3.4	Przestrzenno-funkcjonalna
4.	Rozwój działalności spółdzielni socjalnej	1 2 3	1.1 2.2 2.3 3.2	Społeczna Gospodarcza Techniczna
5.	Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”	1 3	1.1 1.4 3.2	Społeczna Techniczna
6.	Razem, Aktywnie, Pozytywni na Wojciechowicach	1 2 3	1.1 2.2 2.3 3.2	Społeczna Gospodarcza Techniczna
7.	Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka	1	1.2 1.3 3.2	Społeczna Techniczna
8.	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew	1 2 3	1.2 1.3 2.1 3.2 3.3	Społeczna Gospodarcza Przestrzenno-funkcjonalna
9.	„Razem łatwiej”	1 2	1.1 1.4 2.3	Społeczna Gospodarcza
10.	Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”	1 3	1.2 1.4 3.2	Społeczna Techniczna
11.	NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie	1 2	1.1 1.2 1.3 2.3	Społeczna Gospodarcza
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE				
1.	Projekty dotyczące poprawy stanu technicznego i funkcjonalności obiektów przeznaczonych na cele społeczne	1 3	1.2 3.2	Społeczna Techniczna
2.	Projekty dotyczące zagospodarowania przestrzeni publicznych służących zwiększeniu dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej	3	3.3	Przestrzenno-funkcjonalna
3.	Projekty w zakresie zagospodarowanie terenów przybłokowych	3	3.4	Przestrzenno-funkcjonalna

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Powiązania		
		Cele strategiczne	Kierunki działań	Sfera
4.	Projekty dotyczące zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej	3	3.5	Przestrzenno-funkcjonalna Techniczna
5.	Projekty dotyczące poprawy jakości stanu technicznego budynków mieszkalnych	3	3.1	Techniczna Środowiskowa
6.	Projekty aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną	1	1.2 1.3	Społeczna
7.	Projekty rozwijające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji – Klub młodego przedsiębiorcy	2	2.2	Gospodarcza

Źródło: opracowanie własne

Dla zapewnienia komplementarności należy również skorelować działania rewitalizacyjne z innymi działaniami podejmowanymi w ramach planowania strategicznego Miasta – w ramach pozostałych dokumentów dotyczących rozwoju obszaru: Strategia Rozwoju itp. Analogicznie władze Miasta powinny rozpatrywać inne dziedziny z uwzględnieniem Programu Rewitalizacji i możliwie wspierać określone w nim działania.

Komplementarność międzyokresowa wiąże się z powiązaniem obecnie realizowanych projektów z przedsięwzięciami, które zostały wdrożone w poprzedniej perspektywie finansowej na lata 2007-2013. Oznacza to, że efekty oraz doświadczenia z poprzednio realizowanych działań powinny w jak największym stopniu być wykorzystane w obecnie wdrażanym programie rewitalizacji. Przykładowo może być to uzupełnienie działań infrastrukturalnych z poprzedniej perspektywy o działania społeczne bądź kontynuowanie działań, które przynosiły pozytywne efekty na obszarze rewitalizacji. W poprzedniej perspektywie finansowej Miasto Ostrołęka realizowało w dużej mierze projekty związane z poprawą infrastruktury drogowej. Projekty te nie były realizowane na obszarze rewitalizacji. Innym projektem o charakterze rewitalizacyjnym był projekt dotyczący *Indywidualizacji procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III*. Efekty tego projektu mogą być wykorzystane przy realizacji działań związanych z rozwijaniem przedsiębiorczości bądź w zakresie poszerzenia oferty kulturalnej i edukacyjnej zaplanowane w ramach działania 1.2. Rozwój różnych form i zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej spędzania czasu wolnego.

Miasto realizowało również wcześniej Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ostrołęki, który w 2014 aktualizowano. W ramach tego programu zostały zrealizowane następujące przedsięwzięcia dotyczące obecnego obszaru rewitalizacji:

- *Modernizacja lokalu „Taniego Baru” Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Ostrołęce przy ulicy Kilińskiego 2A,*
- *Zagospodarowanie skweru przy ulicy Kopernika,*
- *Prace remontowo-konserwatorskie zespołu poklasztornego wraz z zagospodarowaniem parku i ogrodu przy Kościele pw. Św. Antoniego Padewskiego w Ostrołęce.*

Doświadczenia przy realizacji tych projektów mogą być wykorzystane przy realizacji obecnych projektów, ale nie będą one stanowiły ich kontynuacji.

Ponadto na osiedlu Wojciechowice zrealizowano szereg projektów dotyczących termomodernizacji budynków w ramach projektów pn. *Humanizacja i rewitalizacja budynku mieszkalnego przy ulicy Partyzantów 2,4,6,8,10,14, Legionów 15, Bielik i Makarowej 1*. Nie realizowano wówczas na tym obszarze projektów o charakterze społecznym, dlatego też obecnie realizowane projekty uzupełnią tę lukę.

W poprzedniej perspektywie zrealizowano również projekt *Rewitalizacja przestrzeni publicznej – park miejski przy ulicy Traugutta*, który obecnie będzie kontynuowany w ramach projektu uzupełniającego pn. *Zagospodarowanie parku miejskiego położonego w obrębie ulic Romualda Traugutta, Tadeusza Sygietyńskiego, Józefa Piłsudskiego, Parkowa*.

Jednocześnie należy podkreślić, że części działań zaplanowanych w poprzednim programie nie udało się zakończyć, dlatego też w obecnym programie będą kontynuowane działania w tym zakresie dotyczy to m.in. projektu:

- *Renowacja i modernizacja budynku Galerii Ostrołęka,*
- *Rewitalizacja przestrzeni publicznej – skwer Plac generała Józefa Bema,*
- *Rewitalizacja lewostronnej części wału przeciwpowodziowego z adaptacją na ścieżkę pieszo-rowerową,*
- *Uporządkowanie i zagospodarowanie terenu w obszarze dorzecza Narwi na terenie miasta Ostrołęki.*

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna dotyczy aspektu zarządzania procesem rewitalizacji, którego powodzenie w znacznej mierze uzależnione jest od wykreowania odpowiedniego systemu zarządzania rewitalizacją. System ten określa m.in. sposób podejmowania decyzji, czy podmioty biorące udział w procesie rewitalizacyjnym. System wdrażania i zarządzania został określony w rozdziale 12.

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że finansowanie projektów rewitalizacyjnych, wynikających z programu rewitalizacji opiera się na uzupełnianiu się i łączeniu wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka wystąpienia podwójnego dofinansowania.

Mechanizm zapewnienia komplementarności źródeł finansowania opierać się będzie na silnej koordynacji i synergii projektów rewitalizacyjnych ze środkami polityk i instrumentów zarówno programów operacyjnych, jak i krajowych. Podział korzystania z poszczególnych źródeł finansowania został określony w rozdziale 10.

10. Indykatywne ramy finansowe

Istotną częścią planowania sposobów finansowania działań i projektów jest zachowanie komplementarności źródeł finansowania, rozumianej jako łączenie źródeł prywatnych i publicznych. Wdrażanie Programu Rewitalizacji może być dokonywana przez różnego rodzaju podmioty tj. instytucje sektora publicznego, organizacje pozarządowe lub podmioty prywatne, dlatego w celu uzyskania jak najlepszych rezultatów ważna jest dywersyfikacja źródeł finansowania planowanych działań i projektów. W praktyce oznacza to możliwość korzystania publicznych i komercyjnych czy prywatnych zasobów oraz źródeł finansowania.

Do komercyjnych źródeł finansowania zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki czy obligacje komunalne. Ponadto niektóre działania mogą być współfinansowane przez środki własne przedsiębiorstw oraz podmiotów prywatnych czy pozarządowych.

Wśród źródeł publicznych największe znaczenie mają środki własne budżetu miasta, środki budżetu państwa, środki powiatowe lub wojewódzkie oraz fundusze pomocowe (szczególnie fundusze europejskie). W tym kontekście najważniejszymi programami są:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (RPO WM),
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIŚ),
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER).

Dodatkowo istnieje możliwość skorzystania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska, który odpowiada za realizację takich programów jak:

- Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- Sowa – energooszczędne oświetlenie uliczne
- PRONSUMENT i BOCIAN – wsparcie tworzenia mikroinstalacji OZE
- Edukacja ekologiczna

Wstępne założenia wykorzystania środków finansowych przy realizacji projektów rewitalizacyjnych zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 31. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nazwa przedsięwzięcia	Planowany czas realizacji	Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania (w zł)				SUMA
		pochodzące ze źródeł krajowych publicznych	pochodzące ze źródeł prywatnych	pochodzące z funduszy unijnych	pochodzące z innych źródeł	
„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK	2017-2018	20 000,00	0,00	80 000,00	0,00	100 000,00
„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”	2017	14 000,00	0,00	56 000,00	0,00	70 000,00
Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczyпка	2018-2019	1 053 268,44	0,00	0,00	0,00	1 053 268,44
Rozwój działalności	2017-2018	101 132,19	0,00	1 921 511,59	0,00	2 022 643,78

Nazwa przedsięwzięcia	Planowany czas realizacji	Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania (w zł)				
		pochodzące ze źródeł krajowych publicznych	pochodzące ze źródeł prywatnych	pochodzące z funduszy unijnych	pochodzące z innych źródeł	SUMA
spółdzielni socjalnej						
Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”	2018	0,00	100 000,00	1 600 000,00	300 000,00	2 000 000,00
Razem, Aktywnie, Pozytywnie	2017	4 286,40	0,00	81 411,60	0,0	85 728,00
Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka	2018-2020	480 000,00	0,00	2 720 000,00	0,00	3 200 000,00
Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew	2018-2020	3 736 892,82	0,00	14 947 571,27	0,00	18 684 464,09
„Razem łatwiej”	2017-2018	49 573,91	0,00	396 591,24	49 573,91	495 739,05
Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”	2017	50 000,00	0,00	0,00	200 000,00	250 000,00
NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie	2017-2022	130 152,00	0,00	1 041 216,00	130 152,00	1 301 520,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgłoszonych kart projektów

11. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji

Program Rewitalizacji wypracowany jest przez samorząd miejski i poddawany jest dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów, w aspektach:

- społecznym,
- gospodarczym,
- przestrzennie-funkcjonalnym,
- technicznym,
- środowiskowym.

Przygotowanie oraz wdrażanie procesu rewitalizacji w Ostrołęce opiera się na zasadach partnerstwa i partycypacji⁴. Partycypacja społeczna wpisana jest w proces rewitalizacji, na każdym jego etapie: diagnozy, programowania, wdrażania i monitorowania. Współpraca z różnymi grupami interesariuszy, w szczególności ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, takimi jak: przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe pozwoli na:

- wyznaczenie liderów społecznych z różnych środowisk,
- określenie obszarów problemowych,
- zdiagnozowanie potrzeb rewitalizacyjnych w mieście,
- wypracowanie społecznej akceptacji podejmowanych działań rewitalizacyjnych,
- pozyskanie, ze źródeł publicznych i prywatnych, środków na działania rewitalizacyjne,
- systematyczne i ciągłe monitorowanie postępów realizacji Programu Rewitalizacji oraz jego aktualizację.

Przygotowanie Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz jego wdrażanie i monitorowanie opierają się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym przede wszystkim ze:

- społecznością obszaru zdegradowanego,
- użytkownikami obszaru zdegradowanego,
- lokalnymi przedsiębiorcami,
- organizacjami pozarządowymi.

Interesariusze to instytucje, osoby lub grupy osób, które znajdują się w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz instytucje i osoby, które mogą mieć wpływ (pozytywny lub negatywny) na realizację Programu i jego rezultaty. Interesariuszami PR Miasta Ostrołęki są zatem:

- pojedyncze osoby (mieszkańcy i użytkownicy obszaru rewitalizowanego),
- lokalne społeczności i ich formalni i nieformalni przedstawiciele,
- władze samorządowe i krajowe,
- politycy,
- grupy specjalnych interesów,
- przedstawiciele biznesu,
- turyści,
- potencjalni mieszkańcy,
- organizacje pozarządowe.

⁴ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, s. 24.

Kompleksowość procesu rewitalizacji w Ostrołęce zakładająca włączenie wielu grup interesariuszy, wymaga stworzenia struktury organizacyjnej oraz podziału kompetencji i obowiązków.

W ramach prowadzonych prac nad Programem Rewitalizacji, szczególny nacisk został położony na włączenie mieszkańców, przedsiębiorców oraz wszystkich interesariuszy w proces rewitalizacji. Przeprowadzone zostały badania ankietowe z mieszkańcami miasta w formie:

- badania metodą CAWI,
- badania metodą PAPI,
- badania metodą CATI.

Tak szerokie zastosowanie różnych technik badawczych pozwoliło na dotarcie do dużej liczby mieszkańców miasta. Przygotowane zostały także plakaty zachęcające mieszkańców do wzięcia udziału w ankietach.

Osoby zainteresowane Programem Rewitalizacji mogły także uczestniczyć w spotkaniach konsultacyjnych, które odbyły się 1 lipca 2016 r. W ramach spotkania, uczestnicy zostali podzieleni na 5 grup tj.

- jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- radni miasta Ostrołęki oraz przewodniczący rad osiedli,
- przedsiębiorcy,
- mieszkańcy miasta Ostrołęki.

Wszyscy uczestnicy brali aktywny udział w spotkaniu, dzięki czemu wypracowane zostały takie zagadnienia jak: mocne strony miasta, potencjał miasta, wskazanie obszarów problemowych oraz proponowanych rozwiązań.

W celu dokonania szczegółowej analizy obszaru rewitalizacji, przeprowadzono także badanie ankietowe pogłębiające w formie badania PAPI. Badanie przeprowadzone zostało na obszarach rewitalizacji, co pozwoliło na pogłębienie problemów występujących na wskazanym obszarze.

Mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych mogli także zgłaszać propozycje dotyczące realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Informacje na temat zbierania fiszek projektowych umieszczone zostały na stronie internetowej Urzędu Miasta Ostrołęki, BIPie, w lokalnych mediach, na ulotkach i plakatach oraz portalach społecznościowych. Skontaktowano się także z organizacjami pozarządowymi, w celu poinformowania o możliwości zgłoszenia projektów rewitalizacyjnych.

W związku z powyższym, zastosowano różne rodzaje mechanizmów włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie miasta w procesie rewitalizacji.

Wyniki przeprowadzonych działań partycypacyjnych znajdują się w załączniku 2 do Programu.

Poza włączaniem interesariuszy na etapie opracowywania dokumentu ważny jest także ich udział na etapie wdrażania dokumentu i jego monitorowania. W związku z tym zakłada się realizację następujących działań na etapie wdrażania:

- Upowszechnianie informacji nt. realizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych na stronie BIP miasta, w zakładce poświęconej rewitalizacji oraz częste aktualizowanie postępów prac.
- Publikowanie informacji zachęcających do włączenia się w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych – szczególnie w ramach projektów „miękkich”.
- Organizacja warsztatów, minipikników sąsiedzkich, które będą przyjmowały formę wspólnych działań sąsiedzkich.
- Identyfikowanie liderów lokalnych i wspieranie ich w samodoskonaleniu.
- Stworzenie bazy potencjalnych partnerów społeczno-gospodarczych oraz banku pomysłów rewitalizacyjnych.

Na etapie monitorowania przewiduje się realizację następujących działań:

- Publikacja sprawozdań z prowadzonego monitoringu i oceny rezultatów Programu Rewitalizacji, co przyczyniać się będzie do zwiększenia jawności i przejrzystości realizowanych działań, w szczególności przez władze samorządowe.
- Badanie opinii mieszkańców nt. zmian, jakie należy wprowadzić w ramach realizowanego procesu.
- Organizację cyklicznych spotkań podsumowujących realizację poszczególnych etapów Programu Rewitalizacji.
- Zapraszanie do prac nad sprawozdaniami z realizacji Programu osób zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć.

12. System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji

System wdrażania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki, zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 -2020* oparty jest na zasadzie partnerstwa i partycypacji. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania Programu (jako działania komplementarne do partycypacji na etapach diagnozy, programowania, czy monitorowania) umożliwi wypracowanie społecznej akceptacji dla podejmowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskanie środków na działania rewitalizacyjne ze źródeł publicznych oraz prywatnych, a także systematyczny monitoring postępów realizacji Programu Rewitalizacji oraz w razie konieczności (np. podczas wystąpienia istotnej zmiany warunków realizacji Programu) jego aktualizację.

Proces wdrażania Programu Rewitalizacji ma na celu sterowanie realizowanymi działaniami w taki sposób, by umożliwić wyprowadzenie obszarów zdegradowanych, w tym wyznaczonych do rewitalizacji, ze stanu kryzysowego. W związku z takimi działaniami podmiotów wdrażających i przeznaczonych na te cele środków finansowych i rzeczowych nastąpi planowana poprawa jakości życia mieszkańców.

Kompleksowy charakter Programu Rewitalizacji jest odpowiedzią na problemy określone na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej przeprowadzonej na terenie Miasta Ostrołęki. Połączenie planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, celów oraz efektów tych przedsięwzięć przyczyni się do trwałości wprowadzonych zmian. Jednym z najważniejszych elementów zapewniających trwałość i powodzenie działań rewitalizacyjnych jest włączenie w jego realizację wszystkich grup interesariuszy oraz prowadzenie otwartego dialogu pomiędzy nimi. Ze względu na złożoność procesu tworzenia i wdrażania Programu Rewitalizacji włączenie interesariuszy jest szczególnie istotne. Przyczyni się do pozytywnego postrzegania przez lokalną społeczność działań rewitalizacyjnych.

Do podstawowych działań w zakresie zarządzania Programem Rewitalizacji zalicza się:

- Aktywne włączenie grup interesariuszy w proces rewitalizacji,
- Pozyskiwanie różnych środków finansowych zgodnie z zasadą dodatkowości,
- Promocja i wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja przyczyni się do pozytywnych zmian na wyznaczonym obszarze zgodnie z zasadą komplementarności i zrównoważonego rozwoju,
- Wdrażanie poszczególnych działań zgodnie z kryterium czasu realizacji,
- Monitorowanie postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z określeniem stopnia osiągnięcia wyznaczonych uprzednio celów,
- Utrzymanie trwałości osiągniętych rezultatów.

Powyższe wymaga zaangażowania wielu podmiotów, które posiadają narzędzia do ich realizacji. W Programie Rewitalizacji dla Ostrołęki **organem decyzyjnym, odpowiedzialnym za wdrażanie Programu jest Prezydent Miasta Ostrołęki**. Za działanie w PR i prawidłowy proces wdrażania projektów rewitalizacyjnych **odpowiedzialny jest Zespół ds. Programu Rewitalizacji**. W przypadku zgłoszonych fiszek projektowych, to **Wnioskodawcy** będą odpowiedzialni za skuteczną realizację zaproponowanych działań. W skład **Zespołu ds. Programu Rewitalizacji** wejdą wskazani pracownicy Urzędu Miasta. Pracami zespołu będzie kierował **Przewodniczący Zespołu ds. Programu Rewitalizacji**, który będzie bezpośrednio podlegał Prezydentowi.

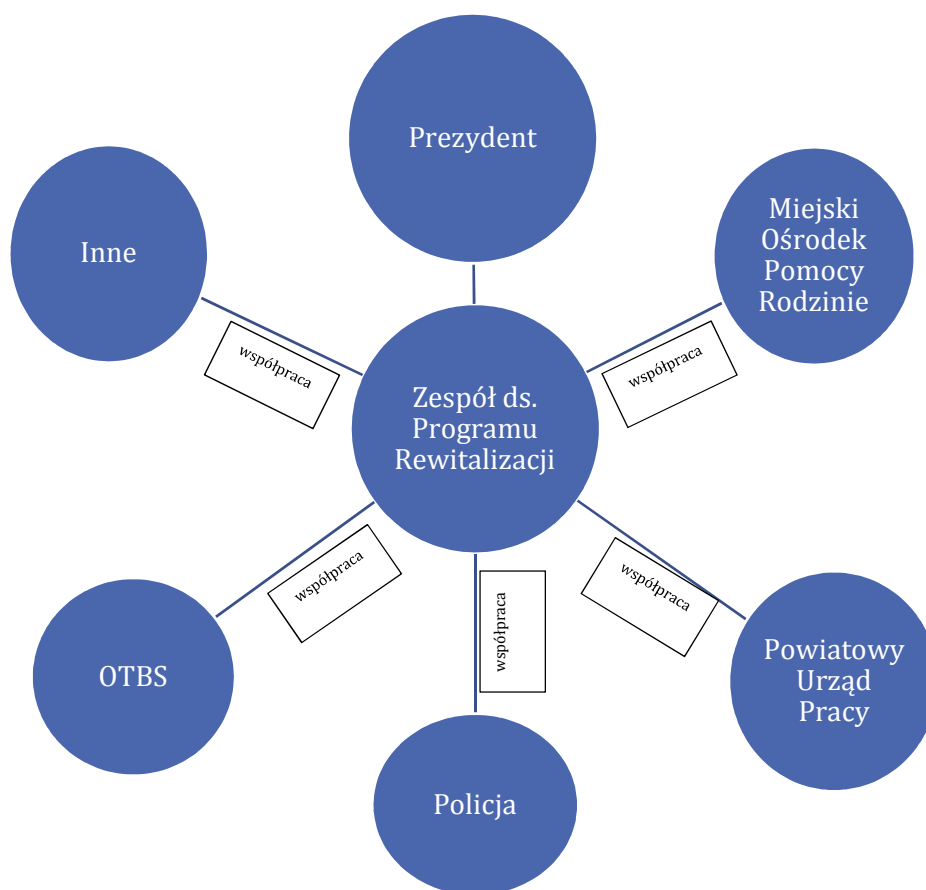
Na etapie zarządzania procesem Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki Zespół ds. Programu Rewitalizacji będzie współpracował również z:

- Innymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta w Ostrołęce, zwłaszcza z Zastępcami Prezydenta, Skarbnikiem Miasta oraz innymi jednostkami (tj. placówkami oświatowymi, Miejskim Ośrodkiem Rodzinie, Ostrołęckim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.).

- Beneficjentami zewnętrznymi również odpowiadającymi za realizację działań rewitalizacyjnych (wspólnotami mieszkaniowymi, instytucjami kultury, instytucjami polityki społecznej, fundacjami i stowarzyszeniami, lokalnymi przedsiębiorcami, osobami prywatnymi).
- Interesariuszami procesu rewitalizacji.

Schemat poniżej przedstawia wzajemne relacje komórek organizacji Miasta, Zespołu ds. Programu Rewitalizacji, interesariuszy i beneficjentów zewnętrznych.

Rysunek 32. Zarządzanie procesem

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, **wdrożenie i realizacja Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki** spoczywa na **Zespole ds. Programu Rewitalizacji**, będącego jednocześnie organem wykonawczym, działającym przy pomocy **wszystkich interesariuszy PR**.

Przewodniczący Zespołu będzie realizował następujące zadania:

- Ustalanie i akceptowanie sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- Koordynowanie współpracy w przypadku realizacji projektów przez różne podmioty
- Nadzorowanie i kontrolowanie realizowanych projektów
- Nadzorowanie procesu monitorowania i oceny rezultatów Programu Rewitalizacji
- Akceptowanie sprawozdań z realizacji Programu Rewitalizacji
- Przyjmowanie i analizowanie opinii zgłaszanych przez interesariuszy Programu

Zespół ds. Programu Rewitalizacji będzie odpowiedzialny za:

- Przygotowanie wniosków o dofinansowanie w przypadku projektów realizowanych przez Urząd Miasta przy współpracy innych jednostek Urzędu Miasta
- Pomoc w pozyskaniu dofinansowania ze źródeł zewnętrznych w przypadku projektów realizowanych przez partnerów społeczno-gospodarczych
- Realizację procesu zamówień publicznych w ramach wdrażanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- Współpracę z komórkami i jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miasta w realizacji projektów rewitalizacyjnych
- Ogłaszanie naborów na zgłaszanie dodatkowych projektów rewitalizacyjnych
- Gromadzenie i tworzenie bazy projektów zgłaszanych przez podmioty społeczno-gospodarcze i mieszkańców
- Prowadzenie monitoringu wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru (diagnozowanie sytuacji problemowych)
- Prowadzenie monitoringu realizacji Programu Rewitalizacji (gromadzenie i weryfikacja danych)
- Okresowe przygotowywanie sprawozdań z realizacji Programu Rewitalizacji i udostępnianie ich opinii publicznej
- Realizacja działań informacyjnych związanych z prowadzonym procesem rewitalizacji i realizowanymi przedsięwzięciami
- Prowadzenie strony internetowej/zakładki poświęconej rewitalizacji.

Interesariusze Programu, np. Policja, OTBS, PUP, MOPR:

- Przygotowanie bądź współpraca przy opracowaniu wniosków o dofinansowanie
- Realizacja projektu, finansowanie i rozliczanie
- Monitorowanie wskaźników produktu i rezultatu danego projektu
- Terminowe przekazywanie niezbędnych informacji do Przewodniczącego Zespołu

13. System monitoringu i oceny PR

13.1. Monitoring

Fundamentem systemu monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki jest pozyskanie i zestawienie niezbędnych danych, w tym danych gromadzonych przez komórki organizacyjne Urzędu Miasta w Ostrołęce, a także inne podmioty zaangażowane w program rewitalizacji. Proces gromadzenia danych powinien odbywać się na poziomie adresowym, z możliwością agregacji dla obszaru rewitalizacji.

System monitorowania i oceny Programu Rewitalizacji powinien zawierać dane dotyczące zarówno sfery społecznej jak i gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej i środowiskowej. Możliwość uzyskania: danych ilościowych i jakościowych, które umożliwią weryfikację stopnia realizacji Programu Rewitalizacji, danych wykazujących stopień zbieżności realizowanych działań z celami oraz niezbędnych informacji do realizacji zadań i podejmowania decyzji na szczeblu operacyjnym i strategicznym. Bardzo ważnym elementem systemu monitoringu jest identyfikacja barier, które utrudniają realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych na płaszczyźnie formalnej, gospodarczej, ekonomicznej oraz wynikającej z nastawienia społeczności lokalnej.

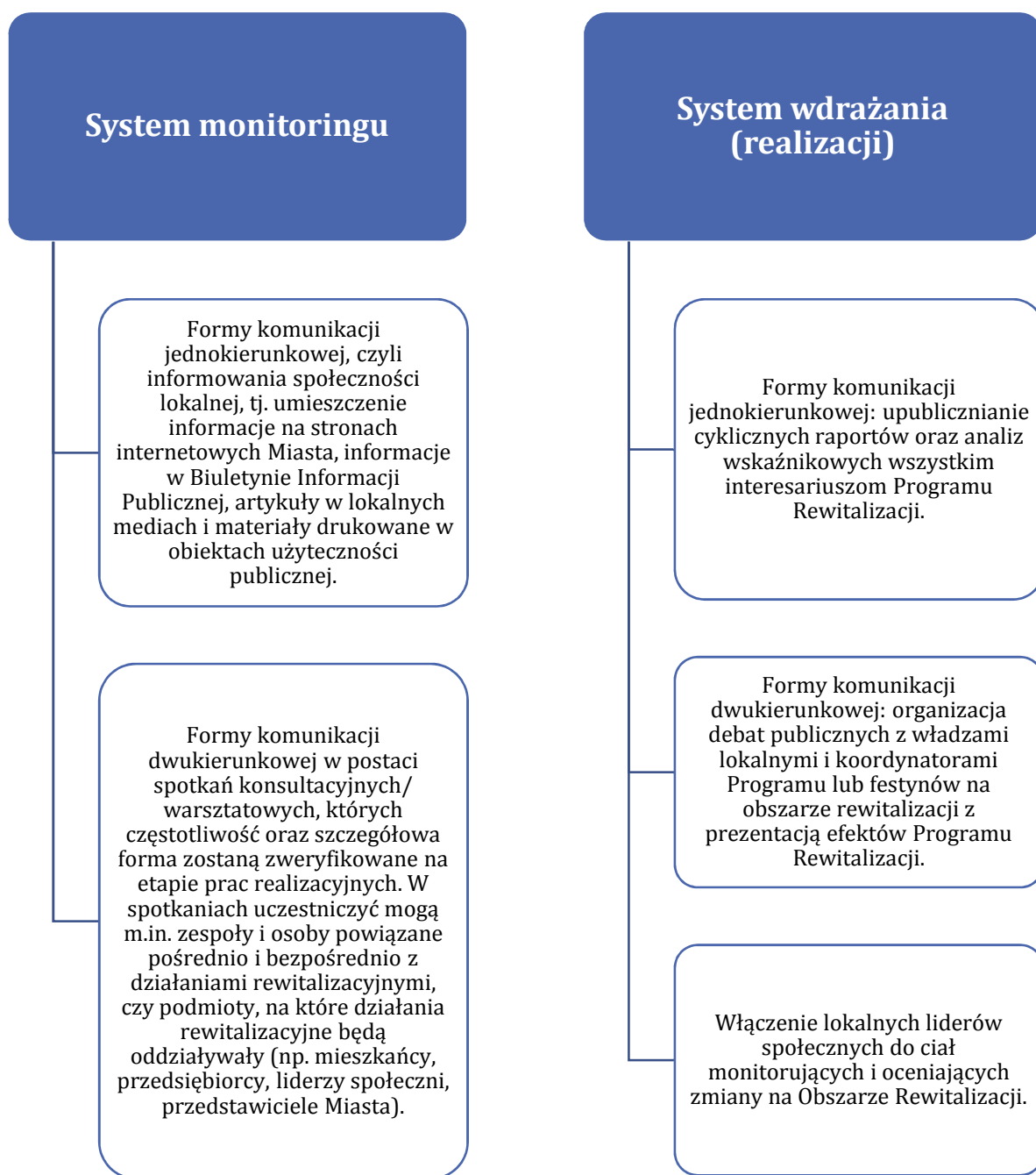
Zespół ds. Programu Rewitalizacji będzie odpowiedzialny za monitoring całego Programu Rewitalizacji oraz poszczególnych projektów. Ocena postępu realizacji dokumentu oparta będzie na systemie wskaźników, które zostaną pozyskane **minimum raz do roku** od poszczególnych instytucji publicznych (np. PUP, MOPR, Policja) i beneficjentów zewnętrznych. To pozwoli na bieżące monitorowanie efektów rewitalizacji oraz pozwoli na aktualizację Programu Rewitalizacji, dopasowanej do potrzeb mieszkańców.

Ponadto, dane zbierane w systemie powinny w sposób ciągły umożliwiać przeprowadzenie analizy i corocznego raportu obrazującego postęp w realizacji Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki. Monitoring i ocena Programu Rewitalizacji będzie przekazywana do informacji publicznej.

Podsumowując, monitoring Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki bazować będzie na:

1. Zbieraniu danych ilościowych, od poszczególnych instytucji publicznych (np. PUP, MOPR, Policja) i beneficjentów zewnętrznych, minimum raz do roku.
2. Analizie wskaźnikowej, której celem będzie określenie poziomu korelacji podejmowanych projektów rewitalizacyjnych z procesami społeczno-gospodarczymi w Mieście Ostrołęka.
3. Corocznych raportach w formie sprawozdań z realizacji celów, zawierających informację na temat podejmowanych działań i realizowanych przedsięwzięciach.

Rysunek 33. Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowania

Źródło: opracowanie własne

13.2. Ewaluacja

Ewaluacja Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki opiera się na analizie wpływu przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty funkcjonowania społeczno-gospodarczego interesariuszy Miasta oraz dekoncentracji negatywnych zjawisk na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

W procesie ewaluacji Zespół ds. Programu Rewitalizacji współpracować będzie z instytucjami publicznymi (np. PUP-em, MOPR-em, Policją) oraz z innymi beneficjentami PR. Ewaluacja w trakcie realizacji przedsięwzięć pozwoli na ocenę stopnia realizacji celów w Programie

Rewitalizacji, ich wpływu na obszary problemowe, a także pozwoli na dostosowanie PR do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta.

W poniższej tabeli przedstawiono zbiór wskaźników, które posłużą do określenia poziomu realizacji celów PR oraz do diagnozowania zmian sytuacji na obszarze rewitalizacji.

Tabela 32. Wskaźniki realizacji Programu Rewitalizacji

Cel	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość planowana 2020	Wartość planowana 2023
1. Ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji	Liczba osób korzystająca ze świadczeń społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	452,35	429,73 spadek o 5%	407,12 spadek o 10%
	Liczba osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	22,46	21,34 spadek o 5%	20,21 spadek o 10%
	Liczba kradzieży w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	10,72	10,18 spadek o 5%	9,65 spadek o 10%
	Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	24,71	23,48 spadek o 5%	22,24 spadek o 10%
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	7,43	7,80 wzrost o 5%	8,17 wzrost o 10%
	Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 osób	3,94	3,75 spadek o 5%	3,55 spadek o 10%
2. Zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	5,83	6,12 wzrost o 5%	6,41 wzrost o 10%
	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 osób	209,61	199,13 spadek o 5%	188,65 spadek o 10%
3. Podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych, a także dziedzictwa kulturowego	Liczba punktów świetlnych na 1000 mieszkańców	26,55	27,88 wzrost o 5%	27,88 wzrost o 5%
	Powierzchnia pustostanów na 1000 mieszkańców	0,0486	0,0461 spadek o 5%	0,0437 spadek o 10%

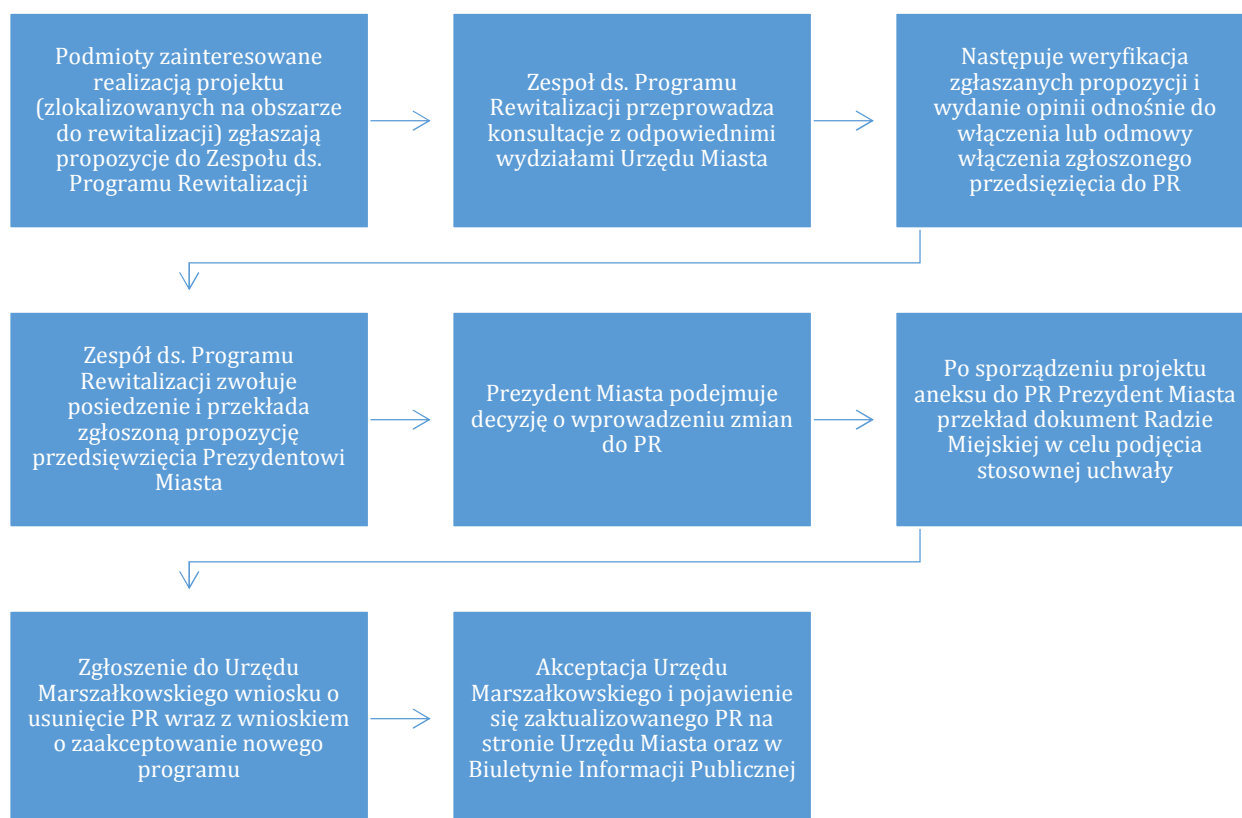
Źródło: opracowanie własne

13.3. Aktualizacja PR

Istotną kwestią przy tworzeniu Programu Rewitalizacji jest uwzględnienie procesu aktualizacji PR. Pozwoli to na wszelkie modyfikacje w dokumencie, które będą wynikać wyłącznie ze zmian w bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej miasta. Ponadto, wszystkie zaplanowane działania są określone na podstawie analizy potrzeb i zidentyfikowanych deficytów na obszarze wsparcia. Wpisują się one w zakres publicznych i niepublicznych zadań samorządu gminnego zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o Samorządzie Gminnym uzupełnioną obwieszczeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 2016 roku (Dz.U. 2016 poz.446). **Jednostką uzupełniającą proces rewitalizacji, będącą jednocześnie głosem społeczności lokalnej jest Rada Miasta Ostrołęki.** Kompetencje jednostki regulowane są za pomocą powszechnie obowiązujących aktów prawnych, aktów wykonawczych oraz Statutu Rady Miasta Ostrołęki. Dodatkowo Program Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz każda jego aktualizacja wymaga przyjęcia stosownej uchwały Rady Miasta Ostrołęki

W zakresie propozycji nowych przedsięwzięć zgłaszanych do PR stosowana będzie następująca ścieżka postępowania:

Rysunek 34. Aktualizacja Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

14. Spis tabel, rysunków i wykresów

14.1. Spis rysunków

Rysunek 1. Etapy tworzenia Programu Rewitalizacji.....	7
Rysunek 2. Mapa miasta z podziałem na osiedla.....	10
Rysunek 3. Metody wykorzystane do diagnozy PR.....	12
Rysunek 4. W1 – Liczba osób korzystająca ze świadczeń społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	13
Rysunek 5. W2 – Liczba osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (prowadzenie gospodarstwa domowego).....	14
Rysunek 6. W3 – Liczba kradzieży w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	15
Rysunek 7. W4 – Liczba przestępstw rozbójniczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	16
Rysunek 8. W5 – Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	17
Rysunek 9. W6 – Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	18
Rysunek 10. W7 – Liczba osób objęta leczeniem odwykowym a liczba osób uzależniona od alkoholu.....	19
Rysunek 11. W8 – Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 osób.....	20
Rysunek 12. W9 – Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem.....	21
Rysunek 13. W10 – Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych.....	22
Rysunek 14. W 11 Liczba aktywnych podmiotów gospodarczy na 1000 ludności.....	25
Rysunek 15. W12 – Liczba punktów świetlnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	27
Rysunek 16. W13 – Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	29
Rysunek 17. W14 – Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	31
Rysunek 18. W15 – Średnia liczba osób przypadająca na mieszkanie.....	33
Rysunek 19. Mapa dla wystandaryzowanego wskaźnika w sferze społecznej.....	36
Rysunek 20. Mapa dla wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery gospodarczej.....	37
Rysunek 21. Mapa do wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery środowiskowej.....	39
Rysunek 22. Mapa do wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej..	40
Rysunek 23. Mapa do wystandaryzowanego wskaźnika dla sfery technicznej.....	42
Rysunek 24. Obszar zdegradowany na tle miasta.....	45
Rysunek 25. Mapa podobszaru 1.....	46
Rysunek 26. Mapa Podobszaru II – osiedle Stare Miasto, Parkowe i Starosty Kosa.....	49
Rysunek 27. Mapa podobszaru III.....	50
Rysunek 28. Wartości wskaźników dla poszczególnych ulic osiedla Henryka Sienkiewicza.....	51
Rysunek 29. Mapa podobszaru IV.....	52
Rysunek 30 Obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego.....	53
Rysunek 31. Cele Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki.....	73
Rysunek 32. Zarządzanie procesem.....	111
Rysunek 33. Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowania.....	114
Rysunek 34. Aktualizacja Programu Rewitalizacji.....	116

14.2. Spis tabel

Tabela 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy.....	8
Tabela 2. Zestawienie wykorzystanych wskaźników.....	11
Tabela 3. Zestawienie wartości wskaźników w sferze społecznej.....	23
Tabela 4. W11 – Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności.....	24
Tabela 5. W12 – Liczba punktów świetlnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	26
Tabela 6. W13 – Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	28

Tabela 7. W14 – Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	30
Tabela 8. W15 – Średnia liczba osób przypadająca na mieszkanie.....	31
Tabela 9. Wystandaryzowany wskaźnik w sferze społecznej.....	35
Tabela 10. Wystandaryzowany wskaźnik w sferze gospodarczej.....	36
Tabela 11. Wystandaryzowany wskaźnik dla sfery środowiskowej.....	38
Tabela 12. Wystandaryzowany wskaźnik dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej.....	39
Tabela 13. Wystandaryzowany wskaźnik dla sfery technicznej.....	41
Tabela 14. Wskazanie degradacji w poszczególnych sferach w podziale na osiedla.....	43
Tabela 15. Sumaryczny wskaźnik dla wszystkich sfer.....	43
Tabela 16. Wartości wskaźników dla poszczególnych ulic osiedla Wojciechowice.....	47
Tabela 17. Cele rewitalizacji wraz z przypisanymi kierunkami działań.....	74
Tabela 18. Opis projektu nr 1.....	75
Tabela 19. Opis projektu nr 2.....	78
Tabela 20. Opis projektu nr 3.....	80
Tabela 21. Opis projektu nr 4.....	81
Tabela 22. Opis projektu nr 5.....	83
Tabela 23. Opis projektu nr 6.....	85
Tabela 24. Opis projektu nr 7.....	88
Tabela 25. Opis projektu nr 8.....	90
Tabela 26. Opis projektu nr 9.....	92
Tabela 27. Opis projektu nr 10.....	94
Tabela 28. Opis projektu nr 11.....	95
Tabela 29. Zestawienie projektów uzupełniających.....	97
Tabela 30. Komplementarność problemowa – powiązania przedsięwzięć z celami w poszczególnych sferach.....	102
Tabela 31. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	105
Tabela 32. Wskaźniki realizacji Programu Rewitalizacji.....	115

14.3. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR.....	54
Wykres 2. Średnia liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych..	55
Wykres 3. Średnia liczba osób bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych.....	55
Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	56
Wykres 5. Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	57
Wykres 6. Liczba kradzieży w 2015 roku.....	58
Wykres 7. Liczba rozbojów w 2015 roku.....	58
Wykres 8. Liczba włamań w 2015 roku.....	58
Wykres 9. Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	58
Wykres 10. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR.....	59
Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w 2015 roku.....	59
Wykres 12. Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem.....	60
Wykres 13. Liczba punktów świetlnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	61
Wykres 14. Powierzchnia pustostanów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	61
Wykres 15. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR z powodu alkoholizmu.....	62
Wykres 16. Średnia liczba złożonych wniosków o objęcie leczeniem odwykowym w 2015 roku.....	63
Wykres 17. Odsetek osób objętych leczeniem odwykowym w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu.....	63
Wykres 18. Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych MOPR z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rodzina niepełna).....	63

Wykres 19. Liczba rodzin korzystających z pomocy asystenta w 2015 roku.....	64
Wykres 20. Liczba rozbojów w 2015 roku.....	64
Wykres 21. Liczba organizacji pozarządowych.....	64
Wykres 22. Liczba osób bezrobotnych	65
Wykres 23. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do bezrobotnych ogółem	65
Wykres 24. Liczba uczniów, którzy nie otrzymali promocji w roku szkolnym 2014-2015.....	65
Wykres 25. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych.....	66
Wykres 26. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców- osiedle Pomian.....	67
Wykres 27. Liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne w przeliczeniu na 1000 osób- osiedle Pomian.....	67
Wykres 28. Liczba dzieci objętych świadczeniem z tytułem posiłków dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole- osiedle Pomian na 1000 osób.....	67
Wykres 29. Liczba bezrobotnych kobiet w stosunku do ogółu bezrobotnych- osiedle Pomian....	68
Wykres 30. Liczba długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców- osiedle Pomian.....	68
Wykres 31. Liczba bezrobotnych poniżej 25 r.ż. w stosunku do ogółu bezrobotnych - osiedle Pomian.....	68
Wykres 32. Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w stosunku do ogółu bezrobotnych - osiedle Pomian	68
Wykres 33. Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do ogółu bezrobotnych - osiedle Pomian	69
Wykres 34. Liczba wniosków do programu 500+ (pierwsze dziecko) - osiedle Pomian	69
Wykres 35. Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych - osiedle Pomian	69
Wykres 36. Średnia liczba osób w stosunku do liczby mieszkań - osiedle Pomian.....	70